

PÕHJA- TALLINNA LOOME- MAJANDUSE UURING

Uuringu koostaja ja toimetaja: Herkko Labi (Telliskivi Loomelinnak)

Uuringu töögrupp:

**Aet Ader, Yoko Alender, Margit Argus (KAOS Arhitektid),
Margit Aule (KAOS Arhitektid), Maria Hansar (Katel),
Priit Juurmann (Arhitektuurikeskus), Herkko Labi (Telliskivi Loomelinnak),
Ulrika Rosenbald (Linnalabor), Maarja Saar (Linnalabor),
Karin Tõugu, Kadri Vaher (Linnalabor)**

Graafiline disainer: Kaarel Nõmmik (ERKIdisain)

Fotod:

**Aet Ader, Age Hallen, Rasmus Jurkatam,
Herkko Labi, Karin Tõugu ja Lauri Täht**

Küsimused ja kommentaarid: herkko@telliskivi.eu

**Uuring valmis Tallinna Ettevõtlusameti tellimusel
INTERREG IVC projekti “Creative Metropolises—Public Policies and
Instruments in Support of Creative Industries” raames**

**Täname: Jaanus Vahesalu (Tallinna Ettevõtlusamet) ja kõiki
intervjuudes osalenud inimesi – Karin Allikas (ArtDepoo),
Ville Jehe (Keha3), Jaak Juske (Tallinna Linnavolikogu), Kristi Jõeäär,
Margit Kõrvits (Tamara 1965), Kaisa Kaer, Krista Kaer, Maris Kerge,
Jaak Kilmi, Katrin Koov (Kavakava), Rein Kotov (Alfilm),
Andro Kõöp (Torpedo), Inge Laurik-Teder, Katja Ljubobratets
(Põhja-Tallinna halduskogu liige), Toomas Loo (Salme Kultuurikeskus),
Kristopher Luigend (Haigla), Andres Lõo (Katel), Marko Noormets
(Telliskivi Loomelinnaku), Indrek Peil (Head Arhitektid),
Heli Piil (Allianss Arhitektid), Ingrid Ruudi, Ott Sarapuu (Meremuuseum),
Krista Sarv, Triin Talk (Telliskivi Selts), Jaanus Tamme (Noblessneri sadam),
Karin Tammemägi (Põhja-Tallinna linnaosavanem),
Toomas Tammis (Allianss Arhitektid), Reginleif Trubetsky,
Katre Unt-Lindmets (Tasapisisasakaal), Elmar Vaaro (Niine 11),
Andri Valk (Torpedo), Siiri Vallner (Kavakava)**



CREATIVE
METROPOLES



INTERREG IVC
REGIONS OF EUROPE DEVELOPING TOGETHER



European Union



Baltic Metropolises

Co-financed by the European Regional Development Fund and the Norwegian funding
through the INTERREG IVC programme

Põhja-Tallinna ruumiline ja geograafiline kaardistamine, mis annab visuaalselt kergesti jälgitava ülevaate piirkonna loomemajanduse aktiivsusest ja selle tugistruktuuridest, samuti kirjeldab Põhja-Tallinna linnaruumilist eripära koos liikumisteede, takistuste ja potentsiaalsete arengusuundadega.

Põhja-Tallinna loomemajanduse teoreetiline ja sotsioloogiline uurimine, mis otsib piirkonna eelistamise põhjuseid ja peamisi probleeme loomemajanduse seisukohast, samuti kirjeldab loomemajanduse tõmbekeskusi seestpoolt ning analüüsib hoovusi, mõjutegureid, nähtusi, mis pole otseselt vaadeldavad kui loomemajanduse alla segmenteeruvad, kuid on sellest siiski rohkem või vähem lahutamatud.

SISUKORD

UURINGU LÄHTEÜLESANDEST, PÕHIIDEEST JA MEETODIST	6
UURINGU KOKKUVÕTE.....	10
TULEVIKUSTRATEEGIA: LOOVMAJANDUSE PLATVORMID	14
LOOMEMAJANDUSE TOIME PIIRKONNAS	20
PIIRKONNA JA TÕMBEKESKUSTE (LINNA)RUUMILINE ASPEKT	26
PIIRKONNA INIMENE	38
PIIRKONNA ALLHOOVUSED JA MÜÜDID	44
WORKSHOP: LOOME MÄRGI MAHA!	52
STUDY ON CREATIVE INDUSTRIES IN NORTHERN TALLINN	58

UURINGU LÄHTEÜLESANDEST, PÕHIIDEEST JA MEETODIST

TALLINNA ETTEVÕTLUSE AMETI KOOSTATUD LÄHTEÜLESANNE

Sissejuhatus

Linnade positsioon tänapäeva globaliseerunud majanduses, suurenenud dünaamika, sh inimeste suurenenud ümberpaiknemise juures on oluliselt tõusnud. See on ühtlasi tugevdanud ka konkurentsivõimet ja esitanud linnadele järjest suuremaid nõudmisi. Järjest enam on levinud see, et mitmesuguste kitsaskohtade lahendamisele lähenetakse loovuse ja kultuuri kaudu. Loomemajandusel on täita tähtis osa piirkondade konkurentsivõime tugevdamises ja kvaliteetse elukeskkonna arendamisel, innovatsioonipoliitikas ja turismi arendamises.

Tuginedes Tallinna Ülikooli Eesti Tuleviku-uuringute Instituudi 2008. aastal valminud “Loova Tallinna visioonile”, on linna puhul loomemajanduse edendamise ja kasutamise aktsioonid enam seotud konkreetse linnaruumi osadega, paikadega ja eesmärgiks pole (ainult) teatud uutest äridest majanduslikku kasu ja tööhõivet saada, vaid tõsta eelkõige linnaruumi kvaliteeti ja saavutada täiendefekte (sotsiaalseid, majanduslikke jt) just selle kaudu. Loovate piirkondade peamiseks ühisjooneks on seejuures valdavalt mitmekülgse loovuse jaoks soodsa ja atraktiivse keskkonna kujundamine, millega kaasneb elukvaliteedi tõus, ettevõtlikkus ja riskijulgus. See omakorda käivitab kvalitatiivsed (loovad) protsessid, mis viivad uuenemisele. Keskkel kohal on mõisted “taassünd” (*regeneration*) või “muutus” (*transformation*).

Töö eesmärk

Rahvusvahelise projekti INTERREG IVC “Creative Metropolises—Public Policies and Instruments in Support of Creative Industries” raames tellitava töö eesmärgiks on kontseptuaalse tegevuskava koostamine Põhja-Tallinna Kalamaja piirkonna strateegiliseks arendamiseks loometegevust (sh loomeettevõtlust) soosivaks piirkonnaks ning selle elluviimine.

Töö sisu ja selle teostamine

Põhja-Tallinna linnaosas asuv Kalamaja piirkond on kujunemas loominguliselt mitmekesiseks linnaruumiliseks keskkonnaks. Juba tänaseks on antud piirkonda või selle lähedusse koondunud mitmeid tõmbekeskusi ning kohtumispaiku loovinimestele ja loomeettevõtlusele—Telliskivi Loomelinnak, Kultuurikatel, kohvik Boheem, Noblessneri valukoda jpt. Samas on piirkonnal tohutu potentsiaal nii majandusliku aktiivsuse, linnaruumi atraktiivsuse ja sotsiaalse sidususe seisukohalt. Loovuse ja kultuuri arendamine toimib paljuski ettevõtluse mootorina, toetades majandusliku aktiivsuse suurenemist ja töökohtade loomist “uue majanduse” valdkondades. Keskkonna arendamine võimaldab taasväärtustada füüsiliselt, sotsiaalselt ja kultuuriliselt allakäinud ruumi

kasutuse kvaliteedi tõstmise, uute funktsioonide lisamise ja sümboolse väärtuse andmise kaudu, mis omakorda meelitaks piirkonda uusi inimesi ja ettevõtteid. Paigavaimu väärtustamine sotsiaalse kaasatuse aspektist on märgilise tähendusega piirkonna kultuurilise mitmekesisuse seisukohalt. Loovmajandust iseloomustab üksikettevõtjate, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete valdav osakaal, mis muudab sisenemise turule lihtsamaks ja töösuhted paindlikumaks. Sageli on loovettevõttel, eelkõige kultuurisfääris, tihedalt seotud elustiili küsimustega, mis vajavad traditsioonilises mõttes mittestandardseid töövorme ja organisatsioonilisi suhteid.

Eelöeldust tulenevalt peab Põhja-Tallinna kui loomepiirkonna strateegilise arendamise keskseks aluspõhimõtteks olema laiapõhjalisus, see peab olema integratsioon mitmest fookusest: sisaldama nii majandusliku aktiivsuse, sotsiaalse kaasatuse ja sidususe kui ka ruumilis-keskkondliku atraktiivsuse komponenti. Antud põhimõttest tuleb lähtuda tegevuskava koostamisel ja elluviimisel.

Uuringu piirkonnast

Valitud piirkond kulgeb n-ö merest mereni. Piiri alguspunkt on Linnahalli ja Kultuurikatla vahel, liikudes mööda Rannamäe teed ja Toompuiesteed, kuni keerab paremale Tehnika tänavale. Paldiski mnt ja Tehnika tn ristmikult tehakse teine pööre paremale ning pärast lühikest lõiku Paldiski maanteelt liigub piir Ristiku tänavale, mida mööda kulgeb see tänava lõppu ning pöörab seejärel Erika tänavale. Mööda Erika tänavat jõuab piir tagasi mere äärde. (Vt Kaart: Piirkond)

Piirkond on valitud lähtuvalt Põhja-Tallinna loomemajanduse aktiivsusest, hõlmates nii Katelt, Telliskivi Loomelinnakut, Niine 11 hoonet, Salme Kultuurikeskust, Art Depood, Meremuuseumi, Patarei vanglat kui ka väiksemaid loomemajanduslikke ettevõtteid piirkonna sees. Siiski ei ole nn piir staatiline ning lubab vabalt käsitleda ka ettevõtmisi piirkonna lähedal, näiteks Standardi maja Erika tänava Kopli-poolsel küljel või Allfilm Paldiski mnt ja Ristiku tänava vahel. Loomemajanduse kõrval on piirkonnas rõhutatud Kalamaja ja Pelgulinna kui miljööväärtuslikud elamurajoonid ning Balti jaam kui üleminek Põhja-Tallinna ja kesklinna (vanalinna) vahel. Samuti vihjab piirkond selgelt oma mereäärsusele, mis pole täna küll täielikult avatud, kuid üldise Tallinna arengu taustal on mere avamine Põhja-Tallinnale üks tähtsamaid arengusuundi järgmisel 10 aastal. Miks valida just üks piirkond, asum, linnaosa uuringu objektiks, selgub täpselt lähteülesandest (vt eelmist alapeatükki).

Uuringu põhimõistetest: loomemajandus

Kui mingi mõiste ümber on tekkinud mõttetult palju loba ja üledefineerimist, siis on selleks kindlasti loomemajandus. Nii võib vaielda loomemajanduse valdkondade valiku üle, täpsustada lõputult selle kriteeriume, tsiteerida erinevatest allikatest erinevaid definitsioone ning

rääkida pidevalt loomemajanduse laialivalguvusest, kuna kogu majandus on ju lõpuks loominguline. Vaidlused ei välista muidugi standardeid ja püsivamaid kokkuleppeid, mis kipuvad kiirelt traditsioonilisteks saama ja seeläbi kinnistudes iseendasse sulguma. Üheks selliseks näiteks on valdkondlik lähenemine—määrata loomemajanduse alla käivad ettevõtluse valdkonnad ja seejärel tegeleda suunatult nende arendamise ja rahastamisega.

Kogu defineerimise kadalipu juures on mõistetav ka selle vajadus—selged määratlused tagavad eristumise ning lubavad bürokraatia poolel asjast ametlikult rääkida. Võimalik on koostada meetmeid, eraldada raha, asetuda statistikasse ning siseneda Euroopa Liidu majanduspoliitikasse. Kuid loomemajanduses tegutsevale inimesele või ettevõttele on igapäevases töös suuresti ükskõik, et lisaks kõigele muule kuulutakse veel ka loomemajanduse ühte valdkonda. Näiteks arhitektuuri või ükskõik millise disaini puhul toimub valdkonnasiseselt sedavõrd aktiivne kihistumine ja kommunikatsioon, et kuulumine või mittekuulumine loomemajanduse alla on ikkagi teisejärguline probleem. Ennekoike positsioneeritakse end erialaliitude ja ametitena, tugevalt oma valdkonda ja selle identiteeti esindades, mitte aga loomemajanduses tegutsevate ettevõtetenä. Nii on tekkinud Eestis suur tühimik ametliku loomemajanduse poliitika ja reaalselt loomemajanduses tegutsevate ettevõtete vahel—kui esimene on suunanud end peamiselt inkubatsiooni ehitamisele, siis teine aastate pikkuse kogemuse juures ei taha end loomemajanduse mõistega siduda ning hoiab tavaliselt tiheda töögraafikuga põhjendades eemale. Alati on muidugi erandeid, kuid üha rohkem tunduvad erandid sündivat hoopis läbi isetekkelise klastritegevuse, mille kaudu ühiste jõududena püütakse leida võimalusi ekspordiks või arendada igale osapoolle kasulikku koostööd. Siis tekib ka piiritlus loomemajanduse valdkondade vahelise või sisesena ning iseenda defineerimine sellena rahastusallikate tingimuste täitmiseks või üldisesse majanduspoliitikasse sobimiseks.

Kuigi antud uuringu eesmärk pole kritiseerida Eesti loomemajanduse poliitikat ja asjaajamist, teeme siiski ühe olulise eristuse mõistete kasutamises, kõrvutades loomemajanduse mõiste loovmajandusega. **Esmajooned on eristuse eesmärk liikuda valdkonnapõhiselt avatuma käsitluse suunas, mis lubaks haarata staatilise loomemajanduse juurde valdkonnaväliseid liikumisi**, rõhutaks interdistsiplinaarsust ning lubaks vaadelda kogu struktuuri ka eksperimenteerimisena (majandus)modelitega. Kogu uuring on küll ülevaade loomemajanduslikust tegevusest piirkonnas, kuid selle ülesehitus ning taustal liikuv arusaam näevad vajadust loomemajanduse mõistet alati käsitleda laiema spektrina. Nii on näiteks tavapärase ettevõtlusele suunatud küsimuste kõrval pööratud tähelepanu piirkonna inimesele ja tema tajusfäärile või kohalikule sotsiaalsele kihistusele. Usume, et aeg vaadelda ühte mõistet staatilise majandussektori sees on läbi saamas ning **uute arengusuundade väljatöötamisel on kriitilise tähtsusega loomemajanduse mudeldamine koos sektoriväliste mõjuteguritega, nagu kogukond,**

linnaruum, võimustruktuurid ja haridusasutused. Seda ideed võtabki kokku loovmajanduse mõiste.

Olgu kohe ära öeldud, et ükski uuringus vaadeldavatest ettevõtetest ega tömbekeskustest ei toimi täna loovmajanduse idee järgi—pigem on loovmajanduse mõiste kasutamine hetkel veel strateegiline eksperiment ja võtab kokku uuringu lõpus tehtavaid ettepanekuid edasiseks arenguks, muutmaks piirkonda veelgi aktiivsemaks ja siinset tegevust sihipärasemaks. Nii saab öelda, et **loovmajandus on uuringu kontekstis tulevikusuundadele ja -tegevustele viitav mõiste, loomemajandus aga iseloomustab olemasolevat olukorda.** Seega tahame hoiduda esiteks loomemajanduse defineerimisest ja iseloomustame seda läbi konkreetsete näidete piirkonnas, lisaks aga kutsume üles liikuma avatuma ja valdkondlikku definitsiooni vältiva käsitluse suunas, kui vaatluse all loomingut ja majandust ühendavad mõisted.

Uuringu eeldused ehk miks üldse peaks uurima Põhja-Tallinnat?

Lisaks uuringu tellija lähteülesandes toodud põhjustele usub uuringu töögrupp, et Põhja-Tallinn on praegu Eesti kõige aktiivsem loomemajanduse piirkond ning peidab endas kasvavat potentsiaali muutuda loovmajanduse esimeseks näiteks Eestis. Piirkonnas asub Eesti suurim loomemajanduse tömbekeskus Telliskivi Loomelinnak; arendamisel on Eesti esimene loomemajanduse katsekeskus Katel, mis lisaks hakkab ruume rentima mitmele valdkonnakeskusele (nt Disainikeskus, Arhitektuurikeskus); piirkonnas asub suure täituvusega traditsiooniline kultuurikeskus Salme ning isetekkeline loomemajanduse ettevõtetega täidetud hoone aadressil Niine 11. Lisaks elavad piirkonnas mitmed loomingulised inimesed, kes töötavad kodus. Samuti leidub mitmeid kontoreid, mis asuvad loomemajanduse tömbekeskustest eraldi ning on juba saavutanud ainuomase identiteedi (nt endine SooSoo galerii Soo tn).

Loomemajanduse aktiivsuse kõrval rõhutab töögrupp piirkonna ajaloolist eripära, kus suured tööstusladad kohtuvad miljööväärtuslike puitarhitektuuri asumitega. Selline eriline kontrast, mida toetab piirkonna mereäärsus ja lähedus vanalinnale, on Eestis ainulaadne ning vajab seetõttu tugevatele tulevikutsenaariumitele aluseks olevat läbimõeldud uurimis- ja arengutegevust.

Uuringu eesmärgid ehk millised olid uuringu peamised tegevused

Uurimuse eesmärgid jagunesid kahte suuremasse kategooriasse:

1. **Piirkonna ruumiline ja geograafiline kaardistamine, mis annaks visuaalselt kergesti jälgitava ülevaate järgmistele küsimustele:**

- Kus paiknevad piirkonnas suurimad loomemajanduse tömbekeskused, milline on nende omavahealine ruumiline asetus ja kommunikatsiooniväli? Kus paiknevad piirkonnas loomemajanduslikud ettevõtted väljaspool tömbekeskusi? Kuidas toimib nendevaheline koostöö?
- Milline on piirkonna linnaruumiline eripära (piirkonna väravad, üleminekumaastikud, mere lähedus, liiklus, piirkonna tugipunktid, nn nukuvad alad jms)?
- Kas on võimalik kaardistada ka uuringu tulevikutsenaariume või konkreetseid tegevusprogramme?

2. Piirkonna loomemajanduse teoreetiline ja sotsioloogiline uurimine, mis kätkeb endas järgmisi probleemiasetusi:

- Põhjused, miks loomemajandus on piirkonda eelistanud ja mis on piirkonna suurimad puudused loomemajanduse seisukohast.
- Millised on piirkonna tömbekeskused seestpoolt vaadatuna—kuidas need tekkisid, millised on praegused funktsioonid ja arengusuunad, milline on nende seos ümbritseva piirkonnaga?
- Millised hoovused, mõjutegurid, nähtused mõjutavad piirkonna loomemajandust, mis pole otseselt vaadeldavad kui loomemajanduse alla segmenteeruvad, kuid on sellest siiski rohkem või vähem lahutamatud?
- Kuidas tegeleda piirkonnas koostöö loomisega ja suurendamisega, seda nii loomemajanduslike ettevõtete või tömbekeskuste vahel kui ka terves piirkonnas?

UURINGU MEETODIST

Uuringu kontseptsioon

Uurimuse kontseptsiooni nurgakiviks on kaks mõistet: **fenomen ja kiht**. Uuringu tegelik objekt ei ole füüsiline piirkond või linnaosa, vaid vaadeldavas piirkonnas esile kerkinud suurt loomemajanduslikku aktiivsust, atraktiivset linnaruumi ja kogukonnaliikumist kokkuvõttev nähtus, mida uuringus nimetatakse piirkonna fenomeniks. See ei saa olla seotud vaid ühe spetsifilise valdkonnaga või esineda homogeense piiratud väljana, pigem on fenomen kihistunud mitmeks tasandiks—**üksteisega kooskõlas ja osaliselt ka vastuolus olevad ajaloolised ja majanduslikud mõjutegurid, erinevate elualade alla koonduvad toimijad, ruumilised ja sotsiaalsed eripärad, strateegilised ja poliitilised otsused jne.** Kõik see moodustab ühe piirkonna fenomeni. Muidugi pole võimalik vaadelda ühe uuringu raames absoluutselt kõiki tegureid. Sedaviisi olemegi valinud **fenomenist need tasandid, mis keerlevad rohkem loomemajanduse ümber ja mõjutavad seda nähtavalt.** Neid tasandeid nimetame kihtideks.

MEETODI FOKUSED JA UURINGU TÖÖGRUPP

Uuringu meetodi saab jagada nelja peamisse fookusesse:

1. **Geograafiline-kaardistav**—linnaruumi kaartide täitmine informatsiooni ja tingmärkidega, mis on uurimuse lähteülesande ja eesmärkide alusel oluline.
2. **Kontseptuaalne-analüüsiv**—uurimuse objekt ehk piirkonna fenomen polnud asi iseeneses, vaid loodi töögrupi poolt kui mitmekihiline kontseptsioon piirkonna loomemajanduse ja seda mõjutavate tegurite uurimiseks ning selle fenomeni toime analüüsimiseks.
3. **Intervjuu**—piirkonna analüüsimiseks vajaliku info kogumiseks tehti intervjuud erinevate kihtide jaoks relevantsete inimeste ja organisatsioonidega.
4. **Ettepanek**—uurijatele seati kohustuseks probleemi kirjeldamise kõrval alati sõnastada ka ettepanekuid probleemi lahendamiseks.

Fookuste kõrval on oluline rõhutada, et uuringu töögrupp jagunes vastavalt kihtidele viieks rühmaks. Kuna nii iga kiht kui ka uurijate rühm tegeles siiski erinevate suundade, organisatsioonide ja inimestega, kerkib siinseal esile ka erinevusi kihtide struktuuris, põhipunktide sõnastamisel ja saadud tulemustes. Osaliselt pidid uurijad üle kordama ka nn argitõdesid, kuna nendele viidati intervjuudes ning nende rolli uuritavate tegevustes ei tohi alahinnata.

Uuringu töögruppi kuulus 12 inimest:

Herkko Labi (Telliskivi Loomelinnak)

uuringu juht ja sisuline toimetaja,
“Tulevikustsenaariumid”

Maria Hansar (Katel)

uuringu järelvaataja, “Tulevikustsenaariumid”

Karin Tõugu (arhitekt)

“Kiht: Ruum”, “Kiht: Üldküsitlus”, kaartide kujundus

Aet Ader (arhitekt)

“Kiht: Ruum”, “Kiht: Üldküsitlus”, kaartide kujundus

Ulrika Rosenblad (Linnalabor) “Kiht: Inimene”

Maarja Saar (Linnalabor) “Kiht: Inimene”

Kadri Väher (Linnalabor) “Kiht: Inimene”

Yoko Alender (arhitekt) “Kiht: Ettevõtlus”

Priit Juurmann (Arhitektuurikeskus)

“Kiht: Ettevõtlus”

Margit Argus (Kaos Arhitektid) “Kiht: Müüt”

Margit Aule (Kaos Arhitektid) “Kiht: Müüt”

Kaarel Nõmmik (ERKIdisain)

trükise graafiline disainer, kaartide kujundus

Uuringu käigus viidi läbi 8 ajurünnakut, 1 veebiküsitlus, 30 intervjuud, 2 *workshopi*, 2 jalutuskäiku piirkonnas ning lõpuüritus, mis kutsus ühiskohtumisele kõiki piirkonna aktiivsemaid inimesi ja organisatsioone. Uuringu käigus kuulutati välja konkurss Telliskivi Loomelinnaku

ja Katla ühendamiseks ning avati uuringu veebileht Facebookis (“Põhja-Tallinn on uus Soho”).

Uurimuse kihtide valiku põhimõtted

Nagu eespool kirjeldatud, on antud uurimuse põhi- osaks lisaks geograafilistele kaartidele piirkonna fenomeni kihtide analüüs. Mida uurimuse erinevad kihid täpselt vaatlevad?

1. **Piirkonna loomemajanduse üldküsitlus**—pandi kokku lühike *online*-küsitlus, mis saadeti laiali enamikule piirkonna loomemajanduse valdkonnas tegutsevatele ettevõtetele ja tegevustele.
2. **Loomemajanduse toime piirkonnas**—uuritakse loomemajanduse ettevõtteid: miks on piirkonda eelistatud, kas piirkond on tegevusele kaasa aidanud ning millised on piirkonna peamised mured ja rõõmud lähtuvalt majandustegevusest, taristust, sotsiaalselt suhtlusest ja ettevõtluse tugistruktuuridest.
3. **Piirkonna ja loomemajanduse tõmbekeskuste (linna)ruumiline aspekt**—uuritakse piirkonna fenomeni ja selles paiknevaid loomemajanduse tõmbekeskusi ruumilisest seisukohast: millised on tänaste ruumistruktuuride tekkepõhjused, kuidas inimene ja ruum omavahel suhestuvad ning milline on erinevate ruumimassiivide ülesehitus ja iseloom.
4. **Piirkonna inimene**—uuritakse piirkonna tajumist: millisena piirkonnas töötavad ja tegutsevad inimeses uuritavat piirkonda näevad ning millisena nad seda näha tahaksid, kas nende enda identiteet on piirkonnaga seotud, milline on inimeste panus piirkonnale ehk kuidas nende asutus seda piirkonda mõjutab või on juba mõjutanud.
5. **Piirkonna allhoovused ja müüdid**—uuritakse piirkonna tuntumaid käibetõdesid ja müüte ning nende vastavust tegelikkusele: tõmbekeskuste ja loomemajanduse suhe piirkonna turvalisusega, piirkonna kuvand seest- ja väljastpoolt ning varjatud protsessid, mis on lahutamatud fenomeni igapäevasest toimest.
6. **Koostöö toime praegu ja puudujäägid**—uuritakse koostöö toimet piirkonnas: kas ja kui palju koostöö piirkonna loomemajanduse ja kultuurkorralduse vahel toimub, millised on eeldused koostööle ja millised tegevused soodustaksid koostöö kasvu piirkonnas.
7. **Piirkonna tulevikustsenaariumid, loomemajandusest loovmajandusse**—pakutakse välja stsenaariume, mis soodustaksid piirkonna arengut lähtuvalt fenomenist, muudaksid piirkonna veelgi atraktiivsemaks ja aktiivsemaks ning suunaksid seda rohkem loovmajanduse idee ja identiteedi poole.

UURINGU KOKKUVÕTE

MIS ON PIIRKONNA FENOMEN?

Piirkonna suurim katalüsaator on kahel korral olnud ulatuslik kriis ühiskonnas.

Nõukogude Liidu kokkuvarisemine vabastas aastatega pea poole piirkonnast tööstuse funktsioonist, jättes pooltühjaks suured uutele arengutele avatud industriaalalad. Teisalt tõi äkiline muutus terves ühiskonnas kaasa piirkonna allakäigu ning Kalamaja ja Pelgulinna muutusid veel rohkem negatiivse kuvandiga slummideks. See maine kadus järk-järgult majanduse kasvades, mil piirkonna leidsid traditsioonilise gentrifikatsiooni mudeli järgi üles kultuuriinimesed, boheemlased ja nn küprokmentaliteedile vastanduvad inimesed. Ihaldusväärsus piirkonnas elada hakkas kasvama nende samade inimeste positiivsete kogemuste ja arvamuste toel. Loomemajanduse sattumine siia oli iseenesest mõistetav, kuna valdkonnas tegutsevad inimesed olid piirkonnas juba ees.

2008. aastal alanud majanduskriis peatas aga tihtilugu läbimõeldud suunata ja liialt kasumi huvisid teenivad projektid, mis oleksid kindlasti toonud piirkonna endistele tööstustaladele suured uusehitised, teistsuguste väärtustega inimesed ja muutnud piirkonna senist pilti drastiliselt. Taolise progressi rahunemine on andnud rohkem aega tulevikku analüüsida ning otsuseid kaaluda. Ühes suunas jooksmise asemele, kus igaüks püüab kiirelt endale midagi kahmata, on tekkinud hoopis uus avaram taimelava, mis alateadlikult kutsub inimesi dialoogi. See taimelava näitab ennast nii uue tõmbekeskuse sünnis, nagu Telliskivi Loomelinnak, kogukonna ühtekuuluvuses, mida kehastas Kalamaja parkimisküsimus, kui ka esimeste kohvikute tekkimises ja piirkonna üldise kultuuriaktiivsuse tõusus.

Piirkonna fenomeniks on linnaruum, mis kriisiide mõjul on väljunud kahest varjusurmast—Nõukogude tööstuse raskest pealetungist ja 21. sajandi alguse kinnisvarabuumi mõtlematust tegutsemisest. Selle linnaruumi fenomen on tema:

- **nurgeline olek:** pole selge, kes või mis domineerib ning kunagise dominandi—tööstuse—negatiivsel näitel on ehk ka suurem võimalus, et uus dominant ei sünni nii kiiresti.
- **kasimata välimus:** vähe on asju, mis on püsivalt valmis, seega palju on seda, mida saab veel teha, muuta, kujundada lähtuvalt uutest väärtustest, dialoogist, ideedest.
- **tohtu hulk nukkuvat ruumi:** kuigi võib tunduda, et need alad ootavad magades paremate aegade saabumist, on alust hoopis uskuda hoovustesse, mis juba praegu suunavad kogu piirkonna arengut eemale hoogkapitalismi radadelt innovaatilisemate elu-mudelite avastamise teele.

Peaasi, et keegi seda fenomeni ettevaatamatult ära ei rikuks. Ning et kõik suured muutused ja mõjutajad sünniks dialoogis.

UURINGU KIIHTIDE KOKKUVÕTE

Kiht: Loomemajanduse toime piirkonnas (Kiht: Ettevõtlus)

Piirkonna valimise esmased põhjused on enamasti seotud asukoha, soodsa hinna ja võimalusega ruume ise kujundada. Tööstushoonete kasutusele võtmine kontoripindadena on avanud piirkonnas väga suure hulga vaba ja euroremondist veel puutumata ruume, mis oma tüpoloogialt sobivad loomemajanduse nõudmisele avarate ja endist tööstuskuvandit kandvate stuudiote järele. Loomemajanduse kontsentratsiooni kasv piirkonnas on tingitud lumepalliefektist—esimesed siia kolinud ettevõtted avasid piirkonna potentsiaali ning suuresti suust suhu liikuva info toel järgnesid neile sama sektori ettevõtted mitte teadmisega, et piirkonnas on aktiivne loomemajandus, vaid et piirkonnas on oma tegevuse jaoks soodsad tingimused. Esineb ka tendents, et ettevõtetes töötavad inimesed elasid enne Kalamajas või Pelgulinna ning otsisid endale seega kodu lähedal olevat kontoripinda. Ka esimeste suuremate loomemajanduse tömbekeskuste avamine piirkonnas on isetekkeline ning lähtunud peamiselt asjaolust, et piirkonnas on palju funktsioonideta endiseid tööstushooneid. Koondumine ühte piirkonda on toonud kaasa ka võrgustumise, kuid see pole siiani organiseeritud või loonud väljapaistvaid klastreid näiteks ekspordiorientaalse avamiseks.

Loomemajanduse ettevõtlust piirkonnas iseloomustab mitme tegevuse või ettevõtte koondumine ühte ruumi—näiteks võetakse koos kontoripind, mille koosolekuruum, puhkeala või kontoriköök on ühine. Sedasi hoitakse ühelt poolt kokku investeeringuid ning maandatakse kontoripinnast tulenevaid riske, teiselt poolt aga luuakse ühisel jõul mõnusam atmosfäär ja nähakse üksteist kui koostööpartnereid. Teine iseloomulik joon on suur liikuvus, kus nii piirkonnasiseselt kui ka väliselt kolitakse oma tegemisi uutesse ruumidesse, mis kas pakuvad paremaid tingimusi või lihtsalt vajalikku uut tunnet. Peamised ettevõtete mured on seotud laguneva ja puuduliku taristuga (sõiduteed, piirkonna keskse ruumi puudumine), sobiliku sotsiaalse ruumi vähesusega (kohvikud, galeriid, öölokaalid jms) ning asjaolu, et loomemajanduse ei toimi veel piirkonna identiteedi osana (ei leita üles, ei toimu piisav koostöö).

Kiht: Piirkonna ja tömbekeskuste (linna)ruumiline aspekt (Kiht: Ruum)

Nagu fenomeni kokkuvõttes kirjelduses juba mainitud, on piirkonna olulisemaks ruumijooneks puitarhitektuuri ja tööstusalade kontrast. Kolimine Kalamaja ja Pelgulinna puumajadesse ja nende korrastamine muutus omamoodi väärtuseks 21. sajandi hakul, millele viimase kahe aasta jooksul on lisandunud piirkonna tööstushoonete kasutusele võtmine uute funktsioonidega. Üldise gentrifikaatsiooni taustal on piirkonda ilmunud vähe uusehitisi—osalt miljööväärtusliku asumipiirangute

tõttu, osalt tänu majanduslangusele, mistõttu seiskusid suured arendusprojektid endistel tööstusaladel.

Linnaruumiliselt on piirkond küll kesklinna lähedal, kuid ühenduslülid sellega on tegelikult nõrgad. Vanalinna ja piirkonna vahel eksisteerib siiani ületamatu barjäär, mis takistab näiteks turistide voolu piirkonda või tekitab negatiivset kesklinnast eraldatuse kuvandit. Kohalikele elanikele pole piirkonnast väljumine probleem, kuid kummaliselt on sellesse sisenemine alati raskendatud. Jalgratta puhul on ühenduslülid olematud, autode puhul tekitab probleemi piirkonda sisenemise nõrk taristu. Väga vähe on kasutatud ära piirkonna mereäärsust, mille linn on eelmisel kümnendil müünud suures osas eraomandusse. See takistab oluliselt sealseid kiireid arenguid tulenevalt tänasest situatsioonist kinnisvara turul. Esimesed positiivsed muutused on Noblessneri sadama avamine koos valukojaga ning Meremuuseumi avamine Lennusadamal. Siiani on küsimuse all Patarei vangla saatuse. Kuigi oma-poolse panuse mereäärse arengusse annab Katel koos Kultuurikilomeetriga, pole viimane ikkagi käsitletav piirkonnale väga vajaliku rannapromenaadina.

Piirkonna neli suuremat loomemajanduse tömbekeskust on Telliskivi Loomelinnak, Katel, Niine 11 hoone ja Salme Kultuurikeskus. **Telliskivi Loomelinnak** on neist suurim ja väga varieeruva ruumitüpoloogiaga. Telliskivis kasvab tegevus kiirelt, selle aluseks on loomemajanduse keskne kontseptsioon ja juhtstruktuur. Kokku on tömbekeskuses ligi 50 organisatsiooni, mitmeid bändiprooviruumi, tugistruktuure, nagu lastehoid, trükikojad, toimetusteenus, raamatupidamine, kohvik-restoran. **Katel** on tegelikult tänaseni paberil olev projekt—konkreetsed tegevusi Katla ruumides ei toimu, kuna Katla avamine on takerdunud erinevatel põhjustel korduvalt. Siiski asub Katel tömbekeskustest kõige paremal positsioonil—kesklinna ja reisisadama ääres. Samuti võib Katla potentsiaali näha selle interdistsiplinaarses ruumiprogrammis ja linna-poolses otsetoetuses. Kuigi Katel on täpselt planeeritud eksperimentaalkultuuri ja loomemajanduse kese, on siiski hoidutud ruumidele suletud funktsioonide andmisest. **Niine 11** on loomemajanduse spetsiifilistest tömbekeskustest esimene, kuid pole kordagi toiminud otseselt sellise egiidi all. Hoone atraktiivsed ja avarad ruumid on tõmmanud ligi arhitekte, reklaamiinimesi, filmiprodutsente. Hoonel oli potentsiaal muutuda Tallinna Loomeinkubaatori toel üheks piirkonna loomemajanduse keskuseks, kuid segastel asjaoludel hoone rekonstrueerimine peatus, Loomeinkubaator kolis hoopis Baltika kvartalisse ning hoone ehitustööd on siiani vajalike investeeringute puudumisel poolleiolevas faasis. Selletõttu on Niine 11 kaotanud mitmeid rentnikke ning uute leidmine on muutunud raskeks. **Salme Kultuurikeskus** on tömbekeskustest traditsioonilisem ja peamiselt suunatud piirkonnast väljaspoole. Keskuses tegutseb pea 40 huvialaringi ning hoone erinevad saalid on täidetud üritustega terve aasta jooksul. Keskuse peamine probleem on selle suletus piirkonna suhtes ning siiani kasutamata ala hoone ümber, mida saaks edukalt rakendada piirkonna elanike kasutuseks.

Kiht: Piirkonna inimene (Kihit: Inimene)

Kohalik inimene tajub piirkonda läbi küla atmosfääri—esineb tihe kogukonnatunne ja inimesed suhtlevad omavahel. Piirkonna unikaalsus tuleb välja selle mitmenäolistes, natuke boheemlaslikes ja kultuuriteadlikes inimestes, kes jagavad sarnaseid väärtusi. Muidugi on piirkond nooruslik. Piirkonnaga seotud inimene või siinne elanik on kindlasti piirkonna üle uhke, piirkond tekitab isegi kadedust. Seda tunnetatakse kui ühtset toimivat linnaruumi, kus igaühe panus on vajalik ja väga oodatud—õigemini tunnetavad siinsed inimesed pidevat vajadust panustada, kuna mõistavad iga osa olulisust parema keskkonna loomisel. Toonitada tuleb pehmete väärtuste ja emotsionaalsete faktorite olulisust piirkonnast rääkimisel.

Piirkond on tõestanud, et üksikul ettevõtlikul võib olla tugev mõju piirkonnale (näiteks põlise Kalamaja elaniku Harri avatud Boheemi kohvik). Oma elu- ja toimekeskkonna muutmine ei toimu vaid ülevalt alla, n-ö linnavõimupoolsel planeerimisel ja korrastamisel. Iga kohalik on võimeline seda protsessi mõjutama, kui eksisteerib ühine positsioon ning tekib ka aktiivne dialoog. Selle näiteks on Telliskivi Selts, mis ühendab piirkonna elanikke ja on vajadusel suutnud vastu astuda ka poliitilisele tahtele piirkonnas midagi muuta (näiteks kurikuulus parkimisala laiendamise kava, millele selts oma tegevusega käe ette pani). Need positiivsed näited on ka üha rohkem põhjuseks, miks uued inimesed piirkonda kolida tahavad.

Loomemajanduse aktiivsust piirkonnas tunnetatakse siiski suletud süsteemina, mis on rohkem sõpruskonnaku piirkonnapõhine. Loomemajandust ei nähta mitte mõjutegurina piirkonnale, vaid pigem valdkonnale endale ja selle võrgustikule üle Tallinna. Kuid loomemajanduse aktiivsuse kasv piirkonnas on tuntav ja on suuresti vaid aja küsimus, millal leitakse ühenduslülid piirkonna kogukonna ja loomemajanduse vahel.

Kiht: Piirkonna allhoovused ja müüdid (Kihit: Allhoovused)

Kuigi piirkonna kriminogeenne minevik võib jätta mulje, et piirkonnal on siiani negatiivne kuvand, räägivad kohalikud elanikud ja töötajad vastupidist. Piirkond on koht, kuhu tahetakse kolida, mis tõmbab oma mitmekülguses ja mis pole veel turumajanduslike kahtlaste väärtustega ära rikutud. Seltskonnaajakirjanduse taustal, mis kõneleb pidevalt kuulsate inimeste armsatest korteritest piirkonnas, on raske rääkida negatiivsest foonist meedias. Viimaste aastate piirkonna kajastamine kultuuriaktiivsena (Telliskivi Loomelinnaku sündmused, Noblessneri valukoja kontserdid, etendused Katlas jne) jätab piirkonnast pigem erilise paiga mulje, kus kogu aeg midagi uut toimub.

Kriminaalne element, asotsiaalsed ja narkomaanid pole piirkonnast kuhugi kadunud. Uute elanike ja tegevuste sissevoolus on need kihid aga omaks võetud ja

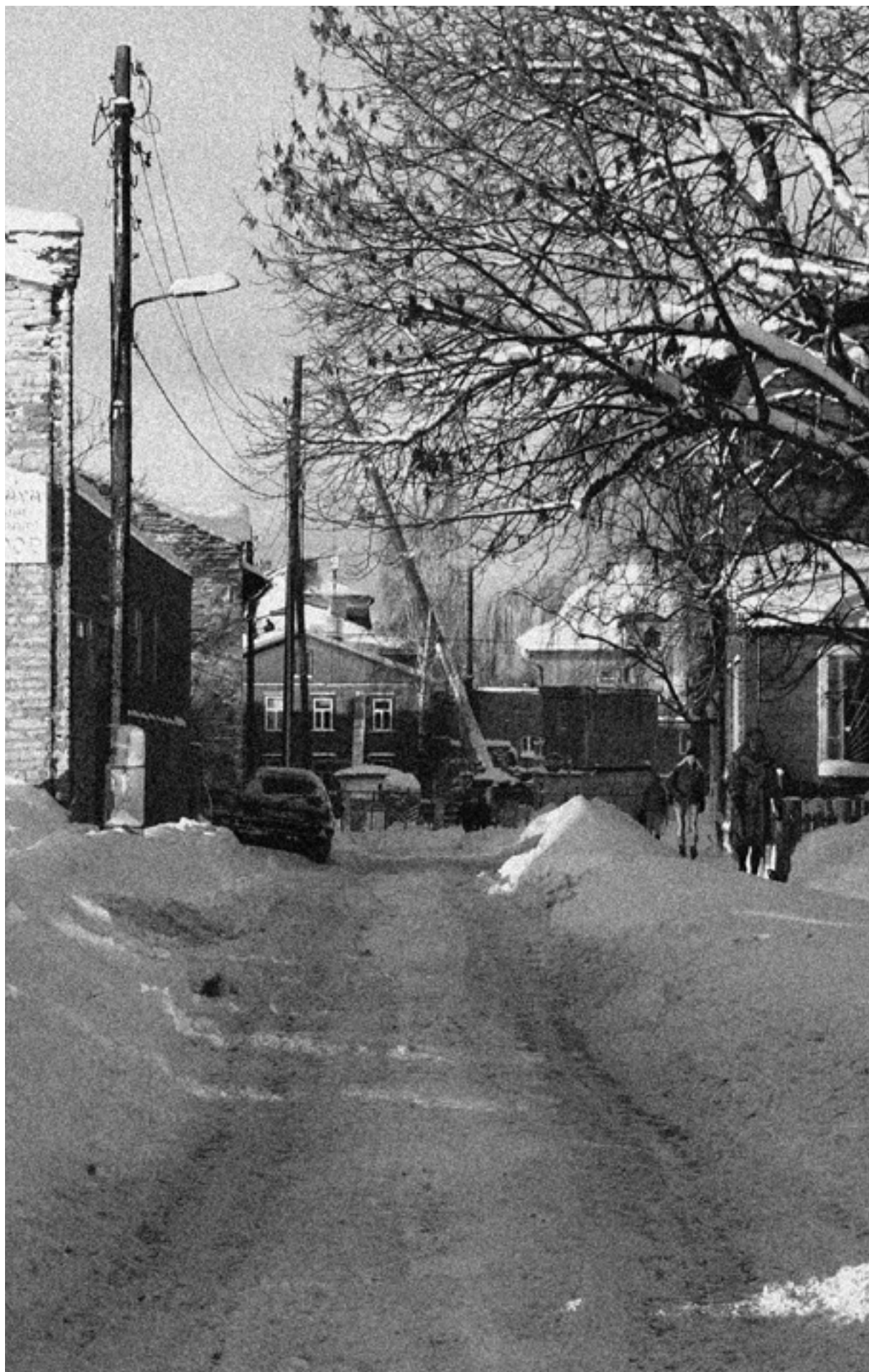
nende väljapaistvus ka vähenenud. Kuna uute elanike väärtused on avarad, ei toimu palju negatiivset sildistamist, vaid sotsiaalselt madalamatesse kihtesse suhtutakse mõistvalt. Osaliselt esineb isegi hoiatust, et need elemendid on piirkonna lahutamatu osa ning nende kadumisel jääb piirkond oluliselt vaesemaks (muutub liiga "ilusaks ja kammituks"). Peamine kriitika allhoovuste suunas pole mitte piirkonnas suhtes, vaid fookustab kindlaid geograafilisi punkte, näiteks Balti jaam, Koplisse sõitvad trammid, Jaama turu ümbrus, Telliskivi peatus, Reisijate tänav kui otsetee Loomelinnakusse jms.

Kiht: Koostöö tänane toime ja puudujäägid (Kihit: Koostöö)

Piirkonna loomemajanduses on täheldatav neli toimivat koostöömodelit. Kõige levinum on ühe valdkonna, näiteks arhitektuuri, koondumine ühe ruumi alla, mida kas jagatakse kui ühist kontoripinda, või on ühinemine toimunud ka suurema jõudluse saavutamise eesmärgiga. Teise mudeli puhul kaasab ühte ruumi koondunud ühe valdkonnakeskne tegevus oma projektidesse mõne tol hetkel vajaliku loomemajanduse ettevõtte, kes asub samas piirkonnas. Kolmas mudel on klassikaline hajali koostöö, kus tehakse küll koostööd piirkonna teiste loomemajanduse ettevõttega, kuid ühe ettevõtte erinevad koostööpartnerid puutuvad harva omavahel kokku. Neljas mudel on klaster, kus ühte ruumi on koondunud tegevused erinevatest valdkondadest eesmärgiga pakkuda mitmekihilist teenust ja toimida seeläbi tugevamana kui üksi tegutsedes.

Piirkonna aktiivsemad koostööd tegevad valdkonnad on arhitektuur, reklaam ja disain ning filmindus. Puudujäägid koostöös on tuntavad loomemajanduse tömbekeskuste ja nende asukate vahel, kogukonna ja loomemajanduse vahel ning piirkonna loomemajanduse ja Põhja-Tallinna linnaosavalitsuse vahel. Ettepanekud koostöö suurendamiseks kattuvad uuringus esitatud tulevikutsenaariumiga.

Koostöökiht on esitatud uuringus graafiliselt. Vt "Kaart: Koostöö" ja "Joonis: Koostöömodelid ja koostöö aktiivsus piirkonnas".

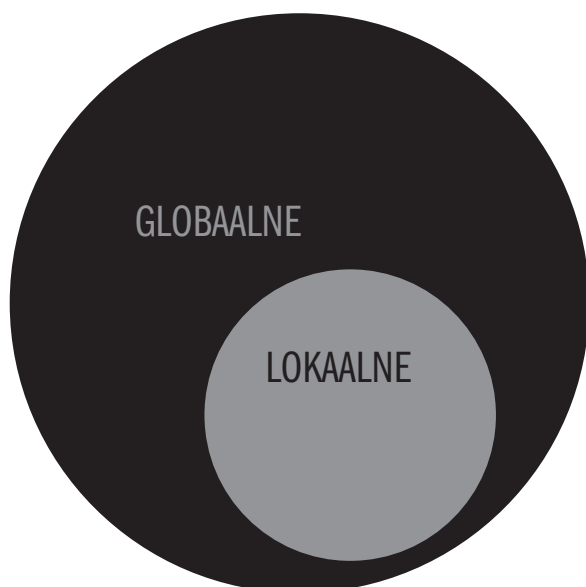


TULEVIKUSTRATEEGIA: LOOVMAJANDUSE PLATVORMID

LOKAALNE JA GLOBAALNE

Piiritletud ruum on alati lokaalne. Linn, linnaosa, asum või tänav igaüks eraldi vaadelduna on alati isiksustatud tervikuna, mis moodustab iseseisva struktuuri ja piiridega territooriumi. See ei ole globaalne, vaid osaterviku suhtena üks identiteet suuremas üksuses—tervikus (nt Eesti, Euroopa Liit). Millegipärast kipub see siililegi selge teadmine minema sassi—kuna kõik on globaalsel väljal omavahel üha rohkem seotud, tekib ka poolik mulje, et lokaalne tähendab otsekohe globaalset või kui lokaalne pole silmnähtavalt oma suhtumiselt globaalne, on ta määratud hukkumisele. Näitena võib tuua Eesti ekspordidiskursuse, kus kõik mõistavad globaalse majanduse tähtsust, kuid osalemine selles ei toimu eripärase “majandusnäo” alusel, vaid läbi püüde korrutada igal sammul, et osalemine ekspordis on tähtis. Ehk siis: ilma tugeva osata määratletakse end kohe tervikuna. See võib tunduda liialt filosoofiline, kuid lähemal vaatamisel on probleem tegelikult lihtne—olukorras, kus oleme võimelised muutma ainult oma osa tervikust, tahame selle asemel muuta tervikut ehk seda, mida Eesti raamides saame tegelikult vaid natuke või pisut rohkem mõjutada. “Eesti Nokia” otsimine on sellise ideaali tuntuim näide. Mis on Eesti lunastaja, kelle poole peame pürgima? Vaatamata asjaolule, et tee taevariiki eelneb sadade miilide pikkune konarlik rada. Selle näite teine problemaatika on enda asja otsimine läbi teise ehk tegelikult ei paluta meil ise välja mõelda, mida tuleb otsida ja kas see peab olema üldse sedavõrd mastaapne, vaid tuleb otsida üles Soome edulooga samane nähtus Eesti pinnalt. Tahaks nimetada seda alaväärsuskompleksiks, kuid küsimusele teiselt poolt otsa vaadates tundub barjääriks olevat hoopis segadus selle ümber, mis asi on lokaalne nägu globaalses võrgustikus ja kuidas on seda võimalik üldse luua.

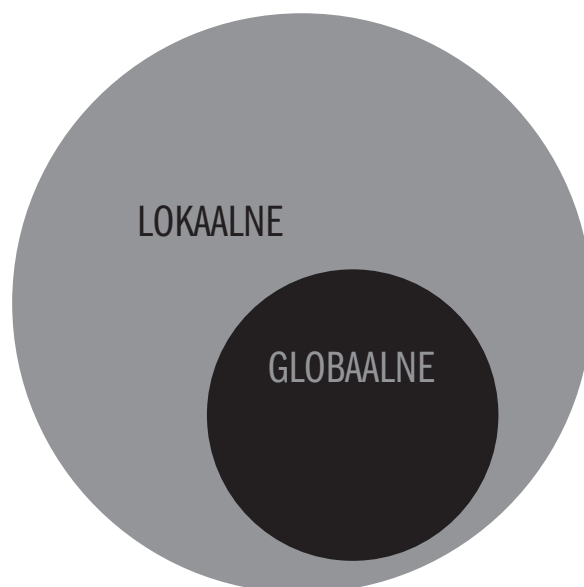
Tänapäevase maailma taustal tundub olevat mõttetu rääkida millestki ilma globaalse mõjuta. Ning seda me teha ei püüagi. Pigem soovime küsida, mida üldse tähendab globaalsus? Ennekõike on see infotehnoloogia hüppelisest arengust tingitud maailmaseisund, kus iga osis on seotud tihedasse virtuaalsesse võrgustikku ning mis loob efektiivsed tingimused kiireks kommunikatsiooniks. Selle tendentsi peale on ehitatud kogu 21. sajandi lääne kultuuriruum alates poliitikast ja majandusest kuni igapäevaelu rutiini ja inimese võimeteneni välja. Siit tuleneb globaalsus, st geograafiliselt, ideoloogiliselt, kultuuriliselt jne erinevate piiratud süsteemide omavaheline võrgustumine ja kiirenud kommunikatsioon. Kuid on oluline mõista globaalsuse tajumise eripära—enamasti arvutiekraaniga piiritletud pilt, mis ühendab oskuste, teadmiste ja ligipääsu olemasolul globaalse võrgustikuga. Kus asub see ekraan? Otseloomulikult lokaalses ruumis. Kummalisel kombel on globaalne ruum lokaalses sama väike, kui on lokaalne ruum globaalses. Erinevus tekib virtuaalse ja reaalse suhtes või kummas kategoorias me ükskõik millele läheneme. Virtuaalne globaalsus on reaalses lokaalsuses väike, reaalne lokaalsus on aga ise väike reaalses globaalsuses ehk tervel planeedil.



Mängus nende kahe nähtuse tajut ja defineerimise vahel on tegelikult üks olulisemaid ivasid—lokaalne ei pea end globaalsega suhestama mitte niivõrd reaalsuse väljal, vaid saab seda vabalt teha ka virtuaalsuse pinnal. Ehk siis: loodav platvorm ei pea ilmtingimata tagama oma eksistentsi püsima jäämist iseenda kinnitamisega endast väljaspool olevatesse globaalse maailma protsessidesse (näiteks eeldama, et ainus võimalus konkurentsile ellu jääda on leida globaalne konkurentsieelis), vaid neid protsesse jälgides arendama tugevat lokaalset mudelit seestpoolt (looma lokaalsele ruumiga kohakuti oleva eluviisi, mis kasutab küll ära globaalsetes protsessides toimuvat, aga suudab ka vajadusel nendest protsessidest eemalduda).

Eesmärk ei ole sulguda homogeensele väljale, kus kõik väljastpoolt tulev tõugatakse eemale või püütakse elada illusioonis, et globaalne skaala meid ei mõjuta. Mõte on luua iseseisev ja tugeva identiteediga platvorm, mis muudab lokaalset ruumi ning mõistab väljaspoolt tulevaid mõjutegureid. Mis ei püüa muuta globaalset, vaid asetseb globaalsusesse omanäolise, terve ja toimiva osana. Liikumine ei ole globaalselt lokaalsele (mida näitlikustab kõige paremini iha teha midagi sarnast, nagu tehakse edukalt väljaspool Eestit), vaid lokaalselt globaalsele. Seda saadab meespea: enne korrasta käega katsutavad asjad, siis alles trügi aladele, kuhu käed lihtsalt ei ulatu. Konkreetsele suhtele asetades: et vähendada globaalse ökokatastroofi mõju, ei piisa tähtsatele dokumentidele allakirjutamisest, vaid vajalik on iga üksikindiviidi ja pisemate kogukondade panus.

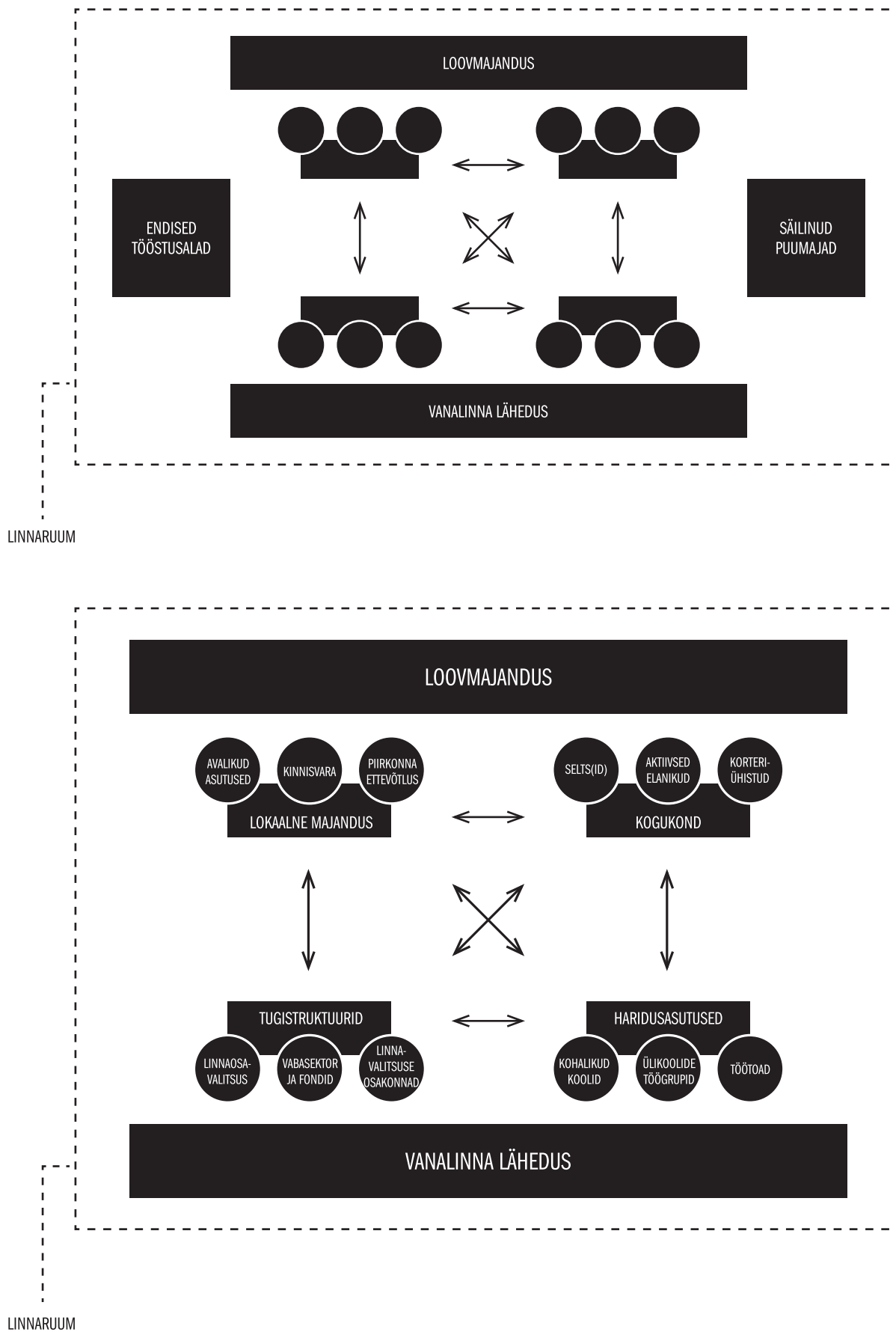
2010. aasta Tallinna Visioonikonverentsil jäi kõige paremini kõlama lause: *not small places, but small ideas*¹. Probleem ei ole mitte ruumi, koha väiksuses, vaid seal tegutsevate inimeste ideede suurus. Sellelt juhtlauselt käivitamegi tulevikunägemuse, mis tahab luua piirkonda loovmajandusel ja lokaalsel linnaruumil põhinevat identiteediga platvormi.



MIS ON LOOVMAJANDUS?

Nagu eespool märgitud, eristame siinse uuringu kontekstis loomemajandust ja loovmajandust. Eristuse idee sai algusest tulisest vajadusest loobuda loomemajanduse valdkonnapõhisest käsitlusest ja ausalt tunnistada, et loomemajanduses on väga palju liikumisi, tegureid, mis on tavapärasest ettevõtlussektori jaotusest väljaspool. Valdkonnavälised liikumised on näiteks kogukond, haridusasutused, linnavõim, linnaruum, teooriad kultuurist, kunstist, loovusest, filosoofiast, tulevikust, innovatsioonist. Nende mõju igapäevases tegevuses on iseenesestmõistetav, kuid millegipärast ei jõua need vältimatute mõjuteguritena loomemajanduse valdkonnaparadigmasse kui potentsiaal, vaid pigem kui valdkonnaväline elu, mis on paratamatu ja seetõttu hoomamatu. Loomemajandus kui terve rida ettevõtlusvaldkondi jätab probleemistiku suuresti majanduse keskseks, mille sees tekib kiiresti oht käsitleda ebatraditsioonilisi ideid läbi klassikalise majanduse ning stagneerunud kriteeriumite toel lülitada juba enne potentsiaali teket välja terve rida arengusuundi, mida pole võimalik ette näha. Ühelt poolt tuleneb selline jaotus sektorite vahel vajadusest loomemajandus kuidagi piiritleda, teisalt on aga inimlik laiskus valida tundmatu vaatenurga asemel turvaline ratsionaalsus ja senine kogemus.

Loovmajanduse idee on eemalduda loomemajanduse kui teatud ettevõtluse kontseptsioonist ning selle asemel kõneleda pigem taimelavast uute mudelite ja muutuste sünniks. See taimelava on ennekõike tunnetuslikult piiritletud linnaruumiline väli, millel lisaks loomemajandusele asetsevad ka haridusasutused ja erinevad õppevormid, kogukonnaliikumine ja kohalik elanik, toetusstruktuurid, teised ettevõtlusvormid, avalikud asutused ja vabasektor. Taimelava mitmesuunaline liikumine, mille keskmes on eesmärk luua antud lokaalsesse ruumi uusi sidemeid, mudeleid ja tegevusi majandusele, ühiskonnale ja eluruumile. Kui piirkonnaks on Põhja-Tallinn või mingi mõtteline osa sellest, siis loovmajandus on selle



Joonis: Piirkonna linnaruumilised prioriteetid ja nendest lahutamatu loovmajandus

piirkonna tegevust hõlmavate platvormide kogum, mis tegeleb uute ühendusjoonte loomisega erinevate toimijate vahel, kommunikatsiooni soodustamise ja kogu terviku suhtes kasulike ja arenemisvõimeliste koostöömodelite väljatöötamisega.

Oluline on toonitada platvormi avarust ja heterogeensust—siin toodud osapooled pole ainuvõimalikud ega platvorm ise suletud organisatsioon. See on ikkagi piirkonna taimelava, mille eesmärk on kasvatada, suunata, ühendada, kaardistada ja täpsustada. Otseloomulikult vajab ükskõik milline platvorm liidreid, kuid tema struktuur pole hierarhiline või vertikaalne, vaid suuteline toimima muutusena ja eksisteerima lameda, horisontaalse võrgustikuna. Seega kõik, mida seni on platvormi kohta öeldud, võib vabalt olla ka teisiti või ajas pidevalt muutuda lähtuvalt lokaalsest situatsioonist või globaalsest mõjutegurist. Ainus loovmajanduse määratlemise kohustuslik element on lokaalne linnaruum, mille sees loovmajanduse platvorm tegutseb. See tähendab, et loovmajanduse iseloom tuleneb paljuski tolle linnaruumi eripärast.

Loovmajanduse ja linnaruumi sulandumise vältimatud verstapostid on identiteet ja võrgustik. Seega peab sündima esiteks kogum, mida on võimalik koherentselt identifitseerida, kuid mis kindlasti pole suletud logo või firmamärk. Pigem on identiteet muutuste ahelas, säilitades seeläbi vaid neid identiteedi elemente, millest loobumisel kukuks kokku identiteet ise. Põhja-Tallinna puhul on sellisteks elementideks kindlasti positsioon mere ja vanalinna vahel, puumajadega täidetud tänavaruum ja võib-olla kunagi ka fookus loomemajandusele. Võrgustik aga näitab sulandumist kihiseva vormina, mille aluseks on dialoog ja uute sidemete-süsteemide-mudelite sünnitamine.

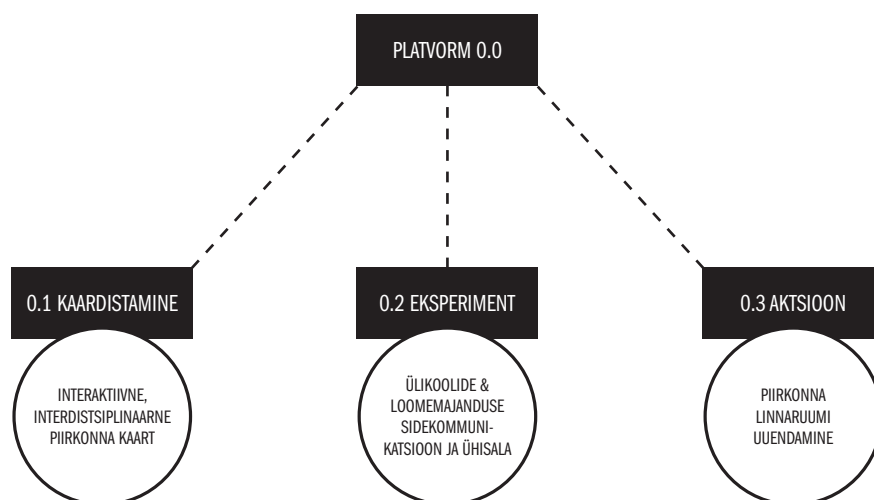
Kiirelt võib tekkida ka mulje, et loovmajandus on täiesti tavaline majandus, ainult vähendatud ja lokaliseeritud kujul. Sel juhul ei arvestata loovmajanduse eesmärgiga luua uusi mudeleid. Näiteks lokaalse “raha” kasutusele võtmine, piirkonna lubaduste pangandus, klastrid elanike ja ettevõtete vahel, piirkonna hoovide aiasaaduste jagamine supiköökidele, linnaosavalitsuse sisekujunduse muutmine kohaliku sisekujundaja tasuta tehtud plaani alusel, mida võimaldas loomemajanduse tõmbekeskuse nõusolek anda sisekujundajale selle eest pooleks aastaks tasuta pind. Näiteks kohalike elanike hoovikohvikute avamine suure sündmuse korral Noblessneri sadamas, teenindamiseks väljastpoolt piirkonda tulnud külalisi. Või Meremuuseumi koostöö linnaosavalitsuse ja disaineritega teekonna tähistamiseks muuseumi juurde, mille loob EKA tootedisainiosakonna üliõpilaste panus grupitööna ja linnaosavalitsuse soodne hange kohalikult metallitöökojalt.

PLATVORMI ESIMESED TRIIBULISED

Et vähendada loovmajanduse pealtpoolt paistvat utoopilist palet ja lähendada kontseptsiooni rohkem elule, toome välja ka mõned probleemid.

- Ükskõik milline platvorm vajab tugevaid liidreid, kes ei pruugi platvormile sisu anda, kuid peavad seda kindlasti viima olukorrani, kus platvorm toimib, või peab tegema õigel ajal otsuse platvormi sulgeda. Selliste liidrite leidmine, eriti piirkonnasiseselt, on keeruline, kuna aktiivsetel inimestel on vähe vaba aega oma tegemiste kõrvalt.
- Iga platvorm vajab erinevaid osapooli, mis pole aga valmisvormitud tükid, mida võib vabalt etteantud struktuuri paigutada, vaid isiksused ja organisatsioonid erineva kogemus- ja teadmusbaasiga, visiooni ja väärtustega. Selliste erinevuste liitmine võib olla ebaratsionaalne, kulukas, otseste tulemusteta.
- Piirkonna käsitlemine loovmajandusena võib olla vabalt illusioon—on oht, et piirkond tervikuna pole selleks veel valmis. Positiivne on vähemalt uuringu intervjuudest saadud tagasiside, kui küsiti, kas koostööd soodustavaid ja piirkonda ühendavaid platvorme on vaja ja kas need oleksid kasulikud.
- Selline tegevus vajab alati rahastust, mis pealegi on seotud suure riskiga, et platvorm võib ebaõnnestuda. Nii peab esimeste platvormide käivitamine leidma rahalist toetust avalikest allikatest ja toimima esmajärgus vabasektoris kuuluva organisatsioonina või mõne juba olemasoleva organisatsiooni sees projektina.

Seepärast oleme püüdnud hoida loovmajanduse defineerimise vabana ning siduda seda rohkem piirkonnaga, mille olemasolus saame olla kindlad. Kui loovmajanduse kontseptsioon sellisena ei toimi, pole kindlasti tegemist läbikukkumisega. Usume, et kriisist kriisi liikuvates suurtes muutustehüpetes olevas maailmas on väga oluline katsetada uute mudelitega ning viia eksperimenteerimine nendega n-ö paberi pealt praktikasse. Lokaalne väiksem linnaruum, milles juba tegutsevad küllaltki tugevad aktorid, on sellise tegevuse läbiviimine kindlasti lihtsam ja tulemustelt rikkam.



Joonis: Loomemajanduse arendamise platvormid

PLATVORMID 2011–2012

PLATVORM 0.1

Interaktiivne-interdisiplinaarne võrgustik

Uuringujärgne esimene tegevus on virtuaalse portaali loomine, mis digitaliseeriks uuringus käigus loodud kaardid ning looks kaartidele interaktiivsed funktsioonid—võimalus lisada oma tegevust-ettevõtet kaardile, otsida piirkonna teisi tegevusi ning vabu kinnisvara pindu. Samuti sirvida piirkonna kaartide erinevaid kihistusi—transport, üldplaneering, potentsiaalsed alad, mereäärse areng jne. Platvorm kutsub koostööle kindlasti Community Toolsi. Portaali kaugem eesmärk on luua isetekkeline kaardistus, mille alusel oleks võimalik avastada potentsiaalsete klasterite teket piirkonnas ja mudeldada kaardimeediumi kaudu uusi koostöövorme.

PLATVORM 0.2

Ülikoolide & loomemajanduse sidekommunikatsioon ja ühisala

Esimene ühendussideme loomiseks piirkonna ettevõtlike ja ülikoolide vahel loomemajanduse idee alusel kaardistame platvormil selliste sidemete olemasolu piirkonnas ning piirkonna ja ülikoolide valmisoleku sideme loomiseks. Platvormi teine tegevuslik eesmärk on avada Katlas üks eksperimenteeriv keskkond loomemajanduse väikeettevõtete ja teadusasutus(t)e vahelise koostöö edendamiseks, kesksete probleemide leidmiseks ja lahendamiseks ning esimeste katseprojektide siirdamiseks. Kaardistamine algab jaanuarist 2011 ja keskkonna avamine on planeeritud sügisel 2011.

PLATVORM 0.3

Piirkonna linnaruumi uuendamine

Platvorm paneb kokku piirkonna ühiskoja, mis läbimõeldud ülesehituse ja erinevate läbiviijatega töötubade vormis otsib lahendusi piirkonna linnaruumi uuendamiseks vormides ja vahenditega, mis läheneksid linnaruumile ka väljaspool linnaplaneerimise rasket taaka. Vaatluse alla võivad tulla näiteks piirkonna loomemajanduse märgistamine, piirkonna viidasüsteem, gerilja-aiandus, plankude värvimine jms. Eesmärk on jõuda aasta jooksul tulemusteni, mis piirkonna linnaruumi ka reaalselt muudavad ja kasutavad seejuures kohaliku loomemajanduse abi. Teine eesmärk on luua eksperimenteerivaid planeeringuid, mis lähtuksid loomingulise ruumi isetekkelisusest ja looksid innovaatilisi sisendeid Tallinna Linnaplaneerimisametile.

KES EHITAB ESIMESED PLATVORMID?

Platvormi esimese kolme etapi käivitamine toimub Telliskivi Loomelinnaku ja Katla koostöö toel, mille raames pannakse kokku initsiaatortöögrupp koos liidriga, otsitakse vajalik rahastus ning alustatakse platvormidest tulenevate tegevustega ja platvormide ühiskodade loomisega. Platvormide sisu võib töö käigus muutuda, kuid Telliskivi Loomelinnak ja Katel on seadnud eesmärgiks aastatel 2011–2012 kümne platvormi käivitamise, mille toimet ja tulemusi analüüsida, töötava platvormi korral selle tegevust edasi arendada või vajadusel see hoopis peatada. Platvormide käivitamise koostöö ei ole sulgunud kahe suure tömbekeskuse vahel ning tegeleb järgmisel aastal pidevalt uute partnerite otsimisega seest- ja väljastpoolt piirkonda. Loomemajanduse ideest lähtuvalt on idee ikkagi luua tervet piirkonda.

¹Mitte väiksed kohad, vaid väiksed ideed



Kiht:

LOOMEMAJANDUSE TOIME PIIRKONNAS

Kihi uurijad:

Yoko Alender ja Priit Juurmann

Miks on piirkond viimase 15 aasta jooksul kujunenud Tallinna loomemajanduse keskuseks? Millised on ettevõtjate jaoks piirkonna eelistamise allikad ja siinoleku suuremad mured? Kuidas arendada piirkonda teadlikumalt Tallinna loomemajanduse keskuseks?

EELUGU

Põhja-Tallinna piirkondlik areng on alates tsaariajast jälgitav tööstuse ja elamufunktsiooni kombinatsioonina, mis saavutas kulminatsiooni suurte tehasekomplekside, nagu Kalinini tehas, Volta kompleks, Standard, Kalamaja mereäärne sadamapiirkond jpt väljaarendamisega pärast II maailmasõda Eesti NSV-s. Esimene kardinaalne muutus piirkonna funktsioonis toimus Nõukogude Liidu kokkuvarisemisel, mil Eesti Vabariigi taassünnil suri mõne aastaga välja peamiselt endise Nõukogude Liidu turule orienteeritud suurtootmine ning enamik tööstusaladest muutus tühjalt seisvaks kinnisvaraks. Paralleelselt infoajastu kasvu ja tööstuse väljasuremisega muutus Põhja-Tallinn ennekõike slummistunud ja kriminogeense mainega elamurajooniks, mille peamine väärtus seisis selle eestiaegsete puumajade miljöös.

On raske leida soodsamat pinnast loomemajandusliku aktiivsuse tekkeks kui endine tööstusrajoon koos kontrastsete madalate puumajadega—tühjalt seisvad suured tootmisruumid, mille rendihind on tavapärastest madalam, ning selle kõrval miljööväärtuslik elamupiirkond. Nii algas halva maine kiuste 15 aastat tagasi Kalamaja ja Pelgulinna stabiilne gentrifikatsioon (vt lähemalt “Kiht: Ruum”), aeglaselt vahetus piirkonna elanikkond ning siinsete tühjade ruumide potentsiaali hakkasid aasta-aastalt nägema loomeinimesed ja loomemajanduslikud ettevõtted. Majandustõusu toel tekkisid piirkonda ka esimesed tömbekeskuste sarnased hoonepõhised ja isetekkelised loomemajanduslikud kogumid aadressidel Niine 11 ja Soo 4. Piirkonna esimene suunatud loomemajanduslik kontseptsioon on aga ArtDepoo Jahu tänaval, mis tõi lisaks traditsioonilisest puitelamute miljööst tugevalt eristuvale arhitektuurilisele linnaruumile piirkonda ka esimese professionaalse galerii (avati aastal 2005).

Uue tõuke piirkonna kujunemisele tihedamaks loomemajanduse keskkonnaks andis aga 2008. aastal alanud majanduslangus. Majandusbuumi ajal endistele tööstusaladele kavandatud ja enamasti elluviimata uuehitiste projektidele otsiti kinnisvarakrahhi ajal uusi funktsioone, et leida tühjana seisvatele ruumidele uusi rentnikke ning säilitada seeläbi hoonete seisukord ja püsivam sissetulek, kuni rahutud ajad mööduvad. Siia sobis hästi loomemajanduse sektor, mis, olles võlutud võimalusest vanadele tootmisruumidele uue ilme andmisest, vajas ka kinnisvara omanike pakutud madalamaid rendihindasid. Sellise skeemi parim näide piirkonnas on kindlasti Telliskivi Loomelinnak, kus loomemajanduse sektor rentnikuna on saanud kinnisvara omaniku prioriteediks ja tema kinnisvara väärtust kasvatavaks ärimudeliks.

Muidugi on piirkonna identiteediloomes olulisel kohal ka siinsete elanike mõju ja järk-järgult renoveeritud puumajad Pelgulinna ja Kalamajas. Selle kaudu on piirkond muutunud usaldusväärsemaks ning ühtlasi minetanud lagunevate ja mahajäetud elumajadega kahtlase asumi mainet. Aktiivse kogukonnaliikumise teke Telliskivi Seltsi näol on tugevasti kasvatanud ka elanike osalemist oma elukeskkonna loomisel ja selles toimuvate protsesside mõjutamisel.

EESMÄRGID

Kihi töögrupp seadis eesmärgiks leida vastus järgnevatele küsimustele:

- Kuidas toimub ühe piirkonna kujunemine loomemajanduse keskuseks?
- Millised on piirkonna eelistamise põhjused ja siinoleku suuremad mured?
- Milline on ettevõtete side piirkonna linnaruumiga?

INTERVJU KÜSIMUSED

1. Miks eelistate Põhja-Tallinnat? Mis on hästi?
2. Mis on teie jaoks pidurdava olemusega, mis on puudu:
 - a — ettevõttele ja (isiklikult) inimesele
 - b — majandustegevuse seisukohast
 - c — taristu seisukohast (tänavavalgustus, ühistransport, rattateed, pargipingid, toitlustus)
 - d — sotsiaalse suhtlemise (võrgustiku) seisukohast (kohvikud, restoranid, pargid, pargipingid)
3. Kuidas piirkonna eelistuste/puudustega seostub parkide/elamupiirkondade lähedus?
4. Kas piirkonnas on piisavalt äripindu (kas uutesse arendustesse peaks "sisse kirjutama" tänavatasandi ruumide muutmise äripindadeks)?
5. Kui tulemuslik on ettevõtte? Kas selle asukoht Põhja-Tallinnas mõjutab seda tulemust?
6. Millised on ettevõtte kasutatavad tugisüsteemid (Kultuurkapital, EAS jms)?

Antud kihi raames kasutasime analüüsis põhiliselt ülduuringut (Joonis: "Ülevaade *online*-küsimustikust"). Et konkretiseerida oma väiteid ja tuua välja isikupäraseid ja iseloomulikke näiteid, intervjuerisime suuliselt Allfilmi (Saue 11) operaatorit **Rein Kotovit** ja Telliskivi tänavalt Tamara 1965 *vintage-showroomi* asutajat **Margit Kõrvitsat**. Niine 11 majast intervjuerisime selle kauaaegset haldusjuhti **Elmar Vaarot** ja arhitektuurbüroo Allianss arhitekti **Toomas Tammist**. Pikemale küsimustikule vastasid kirjalikult Allianssi büroojuht **Heli Pill**, projektibüroo Torpedo esindajad **Andri Valk** ja **Andro Kõöp**. Soo 4 hoonest vastas küsimustikule tootedisaini ettevõtte Keha3 esindaja **Ville Jehe**.

ANALÜÜS

Miks loomemajandus Põhja-Tallinna kolib?

Intervjuude ja küsimustiku põhjal kerkisid kihi keskmesse kolm üldpunkti, miks loomemajanduslik ettevõtlus piirkonda on tulnud või aktiivselt piirkonnas toimib. Need on sisult ootuspärased, peegeldavad paljuski Euroopa linnade praktikat ja eespool kirjeldatud piirkonna kujunemislugu.

Põhja-Tallinnas esinevad kolm kõige olulisemat tegurit loomemajanduse aktiivsuse kasvuks ühes linnapiirkonnas:

- **Asukoht** kesklinna ja miljöölade (kui meeldiva elukeskkonna) läheduses.
- **Tühjaks jäänud tööstusalade** ehitiste ruumiline konfiguratsioon ehk iseloom (sageli "euroremondist" rikkumata avarad, kõrged ruumid, mida rentnik võib ise kujundada).
- **Soodne hind**, mis moodustub kahe eelmise teguri koosmõjul ning on asukohavalikul enamiku ettevõtete jaoks tegelikult määrav.

Eelmise kolme faktori toel on Põhja-Tallinnasse tekkinud loomemajanduse pidevalt suurenev võrgustik. Loomemajanduse võrkstruktuuri teket ja käigushoidu iseloomustab:

- **Esimeste rentnike positiivne kogemus piirkonnas**, mis levib ennekõike suust suhu ja kutsub alateadlikult piirkonda juurde sarnaseid tegevusi (tekitab huvi).
- **Ettevõtete paiknemine lähestikku** nii piirkonna kompaktsuse tõttu kui ka tänu koondumisele suurematesse hoonetesse, mis enamasti on endistel tööstusaladel.
- **Uute koosluste isetekkelisus võrkstruktuuri sees**, mille aluseks on ühised väärtussüsteemid ja põimuvad töövaldkonnad.
- **Inimesed töötavad ja elavad samas piirkonnas**, mis loob kahesuunalise võrgustumise—väärtustatakse piirkonda nii elamu- kui ka töökeskkonnana.
- **Kasvav loomemajanduse kontsentratsioon**, mis ühelt poolt pidevalt laiendab võrkstruktuuri uute liikmete kaudu, kuid samas ka täpsustab selle ülesehitust (tekivad pikaajalised sidemed, kerkivad esile juhtfiguurid, tekib sünergia).

Lisaks on võrkstruktuuri säilimise ja arenemise üheks olulisemaks teguriks piirkonna loomemajandust ja selle tugistrukture koondavad tõmbekeskused:

- Põhja-Tallinna suurimad loomemajanduse tõmbekeskused on **Telliskivi Loomelinnak**, **Niine tn 11 hoone** ja **Salme Kultuurikeskus**. Tulevikus muutub positiivse arengu korral tõmbekeskuseks kindlasti ka **Kultuurikatel**. Kui Telliskivi Loomelinnak ja Niine 11 on tekkinud loomemajanduse tõmbekeskusteks spontaanselt, siis Salme Kultuurikeskus toimib ajaloolise kultuurikeskusena. Kultuurikatel hakkab aga tegutsema spetsiaalselt loomemajandusliku tegevuse raames projekteeritud keskusena. Tõmbekeskuses võiks lugeda ka **Art Depood** Jahu tänaval, kuid praegu ei evi see piirkonna kontekstis nii suurt mõjujõudu kui Niine või Telliskivi.
- Potentsiaali muutuda tõmbekeskuseks on **Standardi majal** (Kopli 25), kust leiab teiste majandusvaldkondade kõrval ka esimesed loomemajanduse

ettevõtteid. Samuti on ruumide olemuse poolest suur potentsiaal endisel **Volta vabrik** (Tööstuse 47) alal. Praegu on seal üks endine tööstushoone kasutuses Kanal 2 telestuudiona.

- Tõmbekeskused on loomemajanduse võtmes olulised tiheduse ja klastrilise kontsentratsiooni tekkeks. Toimib protsess: koostöö ↔ uued ideed ↔ ettevõtte elujõulisus ↔ kompetentsi kasv ↔ ekspordi võimekuse kasv ↔ liitumine ↔ kulude optimeerimine. Osaliselt on selline sünergia isetekkeline, osaliselt vajab see täiendavat toetust näiteks tegevust ja suhtlust soodustavate tugistruktuuride näol. Seepärast on eduka tõmbekeskuse peamiseks ülesandeks loominguks keskkonna tekitamine, mis uute rentnike ligimeelitamise kõrval suudaks tekitada ka pinnase rentnike vaheliste koostööprojektide sünniks.

Millised on piirkonna loomemajanduse puudujäägid?

Täna võrgustiku puudused on kahesuunalised:

- **Olemasoleva koostöö või toimivate klastrite vähesus**, mille taustal on siiski enamikus intervjuudes tunnistatud koostöö suurendamise vajalikkust ja olulisust.
- **Vähearenenud või puuduv välisurgude orientiir**. Kuigi eksisteerivad erandid (nt PÖFF rahvusvahelise filmifestivalina või Keha3-e ekspordile suunatud müügitöö), ei toimu liikumine välisurgudele kindlasti piirkonna loomemajanduse võrgustiku prioriteedina. Aastaid muusika ekspordiga tegelenud ja 2010. aasta algusest Eesti Arhitektuurikeskuse ekspordiprojektide juht Priit Juurmann (DJ Julm) tõdeb oma kogemusele baseeruvalt, et piirkonna puudused on traditsioonilised:

a — **puudub ühine maailmavallutustahe**: võrgustik töötab küll rohkem või vähem ühiste huvide ja ühise kasu lõikamise nimel Eesti tasandil, kuid kasutamata on potentsiaal suunduda koos välisurgudele, kasutades ära üksteise oskusi ja kogemusi ning maandada ühisel rindel tegutsedes ka riske.

b — **vahelüli ehk *managementi* puudumine**: loomemajanduses on valdavaks probleemiks professionaalse ekspordile suunatud *managementi* puudumine, aga ka toodete turustamise puudulik oskus.

c — **kohaliku omavalitsuse vähene roll**: võimustruktuuri tasandil saaks loomemajanduse arengule kaasa aidata kas või nende otsuste ja valikute läbi, millena Tallinnat üldiselt ja Põhja-Tallinnat linnaosana turustatakse ja tutvustatakse välismaailmale. Praegu ei ole loomemajandus oma identiteedi ja omapäraga nende valikute seas.

MÕNED NÄITED LOOMEMAJANDUSE TOIMEST PIIRKONNAS

Ruumi baasil liitumine Allianss Arhitektide näitel

Niine tänaval tegutsesid 2004. aastast teiste seas arhitektuuribürood Urbanmark, Arhitektuuriagentuur ja AET-arhitektid. Aastate jooksul hakati lisaks ühis-üritustele Niine tn majas ka töö asjus koostööd. Suuremad projektid nõudsid suuremat ettevõtet. 2010. aastal liitusidki kolm bürood üheks suureks agentuuriks Allianss. Paiknetakse ühises büroos Niine tänaval. See on hea näide sellest, kuidas n-ö ruumide baasil alanud koostöö viis uue kvaliteedi ja võimetega ettevõtte loomiseni, mis on võtnud sihiks ka ekspordi. Selline ettevõtte arenguskeem võiks suurema informeerituse ja koostöö puhul toimida ka teistes klatri potentsiaaliga Põhja-Tallinna loomemajanduse ettevõtetes.

Koondumine ühe teema järgi vanakraami kaubanduse näitel

Võrkstruktuuri toimist illustreerib hästi ka see, kuidas sarnase profiili ja klientuuriga ettevõtted piirkonnas koonduvad samasse paika. Kalamajja ja Pelgulinna on tekkinud rida *vintage*-kauplusi ehk suurema lisaväärtusega kasutatud disainikauba poode. Vabriku tänaval tegutseb vanakraami pood, Telliskivi Loomelinnakus on üle-laupäeviti populaarne kirbuturg ja harvemini teise ringi disainitoodetele suunatud turg Tallinna Vintage. Samuti asub majas kasutatud mööbli pood Mööbeldaja ja Loomelinnaku vastas mööbli *vintage*-butiik Tamara 1965. Peatselt avab Soo tn 4 salongi sarnase profiiliga Vanatool. Telliskivi Loomelinnakus ühtivad taaskasutuse ja vanadel asjadele uue väärtuste andmise temaatikaga veel Säästva Renoveerimise Infokeskuse juhitud vanamaterjali ladu, kasutatud jalgrataste pood ja remondikoda Velonaut. Samuti on piirkonnas hulk spetsiifilise valikuga taaskasutatud rõivaste poode, nagu Moodne Kärbes (Telliskivi 57), Lahe Leiukas (Kopli tänaval), Balti jaama turu kaltsukad jpt.

Loomemajandusele iseloomulik liikuvus Soo tn 4 näitel

Loomemajandust iseloomustab stuudio- ja kontori-pinna kasutamisel keskmisest suurem liikuvus ja ruumide vahetamine. Isegi kui peetakse end ühes kohas paikseks, ollakse alati valmis oma tegevust uutesse ruumidesse üle viima, kui tingimused või võimalused on paremad. Siiski toimub liikumine enamasti piirkonna sees, mis näitab ka usku piirkonna arengusse.

“Mulle meeldib olla Kalamajas, hetkel nii emotsionaalsetel kui ka praktilistel kaalutlustel. Aga samas nagu oma kodudegagi, ega ma ei hoiu kümne küüneaga



kinni, kui miski hakkab häirima või mujal tundub parem, kui ma ei taha näiteks sõltuda enam nendest õlistest töömeestest. Õib-olla lähengi ära mujale, kus on rohkem meiesarnaseid ettevõtteid ees juba ja omanik teeb ka rohkem midagi.”

Margit Kõrvits, Tamara 1965

Soo tn 4 endistes tööstushoonetes on samuti toimimas teatav temaatiline loomeetevõtete koondumine. Sealse loomemajandustegevuse kunagine alusepanija SooSoo disainigalerii on tänaseks kolinud Telliskivi Loomelinnakusse ning selle asemel toimetavad seal tootedisaini ja disainikorraldusettevõtte Keha3 ning enne Niine 11 hoones paiknenud filmiproduktioonifirma Nafta.

ETTEVÕTLUSE PROBLEEMID PIIRKONNAS JA ETTEPANEKUD

Piirkonna nõrgim lüli on tugistruktuuride puudumine

Põhja-Tallinna võrkstruktuuris on muidugi nõrku lülisid, millest osad on ettevõtlike inimeste abil laienemas, osad aga vajavad selgelt suuremat planeerimist ja kohaliku võimu sekkumist.

“Olen käinud Noblessneri valukojas kontserdil, aga piirkonnas pole kohta, kus koogitaldriku taha maha istuda. Inimesed tulevad kontserdile—tohutu mass ja 10 min pärast kontserdi lõppu on plats tühi. Neil pole põhjust jääda kauemaks või tulla varem.”

Karin Allikas, Artdepoo

Olulisim puuduolev tugistruktuur, mida mainivad kõik intervjueeritavad, on **toitlustuskohad, kohvikud, restoranid**. Söögikohtade probleemi kõrval tuntakse puudust ka avalikust siseruumist, kus on võimalik töövälisel ajal viibida, näiteks **öölokaalid, alternatiivkinod, galeriid** jms. Seega vajatakse avalikke kohti ja ühisruume, kus kohtuda oma sotsiaalse võrgustikuga, mille erinevad osised on piirkonna peale laiali laotunud või asuvad hoopis väljaspool seda.

Esimesed positiivsed muutused tugistruktuuride paranemise suunas on ülipopulaarne kohvik Boheem Kopli tänaval, Telliskivi Loomelinnakus avatud kohvik-restoran F-hoone ning kuuldavasti on planeeritud uue kohviku avamine ka Vana-Kalamaja ja Soo tn nurgale.

“Aga super mu meelest. Ja küll neid inimesi ka tuleb. Praegu siia Boheemi ei mahugi juba enam kõik soovijad ära, eriti laupäeviti. Ja see võiks ka toimida nii, et tuled nt laupäeval siia ja tiirutad piirkonna peal ringi.”

Margit Kõrvits, Tamara 1965

Paljude jaoks on probleemiks kinnisvara omanike suhtumine ja tegevus rendipindade arendamisel ja haldamisel. Siit tulenevalt üks ettepanek: **luua interaktiivne piirkonna info-koostöölaud**, kust ettevõtted saavad

jooksvalt värsket infot sobivate vabade pindade kohta ja kuhu kinnisvara omanikud seda infot lisada. Samuti peaks sinna olema koondatud infot teiste ettevõtete paiknemise kohta piirkonnas. Piirkonna kinnisvara ja rendipindade omanikke tuleb ka rohkem informeerida sellest, milliseid samme nad peavad ette võtma, et muuta oma rendipinnad veelgi atraktiivsemaks loomemajanduse ettevõtluse jaoks. Lisaks on oluline luua kõikides tömbekeskustes rentnike ühendused, kes vahendaksid ettevõtete ja omanike soove ja plaane.

Taristu areng ei jõua järele

Probleemiks on ka taristu elementide puudus või halb seisukord, alates pangaautomaatide vähesusest kuni teede korrashoiuni:

“Ja tead mis, mis on tõesti tunda—raha tuleb sinna jube aeglaselt, nt teede remont. Investeeringud tulevad jube aeglaselt.”

Rein Kotov, Allfilm

Näiteks jalgrattateed on piirkonnas pea olematud. Esimene nähtav muutus selles suunas on rajamisel olev Kultuurikilomeeter. Tänavatest on korrastatud küll Kopli tn ja Ristiku tn, kuid väga halvas seisus on siiani Telliskivi tn ning pisikesed läbisõidutänavad Kalamaja ja Pelgulinna elumajade vahel (näiteks Graniidi, Vabriku, Heina, Soo). Suureks **probleemiks on ka ligipääs piirkonnale** nii jalakäija, jalgratturi kui ka autojuhina (vt täpsemalt “Kiht: Ruum”).

Parkide koha pealt kiidetakse Kalamaja kalmistupargi arengut. Samas on see n-ö ebafunktsionaalne park, mis ei asu liikumisteede peal ning kuhu tuleb eraldi minna. Kogu piirkonna probleem on **välisõhus paikneva avaliku ruumi vananemine ja selle vähesus**. Kuigi piirkond on tuntud oma roheluse poolest, on enamik haljastusest loodud esimese vabariigi ajal. Haljastuse uue planeeringuga piirkonna tänavatel avaneks siin ka uus ruum, mis suurendaks tänavatel viibimist ja selle kasutamist sotsiaalsetel eesmärkidel, samuti tõstaks piirkonna atmosfääri turvalisust.

Eestiaegsest planeerimisest on piirkonnas teisigi jälgi, mis seisavad täna kasutult. Näiteks Tallinna majade soklikorruste äriruumid:

“Vot see ongi Tallinna probleem, et kui eelmise vabariigi ajal planeeriti linna selliseid äriruume esimesele korrusele, siis nüüd uutesse majadesse ei ole seda tehtud. Ma arvan, et see tooks palju rohkem ärisid siia piirkonda, kui neid ruume tekitataks. Näiteks Boheem ja kõrval väike poeke, see on ju ideaalne—ka vabariigiajast. Siin võiks olla neid kohvikuid ju rohkem, küll neid inimesi jaguks.”

Margit Kõrvits, Tamara 1965

Piirkonna tegevuse väljaspaistatus

Kui tavaliselt on tänavavalgustuse korrashoid ja arendus oluline eelkõige turvalisuse aspektist, siis piirkonnas võiks see loominguliste erilahenduste rakendamisel toimida ka ühe suure piirkonna loomemajanduse kitsaskoha lahendamisel: nimelt on **enamiku ettevõtete ja inimeste jaoks probleemiks piirkonna loomemajanduse väljaspaistatus**. Ettevõtted tegutsevad siseruumides, reklaam ja info liigub enamasti interneti teel ja suust suhu, kuid tänavaruumi ettevõtte imago ei ulatu. Tänavavalgustuse rakendamine piirkonna identiteedi kandjaks oleks üks samm olukorra parandamise suunas.

“Nii kunstnike kui ka klientide poolt on ette heidetud, et ei leia üles. Siia on vist keeruline viitasid panna. Linnahalli juures võiks viit olla, eelmine galerist soovis panna viita, aga ei lubatud. Siia ei satu möödakäijad. Siia peab spetsiaalselt tulema.”

Karin Allikas, Artdepoo, Jahu 12

Ettevõtteid külastavad peamiselt teadlikud kliendid. Rohkem võiks piirkonda jõuda turiste, juhukülastajaid, möödajaid. **Puuduvad sildid, viidad, info ehk piirkonna visuaalne identiteet**, mis peegelduks ka linnaruumis. Selle puuduse põhjused on osaliselt piirkonna kahetises iseloomus—ühest küljest mineviku taagana vilets, kriminaalne imago, teisalt kasvav potentsiaal ja uute elanike-ettevõtete lisandumine. Loogiline areng oleks alustada teadvustatud suunavalikuga, st piirkonna identiteedi teadliku kujundamisega Tallinna loomemajanduse “keskuseks”. (vt täpsemalt “Kiht: Ruum”, “Tulevikstsenaariumid”, “Lisa: Linnaruumi *workshop*”)

Loomemajandus piirkonna tõmbenumbriks

Praegu on loomemajandus piirkonna tõmbenumbriks *per se* ainult siseringile ehk loomemajanduse toimijatele endile. Kuid laiemale üldsusele, linnakodanikele ja turistidele piirkond seda kuvandit ei evi. Seetõttu **vajab piirkond läbimõeldud ja fokuseeritud tegevusi piirkonna maine kujundamiseks loomemajanduse võtmes**. Kui Põhja-Tallinn tervikuna toimiks kui Tallinna loomemajanduse tõmbekeskus, areneks siit selge orientiir kinnisvaraomanikele, kohalikule omavalitsusele ning loomemajanduse valdkonnale tervikuna. See muidugi ei tähenda, et väheneks piirkonna tundmine mereäär-sena (nt Meremuuseum, Patarei vangla, Linnahall) või väärtusliku puumajade miljööna (Kalamaja ja Pelgulinna kui elamurajoonid). Eesmärk oleks ehitada nende kõrvale Põhja-Tallinnale veel üks tugev identiteedimudel, mis ühelt poolt kasvataks piirkonna majandusaktiivsust ning tooks siia sarnaste väärtustega inimesi, teiselt poolt aga panustaks piirkonna ühine võrgustik koos tugeva identiteediga oluliselt suuremalt Eesti loomemajanduse arengusse, kui seda seni tehtud on.

Nii võib kokkuvõtvalt piirkonna loomemajandust ettevõtluse tasandil iseloomustada kahel suunal:

võrgustiku sees on vaja tugevdada tugistruktuure, infovahetust ja eksporditahet, et tagada ettevõtluse jätkusuutlikkus; teadlikumalt tuleb töötada piirkonna kui loomemajanduse keskuse identiteediga ja selle jõudmisega väljapoole—nii otseselt kohalikku tänavaruumi kui ka kaugemale üleestilisse ja välismaisesse meediaruumi.





KIHT:

PIIRKONNA JA TÕMBEKESKUSTE (LINNA)RUUMILINE ASPEKT

Kihi uurijad: Aet Ader ja Karin Tõugu

**Milline on piirkonna
linnaruumiline eripära
lähtuvalt loome-
majanduse kontekstist?
Milline on piirkonna
tõmbekeskuste ruum?**

EELLUGU

Ruumilised eeldused on ühed kõige olulisematest teguritest loomemajanduse koondumisel mingisse piirkonda. See, miks mitmesugused loovad inimesed on valinud oma töökohaks Põhja-Tallinna, võib ühelt poolt olla intuiitiivne otsus, aga teisalt väga teadlik valik, seotud loomingulist soodustavate vabade ruumide olemasolu ja eelnenud meeldiva linnaruumilise keskkonna kogemusega.

Modernistliku linnaplaneerimise kriisi kaudu 1980. aastate Euroopas hakati uue suunana planeerimise-arendamise võtmeküsimusi lahendama kultuuri kaudu. Planeeringuliste otsuste langetamisel muutusid endisest olulisemaks pehmed väärtused, nagu elukvaliteet, linna multikultuursus, elamis- ja kasutamismugavus. Avastati kultuuri positiivsed majanduslikud küljed—kuvandi parendamise vahetu seos potentsiaali ja kasvuga. Linnade arendamine kultuurisektori toel tuginesid 1980ndatel tehtud uuringutel, mis näitasid kultuurisektorit finantsiliselt elujõulisena. Loomemajanduses hakati nägema lahendust urbanistlikele probleemidele—valdkonda investeerimine oli kasutoov ja uudne viis linna probleemidega tegelemiseks. Seda eriti seiskunud industriaalaladel, mis olid endiste tööstusharude kiire vaibumise tõttu kaotanud oma kasutusfunktsioonid ning avanenud seeläbi ohule ka kiirelt manduda.¹

Sarnased protsessid leiavad praegu aset ka Põhja-Tallinnas, mille endiseid tööstusmaastikke, tehasehooneid ja tööliselamukvartaleid saab uuesti mõtestada läbi kultuuritegevuse.

EESMÄRGID

Kihi eesmärk on uurida piirkonna fenomeni ruumilisest seisukohast:

- Kus Põhja-Tallinnas loomemajandus paikneb?
- Mis on siinse loomemajanduse ruumiliste valikute põhjused? Ruumi mõjud tegevusele, probleemid üldise linnaruumi kontekstis ja konkreetsete tõmbekeskustega seonduvalt.
- Millised on piirkonna ja selle tõmbekeskuste ruumilised arengupotentsiaalid?
- Piirkonna terviku kõrval on lähemalt kaardistatud ja analüüsitud nelja suuremat tõmbekeskust—Telliskivi Loomelinnak, Niine 11, Salme Kultuurikeskus ja Katel.

INTERVJUU KÜSIMUSED

1. Miks valisite ruumi Põhja-Tallinnas?
2. Kuidas te oma asukohta hindate, mis on piirkonna kuvand ja milline on ruumiline iseloom?
3. Missuguseid ümbruses asuvaid tugistruktuure kasutate, mis on linnaruumi suuremad takistused?
4. Missugune võiks piirkond tulevikus olla?

5. Kas seostate tegutsemiskohta ja ruumi oma organisatsiooni/firma identiteediga?
6. Kuidas hindate ruumi parameetrite sobivust teie tegevuseks, mida oleks vaja muuta?

Kihi uurimisel intervjueriti:

Toomas Loo (Salme Kultuurikeskuse direktor), **Karin Allikas** (ArtDepoo galerist), **Andres Lõo** (Katla visionäär), **Katrin Koov** (Kavakava OÜ arhitekt), **Siiri Vallner** (Kavakava OÜ, Head Arhitektid OÜ arhitekt), **Indrek Peil** (Head Arhitektid OÜ arhitekt), **Katre Unt-Lindmets** (studio Tasapisisitasakaal asutaja ja treener), **Kristopher Luigend** (Haigla rulapargi asutaja), **Marko Noormets** (Telliskivi Loomelinnaku projektijuht).

ANALÜÜS: PIIRKONNA LINNARUUMILINE ISELOOM

Traditsiooniline tööstuspiirkond

Kalamaja ja Pelgulinn on traditsioonilised kesklinna piiril paiknevad endised tööliste elumupiirkonnad, kus puidust kortermajad vahelduvad tööstusaladega—tehaste ja raudtee ning väikeste linnastruktuuridega, nagu raamatukogu, kauplused, söögikohad. Asumitel on oma väljakujunenud miljöo ning väärtuslik linnakeskkond, kus enamik vajalikku on käe-jala juures. Piirkonda kolimise üheks peamiseks põhjuseks nimetatakse soodsat hinda. Tööliselamualale kohaselt on piirkonnas valdavalt töölistkorterid—pisikesed kööktodad, mis sobivad elamiseks pigem noortele või üksikutele.

“Minu arust saavad Kalamaja piirkonnas kokku kõik asjad mille pärast Tallinnas on mõtet elada: meri, vanalinn ja rahulik keskkond.”

Siiri Vallner, Kavakava

“Kus siis veel, kui mitte siin võiks loomemajandus toimida: see on linnale lähedal, samas mitte nii kallis kui kesklinn, siin on rahulik ja oma elustiil. Töötajad elavad naabruses ja kõik on käe-jala juures.”

Anneli Vask, Pimedate Ööde Filmifestival

“Põhja-Tallinnas on läbi aastate elanud palju kultuuriinimesi ja elab siiaaani. [---] Ei ole negatiivne kuvand, ta on pigem kunstiinimeste elamurajoon.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Kesklinnast välja lõigatud

Kalamaja, Pelgulinn jms miljööväärtuslikud kesklinna asumid moodustavad vanalinna ümber n-õ esimese tiheda asustusringi (vt kaart “Piirkond Tallinna kontekstis”). Samas on piirkond olnud eraldatud raudteedega, seetõttu arenenud pigem omasoodu, mitte otseselt

vanalinna orgaanilise jätkuna. Sellest on tingitud paljudes intervjuudes kõlanud seisukoht, et antud piirkond on küll lähedal vanalinnale ja mugava jalutuskäigu kaugusel kesklinnast, kuid samas pole peamised ühendused piirkonnaga, nagu Balti Jaama tunnel, valgustamata Suurtüki tänava lõik vanalinna ja Kalamaja vahel ning keeruliste ülekäikude süsteem Mere puiesteel, piisavad ega mugavad kasutada. (vt kaart “Ühendused piirkonnaga”).

“Kalamaja probleem on see, et ta on linnaga halvasti seotud.”

Toomas Tammis, Allianss Arhitektid

“Nõukogudeaegse planeeringu järgi on tekkinud eraldus vahele, aga loomulikud ühendused tuleks kindlasti taastada. Eraldatus vanalinnast on üks Kalamaja suur puudus, eriti raudteejaama poolt on väga blokeeritud, mere poolt saab loomulikult liikuda.”

Siiri Vallner, Kavakava

“Tööstushooned jäävad vanalinnast välja liiga kaugel. Nii kunstnikud kui ka kliendid on ette heitnud, et ei leia üles. Siia on vist keeruline viitased panna. Linnahalli juures võiks viit olla, eelmine galerist soovis panna viita, aga ei lubatud.”

Karin Allikas, ArtDepoo

Piirkonna gentrifikatsioon

Suurtootmise ja raudteetransiidi kesklinnast väljakolimisega on kaasnenud tüüpiline tühjade aukude teke linnakoes, kus varem suurt hulka inimesi hõivanud ja piirkonda mõjutanud töötav tehas on kasutuseta ning ala välja surnud. Küsimus on ennekõike selles, millise funktsiooniga neid tühje alasid täidetakse. Soodsas asukohas (kesklinnas) paikneva hüljatud tööstuslinnaosa tüüpiline areng on *gentrifikatsioon*. Seda on kirjeldanud Justin O'Connor 1970ndate Manhattani SoHo linna-jao näitel, tsiteerides Sharon Zukini teost Loft Living². 1960ndatel tekkis idee, et tootmine ei sobi Manhattanile ning ala tulevik seisneb finantsvaldkonnas. See ei sobinud SoHo 19. sajandist pärit *loft*idesse kolinud kunstnikele, keda oli meelitanud odav hind ja hea asukoht. Kohalikud seisis vastu klassikalisele arendusele, mis muudaks ala tüüpiliseks finantspiirkonnaks. 1970ndatel kujuneski SoHost arenenud kunstnikepiirkond, mis muutis asumi atraktiivseks. Linnalise muutumisprotsessi lõpptulemuseks oli tootmise järkjärguline piirkonnast väljatõrjumine, mille saatel aga muutus piirkonna nn *loft living* ihaldatud eluviisiks ka heal järjel olevate mittekunstnike seas. Järgnes kinnisavara hindade tõus, mille tõttu ei saanud kunstnikud SoHo pindu endale enam lubada ja kaootilisest boheemlikust linnajaost kujunes terviklik ja disainitud piirkond jõukatele elanikele.

Kalamaja ja Pelgulinna piirkond on viimase kümne aastaga palju muutunud, suur osa varasemaid funktsioone on välja kolinud ning palju uusi elanikke asemele tulnud. Kas uus elu suudab tekitada piisavalt linnalist sünergia,

et Kalamaja ja Pelgulinna ei taanduks sarnaselt SoHole pelgalt homogeenseks elamurajooniks? Tundub, et praegused valikud ja loodavad jõujooned on kriitilise tähtsusega piirkonna arengusuunale—kui kaalukausid liiguvad elamupiirkonna suunas, kaotatakse tööstustalad uute elamute ehitamise tarbeks; kui aga valitakse sihlikult loomemajanduse ja kultuuripesa suund, võivad osad tööstustalad säilitada veel aastakümneid oma linnaruumilist karakteristikat ning sellest tulenevat loomingule avatud kontrasti.

“Kogu linnaline tihedus ja aktiivsus—nad tulevad kõik koos, kui tulevad söögikohad, siis tulevad ka muud asjad. See on natuke nagu magala rajoon, siin palju pole ette võtta, tänaval käimine ei ole väga huvitav. See ei saagi kunagi väga huvitav olema ilmselt, sest need majad on juba sellised (kõrge 1. korrus, suletud—toim), et nad ei võimalda seda, et kogu aeg esimesel korrusel midagi toimuks. Seda enam võimaldaks piirkond just seda, et iga teise hoovis võiks midagi toimuda.”

Toomas Tammis, Allianss Arhitektid

“Kui ma siia kolisin (10–15 aastat tagasi) oli teistmoodi, siis oli rohkem kontrasti, nüüd on gentrifikatsioon üle käinud ja kõik läheb ühetoonilisemaks. Varem oli rohkem funktsioone, kui tehased töötasid, oli lademes söögikohti. Loomemajandus ei ole nii suure massiga asemele tulnud, seda peaks palju rohkem olema. Pikas perspektiivis oleks loogiline, et see ei oleks ainult elupiirkond. Nii palju on selliseid töökohti, millele ei sobi kesklinna universaalne büroopind, sellepärast võiks ümber kesklinna tekkida miksitud alad, mis käiksid kohvikutega käsikäes.”

Siiri Vallner, Kavakava OÜ

“See on uuele elule tähtsustav linna piirkond, keset linna. Kalamaja eriti. Meenub linnaosa Grünerløkka Oslos. U 10 aastat tagasi toimus Oslos samasugune areng. Ühiskond ise meil ei ole nii rikas, aga paralleel on ilmselge.”

Andres Lõo, MTÜ Kultuurikatel

“See, mis on Kalamajas üldse puudu, on kohalik sotsiaalsus. See just kui hakkab praegu tekkima. Ma oleks 10 aastat tagasi arvanud, et see on praeguseks ajaks pulbitsev elukeskkond, aga see ei ole. Need muutused on üllatavalt aeglased. See, et siia mingisugune kunstnikkond liigub elama ja töötama, ei ole kaasa toonud mingeid muid funktsioone, nagu kohvikud, muud elu.”

Toomas Tammis, Allianss Arhitektid

“Kalamajas võiks toimuda midagi, palju kultuuri-tegelasi kolib Kalamajja—näitlejad, muusikud, kirjanikud. Oleks aeg mingi asutus ka teha. Seal on ainult majad ja keldripoed. Sinna keskele võiks tulla mingi mõnus koht nagu klubi.”

Kristopher Luigend, Haigla rulapark

Positiivsed ja negatiivsed (linna)ruumilised tegurid Põhja-Tallinnas

Positiivne:

- Usk Põhja-Tallinnasse kui arenevasse piirkonda
- Funktsionaalne mitmekesisus ja kompaktsus—paljud tegutsejad elavad ja töötavad samas piirkonnas
- Lühikesed distantsid tsentrist, näiteks jalgikäigu kaugus vanalinnast
- Ruumiline vabadus omanike poolt ehk võimalus ruume rentnike äranägemise järgi kujundada
- Tööstuslik iseloom, karakteriga arhitektuur
- Avatud kontori võimalus, suured sammud tööstushoonete kandekonstruksioonides
- Hoonete olemasolev loometegevust toetav identiteet, näiteks Telliskivi Loomelinnaku kontseptsioon
- Piirkonna miljöö

Negatiivne:

- Vanade hoonete ehituslikud mured—ventilatsioon, soojapidavus
- Olemasolev hoonete tüpoloogia takistab tänava sotsiaalsust, st 1. korrus kõrge ja suletud
- Kahanev mitmekesisus—liiga vähe avalikke funktsioone, söögikohti, oht piirkonna homogeensusele
- Keerulised ja ebamugavad ühendused, näiteks kesklinna halvasti seotud
- Uue tegevus-struktuuri kohandamismured—tööstuskomplekside suur maht, seega keeruline majandamine uue väikestest loovühikutest koosneva süsteemi puhul, ruumiprogrammiliste iseärasusega kohanemine

PIIRKONNA RUUM LOOMEMAJANDUSE TÕMBEKESKUSTE NÄITEL

TELLISKIVI LOOMELINNAK

Telliskivi 60A, Kalamaja/Pelgulinna, Tallinn

Vanalinn on lähedal

Telliskivi Loomelinnak asub endises M. I. Kalinini nimelises elektroonikatehases, tehas kasvas välja 19. sajandi lõpus rajatud Balti Raudteetehasest. 1956. aastal muutus tootmisprofiil—valmistama hakati salastatud kõrgtehnoloogilisi seadmeid. 1958. aastal hakkas tehas tootma ka raudteede elektrifitseerimiseks kasutatavaid elavhõbedaallaldeid³.

Loomelinnak paikneb vanalinna vahetus läheduses Kalamaja ja Pelgulinna piiril. Ala piirneb Telliskivi tänava, raudtee ja Reisijate tänavaga. Juurdepääs Loomelinnakusse on Telliskivi tänavalt, teistelt külgedelt on ala suletud ning piiratud raudteega. Lähimad naabrid on Balti jaama turg, Pelgulinna asum ja Kopli kaubajaam. Asukoht on Kalamaja ja Pelgulinna peamisel ühendusteljel, aga mitte otseselt ühelgi massiliselt kasutataval liikumistrajektoiril, Telliskivisse peab kesklinnast spetsiaalselt minema ja vanalinna poolt tulles on tegemist



pigem teekonna lõpp-punktiga. Asukoht on ühtpidi oma **kesklinna lähedusega** Loomelinnaku arengu eeliseks, aga **samas keerulise ligipääsu** tõttu ei mõju kergelt leitavana ja jääb ikkagi vähemalt ettekujutuses nurga taha.

“Asukoht on ideaalne. Kui inimesed teadvustaks, kui lähedal see tegelikult on—vanalinnast jalutada 10 minutit.”
Kristopher Luigend, Haigla rulapark

Iseloomuga koht

Tegemist on **kohaspetsiifilise organisatsiooniga**. Sama tekkeloogika saaks küll toimida mõnes muus sarnases tehases, kuid konkreetse asukohas kannab ja esindab Loomelinnak seda ümbritseva Kalamaja ja Pelgulinna väärtusi—loometegevus, ajaloolise konteksti väärtustamine ja olemasoleva materjali taaskasutamine. Lisaks loob see ka **linnaruumilist sünergiat**, näiteks Telliskivi kirbuturu ajal laupäeviti toimib aktiivne liikumine Telliskivi tänaval Jaama turu, kasutatud riiete ja mööbli poodide ja kirbuturu vahel selliselt, et Telliskivi ja Kopli tänava ristmikul käivitub pulbitsev tänavamelu. Vaadeldes Loomelinnaku käsutuses olevat ala, on muidugi tegemist suure ja mitmesuunalise arengupotentsiaaliga, kuid selle täielik rakendamine **nõuab ka väga suuri investeeringuid**. Nii on Loomelinnakule seni olnud pigem iseloomulik saavutada minimaalsete vahenditega maksimaalne tulemus, **kus palju tehakse ise ja enda jaoks**. Näiteks Loomelinnakuga samal ajal

tekkinud rulapark Haigla sai Telliskivis alguse tegutsejate vajadusest rulasõiduks sobiva ruumi järele.

“Tekkis soov midagi ära teha, et oleks endal koht, kus sõita. Otsisime ruume päris tükk aega, siis leidsime selle. [---] Me tulime siia, siis me polnud midagi nii õudset näinud varem, aga püüdsime vaadata pealispinnast läbi. Meile tundus see koht sobiv. [---] Pargi sisseseade on ise ehitatud. Ideaalselt tuli välja.”

Kristopher Luigend, Haigla rulapark

Erilised ruumid

Telliskivi Loomelinnaku üheks eristuvamaks iseloomujooneks on nii **endistest suurtest tootmisruumidest kui ka väikeste kontoripindadest koosnev ruumitüpoloogia**. Nii on Loomelinnakus mitmeid suuri avalikke pindasid: Aula (260m²), Valge galerii (65m²), F-hoone (kohvik, klubi, restoran; 661m²), Roheline saal (kirbuturg, näitused, muusikaüritused; 825m²), Hall (tulevane projektiteatrite ühishoone; 1300m²), Rulapark; ning selle kõrval väikeste ruumidega Bändiproovimaja ning kolmest kolmekorruselisest hoonest koosnev A-korpus, kus asuvad Loomelinnaku kontoriruumid ja kauplusepinnad.

Selline tüpoloogia loob pinnase mitmesugustele erisuguste vajadustega erialavaldkondadele. Kontorite puhul on oluline, et **ruume saab oma soovidele vastavalt kujundada** ning need on varieeruva suurusega (15–150m²). Koha on leidnud nii väikesed ühemehe ateljeed

kui ka suuremad organisatsioonid. Lisaks ateljeedele, stuudiotele, kontoritele on Loomelinnakus tegevad restorani, jalgrattaparandus, lastehoid, bändiprooviruumid, puidutöökojad, raamatupidamine, keeleõpe. Suurte tööstusruumide kasutuselevõtmine eeldab renoveerimiseks ja toimivate küttesüsteemide loomiseks suuremaid investeeringuid, seetõttu on Telliskivi Loomelinnaku hoovi pealsed hooned veel täielikult rakendamata (ruumides asuvad enamasti töökojad või laod). Kuid seal tegutsejad eraldatuse ja naabrite puudumise üle ei kurda—edasisi arenguplaane nähakse positiivsetena.

“Otseselt naabritest puudust ei tunne, meil on endal väga lõbus. Aga siia tuleb, projekti kirjutatakse, teatrite liit [projektiteatrite ühismaja], mis koondab enda alla väiksed iseseisvad teatrid, nagu Cabaret Rhizome. Neil on plaan ehitada *black box* ja reaalne teater, siis hakkab liiklus käima siin.”

Kristopher Luigend, Haigla rulapark

Oluline on Loomelinnaku kontseptsioon

“Telliskivi Loomelinnak on loometegevust soodustav kompleks, mis pidevalt areneva kontseptsiooni toel tahab luua ettevõtlusest, kultuuri- ja haridusasutustest, kunsti- ja meelelahutusüritustest koosnevat isemajandatavat keskkonda. Telliskivi juhtmõte on asukate vahelise koostöö edendamine ja multifunktsionaalse loomekeskuse arendamine.”

Telliskivi Loomelinnaku internetileheküljelt

Selleks, et nii suure ala ja paljude hoonete potentsiaali maksimaalselt rakendada ning mitte jääda ainult lokaalseks nähtuseks, on **ühise kontseptsiooni kujundamine ainuvõimalik lähenemine**. Sellega kaasneb selge positsioneerimine piirkonnas, katusorganisatsioon, läbimõeldud sise- ja väliskommunikatsioon ning arusaam, kuidas on võimalik luua Loomelinnaku rentnike vahelist sünergiat.

“Kui me alustasime kaks aastat tagasi, otsustasime, et mingit 200-leheküljelist romaani ei kirjuta. Panime paika väärtused ja selle, keda me siia tahame. Otsustasime vaadata, mis täpselt juhtuma hakkab ja anda kogu projektile aega oma koht leida. Tookord oli see väga õige otsus. Kuid täna tunneme ja juba selles suunas ka tegutseme, et kindel ja kirjapandud kontseptsioon on vajalik. Muidu kaob endal orientiir, raske on kvalifitseeruda fondide tingimustele ja struktuur ise läheb käest ära. 2011. aasta on meie jaoks kontseptsiooni kirjapanemise aasta.”

Marko Noormets, Telliskivi Loomelinnak

Avatuse küsimus

Telliskivi Loomelinnakut iseloomustab suletud ja keeruline ligipääs, hoone tänavakülg ei suhestu ümbritseva ja on iseloomutu, sissepääs hoovi ja teistesse hoonetesse on eraldatud tõkkepuu või tänavapinnast kõrgemal asuva

fuaajega. Selline korraldus annab **ühest küljest kontrolli alal toimuva üle, teisest küljest aga ei soodusta avalike funktsioonide teket**.

“Turvavärvatest läbiliikumine ei takista meid, takistab pigem Telliskivi Loomelinnakut tervikuna. Meile on pigem hea, et saad turvamehe käest võtme, annad allkirja, siis on ülevaade liikumistest. Aga üldiselt oleks hea, kui need väravad ära kaotada ja turvastruktuuri ümber teha natuke.”

Kristopher Luigend, Haigla rulapark

Suletuse probleem kummitab ka siseruumis, kus koridori on avalikust koridorist eraldatud tummade ustega ning uudishimuliku pilgu eest oma ruumi kapseldunud. **Puudub ühisruum**, kus erinevad tegutsejad saaksid juhuslikult kohtuda ning omavahel vesteldes mõnusalt aega veeta. Nii et kui ühelt poolt on asutuste loomelinnakusse kolimise üheks ajendiks asutustevaheline läbikäimine, siis olemasolev ruumistruktuur seda otseselt ei toeta.

“Kolisime Telliskivisse, sest meil oli vaja inkubaatori sarnast avatud kontorit, et ei toimuks kapseldumist. [...] Väga palju ei ole teistega [teiste rentnikega] koostööd, aga potentsiaali on.”

Anneli Vask, Pimedate Ööde Filmifestival

“Eks kõik võtab aega ja tahab adra seadmist. Täna on lahti lõpuks kohvik, mida aeti poolteist aastat. Üks üürnik tõi pinksi- ja piljardilaua. Need panime ka püsti, kuigi kedagi vist väga ei huvita see. Kevadel tahame lõpuks hoovi korda teha ja mõnusa õueala tekitada, kus saaks pingil istuda ja lebotada. Kohviku terrass tuleb ka. Mänguväljaku ala tehti ka, aga seal pole veel liivakasti ja liumäge. Vaikselt ikka areneb. Avatud alade puhul on see keeruline asi, et need nõuavad investeeringuid, mis otseselt kuskilt tagasi ei tule. Seetõttu on omanikupoolse investeeringu saamine siin keerulisem, aga mitte võimatu. Tuleb ise teha lihtsalt või rentnike abiga.”

Marko Noormets, Telliskivi Loomelinnak

Ettepanekud

- **Avaliku ruumi rakendamine**—Telliskivi Loomelinnaku atraktiivse kuvandi kinnistamiseks on oluline võtta maksimaalselt kasutusse hoonete vahelist ruumi. Hoovist võiks kujundada aktiivselt kasutatava avaliku ruumi, mis toetaks Loomelinnaku atmosfääri vabaõhu funktsioonidega. Need seoksid ala tihedamalt avaliku linnaruumiga ning laiendaksid kasutajaskonda.
- **Fassaadide värvimine-tähistamine**—hoonetele võiks kujundada iseloomuliku näo, nii et see ei paistaks tänavalt nagu suvaline hall maja, vaid väljendaks Loomelinnaku kontseptsioonis leiduvat energiat ning mitmekülgust. Ettepanek on eskiiside tasandil juba olemas ja sponsorite leidmisel läheb käiku kevadel 2011.

- **Teekond Telliskivisse ja avatus**—kogu ala paremaks sidumiseks peamise jalgtsiliikumise piirkonna vanalinnaga on vajalik tähistada teekond Telliskivi Loomelinnakusse, nii et sinna minek mõjuks loomulikult ning ala ei tunduks salapärase nurgataguse paigana. Samuti vajab Loomelinnak territooriumi avamist—tõkkepuu ja territooriumi piirav aed on pigem negatiivseks sümboliks ega peegelda tänavale Loomelinnaku tegelikke väärtusi ja ideid.

SALME KULTUURIKESKUS

Salme 12, Kalamaja, Tallinn

Kultuuripalee keset elumaju

Stalinistlikus stiilis kultuurikeskus/rahvamaja/kultuuripalee on rajatud endise roosipeenarde ja dekoratiiv-valgustusega pargi asemele. Hoone valmis 1965. aastal ning selles J. Tombi nimelises kultuuripalees tegutses samal aastal 34 täiskasvanute ja 15 lasteringi. Aastatel 1989–1991 kandis hoone nime Eesti Ametühingute Kultuurikeskus ja alates 1991. aastast Salme Kultuurikeskus¹.

Salme Kultuurikeskus paikneb teistest Põhja-Tallinna tõmbekeskustest ja peamisest ühendusest—Kopli tn ning Põhja pst—eemal Kalamaja asumis keskmes 1930ndatel ehitatud elukvartalite vahel ning on ümbritsetud 2–4-korruselistest kortermajadest. Kalamaja asumis keskele “peidetud” hoone vastab pealtpoolt vaadates ette-

kujutusele kohalikele elanikele suunatud kultuurimajast, kuid seestpoolt on situatsiooni vastupidine—Salme Kultuurikeskuse **tegevus on suures osas suunatud hoopis väljastpoolt asumit tulevale kasutajaskonnale**.

“Alluvusvahekorra järgi oleme Põhja-Tallinna linnaosa hallatav asutus, aga meie loeme oma teeninduspiirkonnaks ikkagi praktiliselt tervet Tallinnat koos Harjumaaga. Sellepärast, et need inimesed, kes käivad laulukoorides, tantsurühmades, orkestrites, need ikkagi tulevad tervelt Harjumaalt ja tervest Tallinnast.

Ongi kaks tegevust: üks on see seltside, ringide tegevus ligi 40 kollektiivi, kes laulavad, tantsivad ja teevad orkestrit ja teine on Tallinna linna vabalava tegevus suures teatrisaalis.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Oma mõõtmetelt ja paigutuselt kvartali keskel eristub Salme Kultuurikeskus selgelt ümbritsevast linnaruumist, kõrgudes monumentaalses üksinduses keset kõrghaljastusega keskkonda. Hoolimata hoone silmatorikavast arhitektuurist **ei ole Salme võõrale kergelt leitav**. Suletust võimendab elumajade vahele krundi keskmesse peidetud asukoht, mis tänavate struktuurist tulenevalt ei ole eemalt vaadeldav ning seetõttu mittekohalikule sarnaste tänavate rägastikus raskesti leitav. Salme **ümb-ruses puudub aktiivne avalik ruum**. Samas on asukoht oluline osa Salme Kultuurikeskuse identiteedist, hoone on rajatud spetsiaalselt kultuurikeskuseks ning inimeste teadvuses just selles asukohas juba kinnistunud. Sellisel kujul ei saaks ta toimida kusil mujal.



“Inimestel on siia väga hea tulla—kui ta on siin 45–50 aastat paiknenud, siis inimesed on selle tee siia väga hästi üles leidnud. [---] Me ei tahaks olla kuskil kesklinnas, samas ei tahaks olla ka Lasnamäel või Mustamäel, ma arvan, et see keskkond on väga normaalne.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Salme Kultuurikeskuse **probleemiks piirkonna kontekstis on linnaruumiline eraldatus ja suletud kuvand, mis peegeldub ka hoone arhitektuuris**. Näiteks hoone juurdepääs on lai ja kõrge trepistik, mis eraldab peasisepääsu tänava tasapinnast. Kõrgel paiknevate akendega fassaad varjab hoone sisemust. Salme Kultuurikeskuse hoone imagoprobleemi mainis ka direktor.

“Salmel oli kunagi külma maja maine—hästi külm ja suur ja kobakas jne. [---] Pärast seda kui me oleme saanud endale normaalsed aknad ette, oma katlamaja, siis Salme ei ole enam külm ja kole ja kaugel kuskil. See imidži parandamine võtab aastaid, aga rikkumine võtab tunde.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Salme Kultuurikeskuse tugevuseks on tema iseseisev ning selgelt kultuurile orienteeritud iseloom. Konteksti mitesulandumisel on ühtlasi ka positiivne külg—Salme on ühe selge maamärgina kultuuriobjekt, mis tänapäeva multifunktsionaalsete kultuurikaubamajade alternatiivina mõjub värskendavalt ning annab võimaluse tugeva organisatsiooni toimimiseks.

“Praegu oleme pigem iseseisev struktuuriüksus. [---] Meil on oma tegevuseks siin kõik vajalik olemas.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Rahvakunsti keskus

Salme Kultuurikeskuse ruumi iseloom on veidi sarnane tehastega stalinistliku vaimuga, mille arhitektuuri iseloomustab tüüpiline üleelusuurus—kultuurikeskusel on kokku 7000m² pinda. Samas erinevalt tänapäeval moesolevast tehaseestetiikast on **Salme arhitektuur ja siselahendus kindla klassikalise stiiliga**. Hoones toimuvat iseloomustab traditsioonilisus—näiteks teatrisaal võimaldab pigem **ballikeidi üritusi kui eksperimentaalkultuuri väljaastumisi**.

Kõik **eeldused ringide ja seltside tegevuseks on kultuurikeskuse poolt loodud** ning kasutajad ruumide kujundamises ei osale. Kultuurikeskus organisatsioonina mureseb selle eest, et rentnikel oleks tegevuseks sobivad tingimused ja kõik ruumilised võimalused oleks maksimaalselt rakendatud. Salme ruumistruktuuri plussiks on **palju erineva olemuse ja kasutsvõimalustega avaraid ruume**, kuhu mahuvad harjutama ja riideid vahetama suured huvikollektiivid.

“Meil on võimalik ka näiteks 1000 last panna riideid vahetama, see Estonias või Nokias pole võimalik.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Olulised ruumid on ligi 700-kohaline klassikaline teatrisaal, tantsusaal, kammersaal, fuajee, L-galerii, teatrikohvik, keldrisaal, võimla, lisaks kontoriruumid ning avar vestibüül. Samas on hoone suurus ka probleemiks, sest 7000 m² ülalpidamine ja kordategemine nõuab rohkem rahalisi ressursse kui praegune keskuse eelarve lubab.

“Ruumidega, mis on renoveeritud, olen väga rahul, aga need ruumid, mis on renoveerimata, kuidas ma saaksin nendega rahul olla. [---] Kui need ruumid saaks ka renoveeritud, siis need annavad ka inimeste arengule midagi juurde, aga eelarve on selline, mis võimaldab ellu jääda, mitte tohutuid arenguid.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Vaatamata mõneti raskesti leitavale asukohale ja kulukale ruumistruktuurile, on Salme Kultuurikeskuse näol tegemist oma valdkonnas efektiivselt tegutseva organisatsiooniga, mida näitab **hoone suur täituvus**.

“Ma arvan, et meie töö tulemuseks võib öelda seda, et meie ruumid on äärmiselt hõivatud. [---] Üle maja üritusi on muidugi vähem, aga suur saal on kuskil 300 päeva aastas töös. Palju rohkem teda ekspluateerida ei õnnestu, sellepärast, et on ka ettevalmistavad ajad ja väljakolimise ajad.”

Toomas Loo, Salme Kultuurikeskus

Salme Kultuurikeskus on piisavalt suur, et täita ületallinnalist rolli. Samuti on keskus 45-aastase tegutsemisajaga kinnistunud ka inimeste teadvuses. Kuigi ta loomemajanduses otseselt ettevõtluse vormi või ettevõtlust soodustava pinnana ei osale, on Salme **piirkonna kontekstis üks olulisemaid tõmbekeskusi**. Samas puudub Salme Kultuurikeskusel selge ja väljapaistev avalik sõnum. Vajalik oleks **sõnastatud maailmavaade ja väärtusbaas, mis arvestaks ka keskuse kohaliku positsiooni** ning oleks ülelinnlikes kontekstis nähtav näiteks Tallinna aktiivseima rahvamaja identiteedina.

Ettepanekud

- **Ümbritseva keskkonna täiendamine**—linna parema sidususe loomiseks peaks Salme Kultuurikeskust ümbritseva ruumi kujundama aktiivse avaliku linnaruumina. Keskuseesine väljak võiks vajadusel transformeeruda tantsuplatsiks või lavaks ning maja ümber asuvate puude all võiks olla võimalus erinevate vabaõhutegevuste harrastamiseks, nagu piknikulauad, petankiväljak, pargipingid, keksuplats, Kalamaja turg. Niisuguste väikeste täienduste abil oleks võimalik muuta Salme Kultuurikeskuse ümbritsev ruum kohaliku elaniku jaoks ligitõmbavamaks ning tõsta seeläbi Salme Kultuurikeskuse väärtust kohaliku eluolu kasvavas summas.
- **Seest välja**—hoone sisemuse väljapoole avamiseks oleks võimalik korraldada näiteks Kalamaja päevade



raames Salme Kultuurikeskuse kevadkontsert, mis toimuks nii õues kui ka siseruumis ja esitleks seal tegutsevate huviringide loomingut.

- **Kultuurikohvik**—piirkonnas tegutsejate intervjuudes ja küsitluses kajas läbi mure, et siin on liiga vähe söögikohti, seetõttu mõjuks Kalamajale elavdavalt, kui Salme Kultuurikeskuse kohvik oleks regulaarselt külastajatele avatud ning toimiks kohtumispaijana kohalikele elanikele ja kultuuriinimestele. Viimane vajab muidugi kohalike väärtustest lähtuvat kohviku kontseptsiooni—tavaline teatrikohvik ei pruugi seda rolli täita.

NIINE 11

Niine 11, Kalamaja, Tallinn

Esimese vabariigi aegne trükikoda

1923. aastal rajati endise Kotzebue suvemõisa unarusse jäetud pargi kohale “Riigi trükikoda”, mis valmistas 1940. aastani riigiasutuste tellimusel rahamärke, väärt-paberite blankette, aktsiaid, pangalehti. 1940. aastast alustati hoones siidriide tootmist tehaseks Punane Koit. Hoones asusid tsehhid ning seal töötas hiilgeaegadel kokku 600–700 inimest. 1970. aastatel toimus hoone rekonstrueerimine. 1995. aastal erastas hoone AS Suva ning kuulub selle emafirmale tänaseni. Pärast erastamist asusid hoonesse uued rentnikud—trükikojad ja tööstusliku iseloomuga ettevõtted, mis tasapisi on asendunud loomemajanduse ettevõtetega.

Vaba ruumistuktuur meelitas loomemajandust

Hoones Niine 11 asuvad järgmised ettevõtted: Velvet Creative Alliance, Nukufilm, Allianss Arhitektid (Urbanmark, AET-tarhitektid, Arhitektuuriagentuur), B6 Studios, Icon Studios, Kauss Arhitektuur ja reklaamiagentuur Raxxis, filmiproduksiooniettevõtte Kuukulgur Film, Savikoda, Ruumilabor, Puidupojad, digitaalmeedia agentuur Mekaia, stuudio Kliff ja Klaus, Klaasiklubi, fotostuudio Fotogeen ning Grimmistudio, reklaamiagentuur AD Angels.

Esimesed loovinimesed kolisid Niinesse küll sõprade ja koostööpartnerite soovitusel, kuid sealseid ruume ise-loomustavad ka mitmed soosivad tegurid: **kõrged avarad omapärased ruumid, milles on säilinud tööstusele omast esteetikat, ehtsust ja skaalat**. Rentnikud on nautinud rõõmu ja omaniku poolt vabadust oma ruumi ise kujundada.

“Siin oli kõige odavam üürihind ja niisugused ruumid, kus ei ole kunagi kontoreid olnud. Hästi lihtne on kolida tehase ruumidesse. Ruume saab uuesti kasutusele võtta, tänu sellele, et neil on mingi liialdus—nad on kas liiga suured või liiga kõrged, teistmoodi.”

Toomas Tammis, Allianss Arhitektid

“Ürnikud, kes siia tulnud on, ütlevad, et nad vihkavad küprokit, neile meeldivad kõrged ruumid ja avarus, teatav omapära. Kaasaja euroopa stiili ei taheta, selliseid küprok-büroosid on saada tohutult Tallinnas, aga millegipärast tahetakse siin olla.”

Elmar Vaaro, Dalton Invest

“See on siin alati olnud nii, et hoone omanik ei tee ise mitte midagi. Sa oled saanud küll väga odava rendihinna, aga remonti ei maksta sulle kinni. See sobib, sa võid ka mitte teha, keegi ei vaata viltu, kui sa üldse mitte midagi ei tee.”

Toomas Tammis, Allianss arhitektid

Niine maja on väiksem ja kompaktsem võrreldes Telliskivi ja Katlaga. Välimus on omane eestiaegsele traditsionalismile, temas on kindlasti vähem tehaslikkust ja robustset betooni. See muudab ta ka rohkem büroolikuks. Kuigi proportsioonidelt on hoone võrreldes teiste tõmbekeskustega väike, on ta ikkagi n-ö gigant Kalamajale iseloomulike puitmajadega Niine tänaval. Hoone astub tänavajoonest eraldi, tekitades enda ette eesaia kahe ilubasseini ja piduliku trepiga. Viisaka raudaia taga paiknemine, trepist üles minek ja suured ukseid muudavad ta kahjuks ka **visuaalselt suletuks**. Seda võib-olla ka seetõttu, et **hooones ei paikne tegelikult ühtki täiesti avalikku funktsiooni** (poodi ega kohvikut). 2007. aastal Arhitektuuriagentuuri projekteeritud rekonstrueerimisplaanides on ette nähtud kohvik-aatrium-puhkeruum ja konverentsisaal, mille teostumisel saaks hoone kindlasti energiat juurde. Eestiaegse traditsionalismi vaimus ehitati hoone sümmeetriline ja küllaltki suursuguse keskse trepikojaga, mis moodustaks koos kavandatava moodsa aatriumi-sündmuspaigaga mõnusa hoonesisese avaliku ruumi. Juba praegu on Niine plussiks tänu kompaktsusele **mitmete valdkondade töötajate ja ettevõtete vaheline koostöö, isegi kui tegelik koostööd koordineeriv katuseorganisatsioon puudub**.

“Kui näiteks Velvet kolis alla korrusele, siis nad töid igale kontorile siin majas tordi ja tutvustasid ennast: ‘Tere, meie oleme teie uued naabrid!’ Mõni õhtu lähed hilja töölt koju ja Nukufilmi omad all korrusel mängivad koridoris koroonat. See inimkond või keskkond, mis siia majja on tekkinud on hästi meeldiv.”

Maarja-Helena Varkki, Allianss Arhitektid

Hoone on jäänud ootele

“Praegu on jälle selline halb periood seoses maja pealeehitusega, mida me alustasime kaks aastat tagasi, asjad on pooleli ja on väga palju kõhklusid. Inimesed võib-olla ei tahagi poolikusse majja tulla, aga need rentnikud, kes siin on, tahavad kõik siia jääda.”

Elmar Vaaro, Dalton Invest

Rekonstrueerimisplaanide osalise ebaõnnestumise tõttu tekkis Niine 11 hoonetele halb imago. Uutesse katusealustesse bürooruumidesse oli kolimas Tallinna Loomelinkubaator, kuid ruumide väljaehitamisel ilmnas rida komplikatsioone ning tähtaegade möödumiste tõttu loobus inkubaator pindadest (kolis Baltika kvartalis). Kaks ülemist moodsateks bürooruumideks mõeldud lisakorrust, mõlemad umbes 800m² pinnaga, seisavad tühjal ning arendaja ootab siiani kedagi, kes investeeriks ja pooleli olevad ehitustööd lõpuni viiks.

“Vaadake milline vaade siin on! Kui mul hommikul on morn tuju siis ma tulen siia üles, loen kõik laevad, mis sealt Soomest tulevad, kokku ja asi läheb paremaks!”

Elmar Vaaro, Dalton Invest

Ettepanekud

- **Ehitustööde lõpetamine**—Esmajoones tuleb muidugi lõpetada katusekorruste ehitustööd ja leida sinna värsked rentnikud. Nii kaoks majast lõputute ehitustööde hõng ja üsna nukker pooliku hoone imago.
- **Ühisruumi loomine**—Niine puhul on intervjuudes tugevalt välja toodud positiivse poolena seal paiknev seltskonda. Selleks, et koostöö veelgi paremini sujus ja sotsiaalne suhtlus kasvaks, on vajalik luua ühisruum majasiseste kohtumiste korraldamiseks ja miks mitte rentnike enda initsiatiivil täita see meelepärane sisustuse ja programmiga (kohvimasin, koroonalaud, Nintendo-Wii jne). Tulevikus täidab seda rolli muidugi aatrium-söögikoht, kuid uurijate meelest on vajadus ajutise ühisruumi jaoks juba olemas.
- **Väljapaistvus tänavale**—Tunnetuslikult asub Niine nurga taga, seal pole avalikke ruume ega toimu üritusi nagu Telliskivis või Salmes. Seega nn inimesel tänavalt pole põhjust sinna sattuda. Niine omab teistsugust, stuudiolikku iseloomu, mis väljendub avaras töökeskkonnas ja seal töötavates huvitavates inimestes. Samas on linnaruumi ja lokaalse loome-majanduse kuvandi mõttes väga oluline möödumatele inimestele teadvustada hoone siseelu— näiteks asjaolu, et seal luuakse Eesti parimaid nukufilme, maailmas tunnustatud linatseoseid ja kõigile teadatud reklaamklippe. Selline silmapaistev tähtsusviis tutvustaks muidu suletud hoone tegelikku sisemist melu ja peatumatut loomingut ning oleks lõppkokkuvõttes kasulik ka uute rentnike leidmiseks.
- **Hoone õueala vajab inimesepõhist funktsiooni**—hoonet ümbritsev parkimisplats, must asfalt ja süngepoolne sissepääs ei loo maja ümber meeleolu. Pingid, väliterrassid, laste mänguväljak, muruplats pikniku pidamiseks annaksid hoonetele juurde funktsioone ja väärtustaksid hoonet rohkem läbimõeldud linnaruumina.

KULTUURIKATEL**Põhja pst 27a/ Põhja pst 35, Tallinn****Kontekst**

Katla tehas-kehand eksisteerib küll füüsiliselt, kuid enamik seal planeeritavast tegevustest ja ruumidest toimib täna ainult paberil ja ideetasandil. Järgnev **ülevaade räägib Katlast hüpoteetiliselt**—nagu ta tulevikus positiivsete stsenaariumite korral olema hakkab. Juriidiliselt kuulub Kultuurikatel ehk endine soojuselektrijaam Põhja-Tallinna linnaossa, aga tunnetuslikult võiks Katelt pidada tulevikus üheks olulisemaks lülilik vanalinna ja uut elu elava mereääre vahel. Siin uuringus käsitletavatest loomemajanduse tõmbekeskustest asub Katel kõige enam kesklinnas ja seega aktiivses linnamelus. Antud kontekstis on Katel oluline kui piiril asuv uuritava ala käivituspunkt—sissejuhatav esimene tõmbekeskus Põhja-Tallinna piiril.

“Ma arvan, et ta on vaieldamatult neist kõigist kõige atraktiivsemas punktis. On vanalinna, sadama piirkonna ja mingis mõttes ka *city* sõlmpunktis. [...] Katel on osake võimalikust täitumisest Tallinna tühjuses, potentsiaalset, mida on määramatute aladena.”

Andres Lõo, Kultuurikatel

Lisaks omab olulist rolli **side Katla ja Telliskivi Loomelinnaku vahel**. Nende ruumiprogrammilistest ja asukohast tulenevatest iseärasustest saavad kasu lõigata mõlemad. Katel hakkab majutama suurt saali ja muid väga spetsiifilise sisseseadega ruume, mis on mõeldud konkreetseteks tegevusteks, Telliskivis on aga palju erinevateks tegevusteks sobivaid ateljeeruume väikestele tegijatele. Nende **kahe tõmbekeskuse puhul toimiks ristkasutus**—näiteks Telliskivis asub kunstniku ateljee, kus ta töötab, aga oma töid esitab ta avalikkusele Katlas. Sellise ristkasutuse märgiks alustavad Katel ja Telliskivi aastal 2011 koostööd.

Lähiümbrus-kontrast

Katlal on **kaks peamist piiri/barjääri**. Väga tugev lineaarse liikumise katkestaja vanalinna ja mere vahel on Põhja puiestee hiiglaslik liiklussõlm. Teine barjäär on visuaalne. Vanalinna poolt jalutades jääb esimesena silma kollane elektrijaam (tulevane Energiaavastuskeskus)—külastaja peab teadma, et Katel asub elektrijaama taga. Kuna Katel on seljaga (olemasoleva) linna poole, siis on oluline luua täiendavad tõmbepunktid Katla esisele, et meelitada inimest täiendavate funktsioonidega. Ennekõike peab Katel **looma enda ette, mere poole väga atraktiivse ja toimiva avaliku ruumi**.



Kui barjäärid kõrvale jätta, seisneb Katla linnaruumilises positsioonis üks tema peamisi väärtusi—kontrast teda ümbritsevate funktsioonide ja nende kasutajate vahel. Samas piirkonnas paiknevad EKKM, Energiakeskus, tulevane Linnavalitsus, Linnahall, Põhjaväil, Meeli Truu planeeritud elamuarendus, Kalaturg, Kalasadam, Põhja puiestee hügelistmik. See kõik kokku on väga intrigeeriv kooslus.

“Ma loodan kontrasti peale Katla puhul, et kui linnahall on nüüd teadupärast maha müüdud ameeriklastele, plaanivad sinna kasiinosid, über-suurt meelelahutuskeskust koos hokistaadioni ja 6000 kohalise saaliga. Sellisel juhul on Katlal just mõtet olla selline ärevam, anarhistlikum keskus. Mõju piirkonnale—see ongi see kontrasti efekt. Mina loodan selle peale, et ühest küljest erinevad publikud—kes lähevad linnahalli kasiinodesse ei pruugi katlasse tulla.”

Andres Lõo, Kultuurikatel

Iseloom ja ruumiprogramm

Kuna katel on endine tööstushoone, siis omab ta kergelt karedat ja robustset iseloomu. Selline olemus on ühelt poolt seotud delikaatse olemasoleva hoone säilitamisega, aga teisalt ka väga teadlik identiteedi ja kuvandi loomine—**eksperimentaalne kultuuri-asutus**. Katlas hakkavad paiknema tsirkus, bändiruumid, filmistuudiod, töökojad, laste mängumaa, tantsu- ja teatristuudiod, restoran, meediateek, kunstiringid, galeriid, terrassid ning korstna otsas Tallinna parim vaateplatvorm.

Katelt kirjeldatakse kui kõikvõimalike sündmuste toimimispaika. See sisaldab mitmesugustele funktsioonidele sobiva ruumi eeldust. Katla rekonstrueerimisprojekti teinud Kavakava arhitektid iseloomustavad uut katelt oma projekti seletuskirjas järgmiselt: Katla keskmeks võiks olla spetsifitseerimata ruum, kus kohtuvad kõik. Katelt võib võrrelda linnaga. Nagu linnade puhul tagab mitmekesise kasutuse, vastandlike kasutus- ja mõtteviiside ning erinevate huvide koosseksisteerimise ühendav linnastruktuur (tänavad, väljakud, pargid, infrastruktuur, piisavalt üldine reeglistik), nii ka sisult heterogeense katla puhul peavad leidma ruumilise tasakaalu üldised ja üksikhuvid.

Sisepäase on mitu, peamised on kahelt poolt—Linnahalli suunalt esimesele korrusele ja Energiaavastuskeskuse juurest teisele korrusele. Lisaks korstna suitsukäigud, kust saab keldrisse, ja estakaad, kust saab ülemistele korrustele (ühendab EKKMi ja Vitamiini).

Tekib küsimus, **kas eesmärgi juures hoida ruume isetekkelisena pole kõik liiga ette planeeritud?** Loomemajandusele on iseloomulik muutlikkus ja ise enda ruumi kujundamine vastavalt vajadusele. Katla visionäär Andres Lõo on rõhutanud, et Katlasse minnes peab igaljuhul olema võimalus seal leida tegevust või enda ideid teostada. Uue lahenduse loonud Kavakava arhitektid leiavad, et Katla südameks peab olema ühine,

avalik ja ilma kindla kasutuseta ruum. Sellise sildistamata ruumi olemasolu eristabki teda tavalisest büroo- või kultuurimajast ning loob soodsa pinnase sünergiaks, ootamatuteks kohtumisteks.

“Kuigi, praegu mul on tekkinud tunne, et kuigi me oleme ruumid planeerinud, siis ikkagi kui situatsioon muutub, siis ruumiolukord ka muutub.”

Andres Lõo, Kultuurikatel

“Väga palju stuudiote ja büroode ruumi ei ole ja need on suhteliselt ära planeeritud. Soov on, et maja ei muutuks väga kinniseks ja kalliks institutsiooniks vaid jääks alles robustsus ja vabadus.”

Siiri Vallner, Indrek Peil, Kavakava

Ilmselt on hoone üheks suurimaks väärtuseks **mitmesuguse iseloomuga (või siis liiga komplitseeritud iseloomuga) suured ruumid**. See on ka põhjuseks, miks Katelt pole himustanud tavaline kinnisvaraäri, vaid see on sattunud loomemajanduse kätte.

Elitaarsus?

Endise tööstushoone *squattimine* kunstnike poolt on üldlevinud skeem loomemajandusele. Esialgselt toimus see sedaviisi ka Kultuurikatla puhul.

“Veronika Valk oli esimene Katla ellu kutsuja, vajadus oli õhus. Samal ajal oli Polymer, Telliskivi hiljem tuli järgi, see on kõik õhus. See on just kui uute kultuuri institutsioonide tekkimise ajastu. Praegu tegeleb aktiivselt kolm inimest peamiselt, aga katla arengule on kaasa aidanud sadu inimesi.”

Andres Lõo, Kultuurikatel

Mis juhtub siis, kui isetekkelisena ja iseorganiseeruv arenguprotsess asendub planeeritud tegevuskavaga? Kas Katel “rokib” tulevikus samamoodi või saab sellest ikkagi rohkem kultuurikeskus? Kes seal käima hakkavad?

“Kõik on oodatud. Aga ma jaotaks kolmeks—on inimesed, kes tahavad veeta aega põnevas keskkonnas, kohapeal selgub, keskkond ise pakub midagi, ilma et tal pruugiks olla kindlat eesmärki. Ükskõik kes. Teiseks tegijad, tegutsejad—eldame, et jõulist sorti vitaalne avangrdne mõtlemine ja samas mitte taotluslikult elitaarne. Kolmandaks arenduskeskus—loomemajandus—ma nimetaks seda katla peaks, kus käib palju mõtteid, mis ei pruugi kohe väljundit saada. Kuhu tavakülastaja ei pruugi sattuda, sinna minnakse, kui tead, mida otsid.”

Andres Lõo, Kultuurikatel

Oluline küsimus on ka rahas, st et institutsioon peab ennast ära majandama, sest päris niisama toimida ei saa. Alternatiivse kaasaegse kunsti puhul on äraelamine aga keeruline.

“Kultuuriteadlikkus on madal, usaldus kunstniku vastu on madal, isegi kui keegi teeb fantastilise nüüdisaegse etenduse, ei pruugi sinna palju publikut tulla. Kuskilt peab ka pappi tulema, see ongi keeruline.”

Andres Lõo, Kultuurikatel

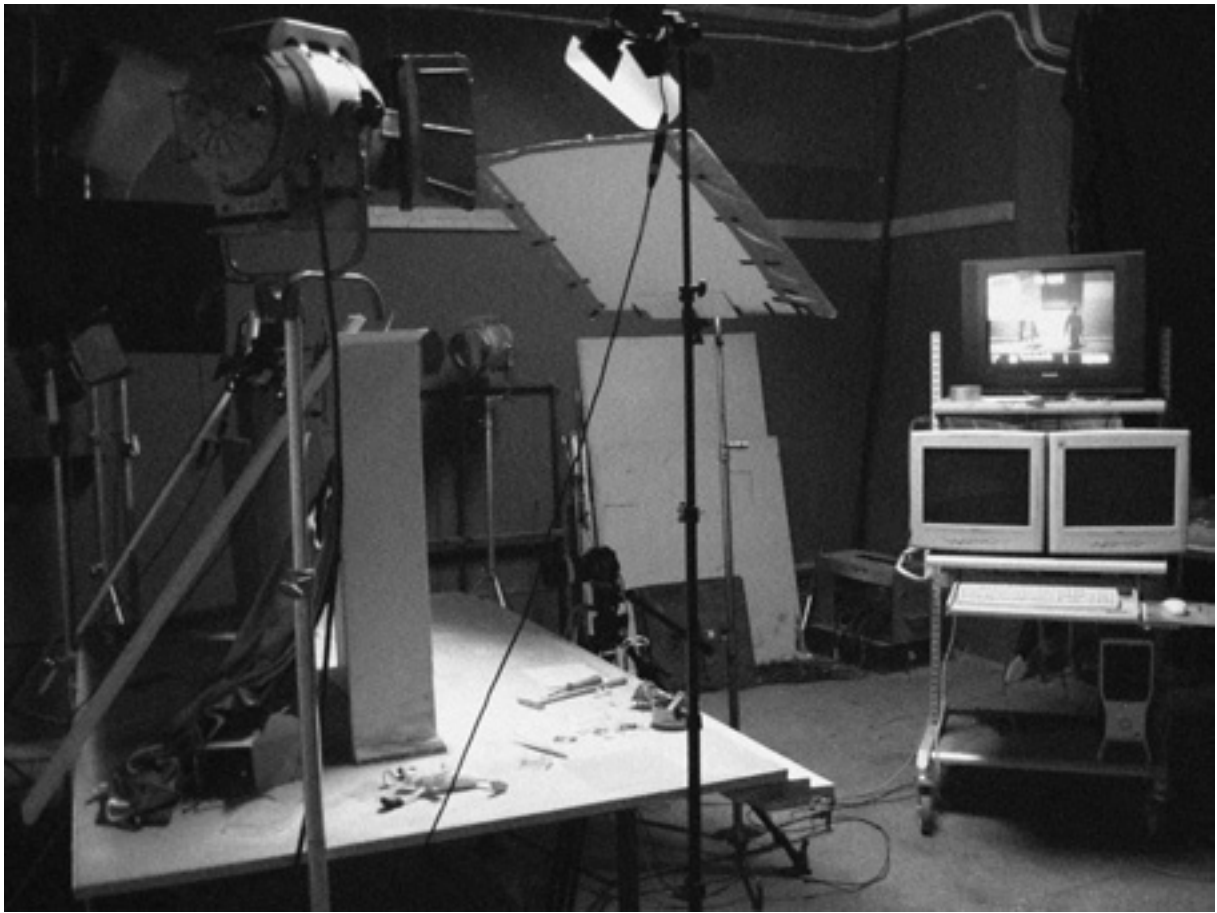
On väga oluline, **kes ja kuidas hakkab kogu Katla tegevust kureerima**—Katel pole vaid atraktiivne ruum, vaid selle olemuse ja eripära loob ennekõik selles tegutsev seltskond. Kuna loomemajandusele on iseloomulik dünaamilisus ja pidevad muutused, siis peab seda võimaldama ka kasutatav ruum (üks olulisemaid põhjuseid, miks loomemajandus on üldse tehased valinud). Ruumi valmisolek kiireteks muutusteks, uuteks inimesteks ja interdistsiplinaarseteks projektideks on vältimatu. Kui Katel liigub aga valdkonnakeskse kontserdisaali ja avaliku rahvamaja suunas, on suur oht muutuda ajapikku Salme Kultuurkeskuse sarnaseks staatiliseks ruumiks, mis on küll täidetud mitmete tegevustega, kuid maja tervikuna on kinnine ja toimib pigem mugava rendipinnana. Seega on avatud ruumi planeerimine ja selles pidevalt distsiplinaarselt ja skaalalt muutuvate tegevuste rakendamine kriitilise tähtsusega loomemajanduse jaoks olulise sünergia tekkimiseks.

¹ Cantell, Timo (1999). Helsinki and a vision of place. City of Helsinki Urban Facts. pp. 92-151; lk 93.

² O'Connor, Justin (1998) Popular Culture, Reflexivity and Urban Change; Verwijnen, Jan and Lehtovuori, Panu (eds.), The Creative City, Urban Development; lk 79.

³ Nerman, Robert (2006) Jalutaja teejuht Põhja-Tallinn; lk 86-89.

⁴ Nerman, Robert (2006) Jalutaja teejuht Põhja-Tallinn; lk 33.





KIHT:

PIIRKONNA INIMENE

Kihi uurijad: Ulrika Rosenblad, Maarja Saar,
Kadri Vaher Linnalaborist

Kuidas on piirkonnas elavad ning tegutsevad inimesed seotud piirkonna fenomeni, sh sealse loomemajanduse arengutega?

KIHI EELLUGU

Kuigi käesoleva uuringu fookuses on Põhja-Tallinna loomemajandus koos oma toimijate, võrgustike ja mõjuteguritega, on oluline käsitleda ka piirkonda üldisemalt, keskendudes rohkem piirkonna omapärale, seal elavatele inimestele ning nende kogemustele ja väärtustele. Tundub, et Põhja-Tallinn, eeskätt just Kalamaja piirkond, on kujunemas üha atraktiivsemaks elu- ja töökeskkonnaks ning seda mitte ainult jõudsalt areneva loomemajanduse tõttu. Oluline on uurida, mis teeb selle piirkonna eriliseks just inimeste isikliku kogemuse tasandil ning miks me räägime siin n-ö “Kalamaja fenomenist”¹.

Lisaks sellele on Kalamaja piirkonda viimaste aastatega juurde tekkinud mitmesuguseid aktoreid ja asutusi, kes küll ei tegutse otseselt loomemajanduse valdkonnas, kuid kes loovad omamoodi tugistruktuuri või taustsüsteemi piirkonna igapäevasele toimimisele ja arengule. Sellisteks toimijateks võivad olla piirkonnas elavatele ja töötavatele inimestele mitmesugused teenuseid pakkuvad asutused, näiteks kohvikud ja spordiklubid, samuti piirkonna huve koondavad seltsid.

Inimeste arvamuse ja väärtuste uurimine ning nende arvestamine on oluline kaasava planeerimise ja linna arengu seisukohast lähtudes. Linna kujunemine ja suunamine toimub Eestis väga palju jõustruktuuride tasandil ning senine praktika on näidanud, et sageli ei kiputa kohaliku elaniku arvamusega arvestama. Seega on oluline, et ka kohalikud elanikud saaksid jõulisemalt kaasa rääkida oma piirkonda puudutavates teemades. Viimaste aastate praktika Tallinnas on näidanud, et selles mängivad olulist rolli just mitmesugused kohalike elanike huvisid ühendavad piirkondade seltsid. Ka käesoleva kihi tarbeks on üheks intervjuueeritavaks sellise kohalikke huvisid koondava seltsi esindaja.

Seega vaatab käesolev kiht loomemajandusest natuke kaugemale ja keskendub Kalamaja piirkonnas töötavate tegutsevale inimesele ning tema personaalsele kogemusele, väärtustele ja arusaamadele piirkonnast terviklikumalt. Kiht läheb süvitsi kolme toimijaga—Boheemi kohvik, Telliskivi Selts ja stuudio Tasapisitasakaal. Fookuses on nii nende asutuste, ühenduste või majade inimeste personaalsed arusaamad piirkonnast tervikuna kui ka nende tegevuse mõju piirkonna arengule.

KIHI PROBLEEM

Ümbritseva ruumi tajumine on tihedalt seotud piirkonna tuleviku planeerimisega, kuna loomemajanduse arendamisest sõltub ka kohalike rahulolu oma piirkonnaga. Oluline on identifitseerida, millised alad vajavad kaitsmist, millised muutmist, mida tuleks loomemajanduse ettevõtetele arvestada, kui nad piirkonda asuvad. Millisena tahaksid elanikud ning teised ettevõtted näha oma elu- ja töökeskkonda?

Kiht keskendub põhiliselt just Kalamaja asumile. Seda, et Kalamaja on eriline koht, ei olnud vaja eraldi tõestada, pigem oli vaja üksikult välja tuua need osad,

millest see koosneb ning mis teeb ta selliseks, nagu ta on—atraktiivne elamise ning loometegevuse koht. Lähtuvalt eelnevast kokkupuutest piirkonna inimeste, loovettevõtete juhtide ning meedia kajastusega, eeldasime, et piirkonnal on selle elanike jaoks välja kujunenud tähendus. Lisaks lähtusime kahest hüpoteesist:

1. Piirkonna tähendus selle inimeste jaoks on seotud uuritava ala füüsilise, vaimse ja sotsiaalse ruumi tajumisega. Loovmajanduse valdkond on vaid üks aspekt kogu sellest süsteemist.
2. Piirkonna tulevikku seostatakse oluliselt kultuuri arendamisega ning sinna oodatakse pigem teadlikke ettevõtteid ning tarbijaid.

Selleks, et näha kui suurt mõju loomemajandus piirkonnale avaldab ning kui teadlikud on inimesed selle arengutest, tuleb uurida ka teiste ettevõtjate arusaamu. See võimaldab hinnata loomemajanduse mõju väljapoole sellega tihedalt seotud olevate inimeste ringi. Üheks suurimaks probleemiks siinses analüüsis on kahtlemata intervjuueeritavate väike arv ning siiski kuulumine teatud kultuurigruppi, mis võimaldab vaid osaliselt välja tuua selle, mida Kalamajas väärtustatakse, ning hinnata loomemajanduse mõju kohalikul tasandil. Uuritaval ajahetkel tundub, et loomemajandusettevõtted muudavad keskkonda vaid teatud publiku jaoks. Siit lähtuvalt ka küsimus: kas loomemajandus piirkonnas peaks hõlmama laiemat tarbijaskonda?

KIHI EESMÄRGID

Kihi eesmärgiks oli tõsta esile piirkonnas elutseva ja tegutseva inimese rolli ning näidata tema mõju piirkonna üldises arengus. Püüdsime sõnastada seda, mida on raske sõnadega kirjeldada, tabada ära piirkonna identiteeti ning fenomeni. Kas joonistub välja ühtselt tajutav Kalamaja oma kindlate sümbolitega? Pöörasime tähelepanu ka Kalamaja muutustele, sest just läbi nende tajuvad inimesed oma ümbritsevat keskkonda ning enda hinnanguid sellega seoses. Omaette eesmärgiks oli leida loomemajanduse tähendus ja olulisus seal elavate ning tegutsevate inimeste jaoks. Kihi raames tegelesime valdavalt Kalamaja (osaliselt ka Pelgulinna) piirkonnaga, kuna seal leidis tihedalt aktiivseid ja ettevõtlike inimesi.

Kihi raames esitatud küsimused olid:

- Millised märksõnad iseloomustavad Kalamaja? Mis on Kalamajas erilist?
- Millised kohad/objektid on Kalamajale kõige iseloomulikumad?
- Kuidas sõnastada Kalamaja fenomeni? Kas see üldse on olemas?
- Millisena näevad seal elavad ja töötavad inimesed enda tegevuse mõju ümbritsevale piirkonnale?
- Kas ja kuidas soovivad nad piirkonda oma tegevustega mõjutada?
- Millised muutused ja arengud on nende silmis

Kalamajas viimasel viiel aastal toimunud? Mida positiivset, mida negatiivset?

- Millisena nad näevad tulevikku antud piirkonnas? Millisena näevad nad enda panust sellesse?

Näiteid piirkonna ettevõtlikest inimestest:

- Boheemi kohvik / omanik Harry
- Boheemi maja elanikud
- Väike-Patarei 8b elanikud
- Telliskivi Selts / piirkonnaühendus
- Tantsustuudio Tasapisisitasakaal
- Suur-Patarei 18 elanikud
- Pebre 8 maja elanikud
- Omakond Soo tänaval

Kihi raames tegime intervjuu Boheemi maja inimeste **Maris Kerge** ja **Kristi Jõeäärega**, Telliskivi Seltsi juhatuse liime **Triin Talkiga**, tantsustuudio Tasapisisitasakaal asutaja ja tantsutreeneri **Katre Unt-Lindmetsaga**.

ANALÜÜS

Piirkonna fenomen

Tihti peale leiti, et miljöo poolest võiks Kalamaja kõrvutada selliste piirkondadega nagu Kassisaba, Uus Maailm ja Kadrioru, seda eelkõige tema väiksuse, hubasuse ning puitarhitektuuri pärast. Kalamaja juures väärtustati väga palju sealseid maju ning sisehoove ning ka nende ajalugu, mis näis neile andvat lisatähenduse. Samas leidis üks intervjuueeritav, et Kalamaja puhul on tegemist täiesti erisuguse piirkonnaga, mida ei anna Tallinnas võrrelda mitte ühegi teise elamurajooniga. **Kalamaja tegevat eriliseks sealne külaatmosfäär**, kus on tihe kogukonnatunne ning inimesed suhtlevad üksteisega. Taoline olustik kajastuvat ka oluliselt inimeste käitumises:

“Kalamajas, kui sa pühapäeva hommikul stuudio ust lahti teed, näed, et mees ja naine jalutavad kohvitass käes. Nad jalutavad täiesti sihitult. Minu meelest Kalamajas ei peagi käima, seal peab olema, sa lihtsalt võtad oma lapse ja oled.”

Katre Unt-Lindmets, Tasapisisitasakaal

Kalamaja atmosfääris on oluline roll inimestel ja nende eripalgelisusel. Intervjuueeritav, kes hindas piirkonna juures just selle mitmekesisust leidis, et Kalamaja **unikaalsus tuleb esile eelkõige selle mitmenäolistes inimestes ja asutustes**—kohvikud noortele kultuuritegelastele on kõrvuti baaridega, kus käib põhiliselt vene keelt rääkiv kontingent, töölisklassi söögikohad vahelduvad peenemate restoranidega. Erinevuse rõhutamisele aitasid kaasa ka jutud värvikatest tegelastest:

“Telliskivi tänaval on iga hommik kell kuus platsis kaks filosoofi, kes seal istuvad, joovad õlut ja vahetavad filosoofilisi mõtteid.”

Triin Talk, Telliskivi Selts

Mitte kõik intervjuueeritavad ei taju erinevusi positiivsena ning tihti mainiti, et piirkonnas on madalama positsiooniga inimesi, kes põhjustavad aeg-ajalt tüli või lärmavad tänavatel. Samuti on raskendatud madalama sissetulekuga inimeste panus majade renoveerimise ja miljöö säilimise teemasse, sest kõigil pole lisaressusse, et selliseid projekte teostada.

Kalamaja inimestest rääkides mainiti tihti **kultuuriinimesi ning just noori boheemlasi**. Leiti, et enamik inimesi, kes piirkonda kolivad on just sellise taustaga. Samas peeti Kalamaja juba ajalooliselt oluliseks kultuuripiirkonnaks ning leiti, et seal on kaua olnud ülejäänud linnaga võrreldes rohkem kultuuriinimesi. Mainiti ka kultuuritegelastega seotud sündmusi, mis piirkonnas aset leiavad, nagu kohvik Boheemi hoovipeod.

Ka Kalamaja inimestest kõneldes tuli välja võrdlemine külaühiskonnaga:

“Kalamaja inimesed on heas mõttes maakad—avatud ja ausad, ehedad. Abivalmis, valmis sekkuma ja kaasa tulema.”

Maris Kerge, Boheemi maja

Veel leiti, et Kalamaja **elanikud on oma elamu- piirkonna üle uhked**. Seda kuuluvuse ning uhkuse tunnet seostati tihti peale just teatud kultuuriringkonda kuulumisega, kus on ka palju selliseid inimesi, kes ise Kalamajas ei ela, ent kes seda piirkonda väärtustavad (nn Kalamaja fännid).

Räägiti ka olulisest muutustest suhtumises:

“Kalamaja tundus koht, kus kindlalt ei tahaks elada. Kui hakkasin Boheemi sisekujundust tegema, hakkas see koht väga eriline tunduma ja tekkis tahtmine siia jääda.”

Maris Kerge, Boheemi maja

See tsitaat meenutab ka teiste intervjuueeritavate lugusid, kes rääkisid, kuidas nende ettevõtmistega seotud inimesed järk-järgult ka ise Kalamajja kolisid. Kalamaja puhul **tunnatakse ühtset toimivat linnaruumi**.

“Kui ostad/üürid kodu siia, ostad ka kodutee, naabrid, kodupoe—kogu terviku.”

Maris Kerge, Boheemi maja

Sinna elama ja tööle asudes ei lähtuta pelgalt praktilistest kaalutlustest, vaid määravaks osutuvad ka muud faktorid, nagu piirkonna imago, võimalused, üldine ruumiline kogemus jm. Kalamaja fenomen oli tihti peale oluliseks põhjuseks, miks nii mõnigi ettevõtja oli otsustanud oma ettevõtte just sinna rajada.

“Me teadsime emotsionaalselt, mida tahame [Kalamaja hõngu], aga mitte faktiliselt.”

Katre Unt-Lindmets, Tasapistasakaal

See tähendab, et miljöö ja linnakeskkond on väga oluliseks elu- ja loovmajanduse keskkonna kujundajaks ning selle mõju nende valdkondade tulevikule ei tohiks allahinnata. Elanikud ja ettevõtjad ei võta vastu otsuseid ainuüksi ratsionaalsetel kaalutlustel, vaid ka **emotsionaalsed faktorid on väga olulised**.

Kohalike ettevõtjate ja aktorite mõju ümbritsevale

Kohalikud ettevõtjad (sh ka ettevõtlikud inimesed) on oma mõju hindamisel ümbritsevale tihtipeale tagasihoidlikud ning leiavad, et nende aktiivne tegevus on eelkõige neid ennast pannud piirkonnaga rohkem suhestuma. Samas soovivad nad **oma tegudega ühiskonda ja ümbritsevat keskkonda paremaks muuta**, ent tihtipeale leidakse, et tegevus on olnud veel liiga lühiajaline, et selline mõju võiks avalduda. Kõik intervjuueeritavad on märganud piirkonna inimeste aktiveerumist viimastel aastatel, mis tõenäoliselt viitab sellele, et ka üksikul ettevõtlikul inimesel võib olla piirkonda elavdav toime. Telliskivi Seltsil on tihtipeale ametkondade tasandil oluline mõju, kuna nende arvamusega arvestatakse ning nende käest küsitakse nõu. Ka poliitikud tajuvad, et kohalikud elanikud on aktiveerunud ning nad on hakanud vastavalt käituma.

“Linnaosavanem mainib meid ja käib meie üritustel. Meie tegevus ja huvi üles näitamine konkreetsete teemade puhul on pannud osa poliitikuid ettevaatlikumalt käituma. Seltsi seisukohtade avaldamine on suurendanud otsustajate vastutust, sest me näitame neile, et meid huvitab.”

Triin Talk, Telliskivi Selts

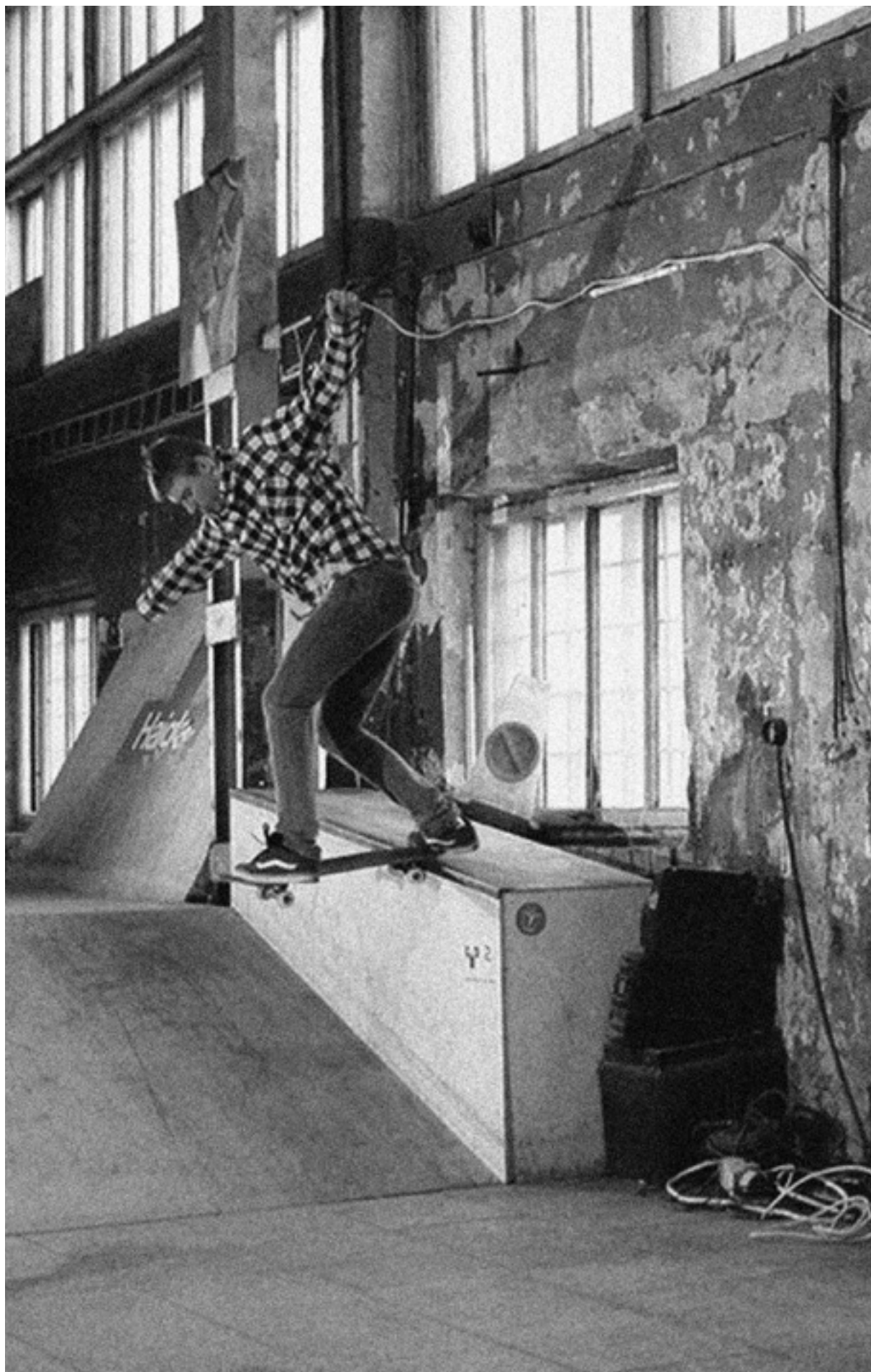
Selts on suurendanud poliitikute vastutust, sest nad tunnetavad, et keegi hoolib, peab silmas ning nende otsused lähevad inimestele korda. Samas on seltsi juhina väga raske esindada kogu Kalamaja, kuna nii erinevate inimeste puhul ei saa rääkida ühest seisukohast.

Kohalike mõju ulatub ka piirkonnast väljapoole, sest oma tegevusega meelitatakse piirkonda inimesi mujalt.

“Kui ühed tulevad, siis tulevad ka teised. Sest tutvuvad on juba ees. Võrgustikud toimivad.”

Triin Talk, Telliskivi Selts

Selle trendi põhjal võib järeldada, et lugudel Kalamaja fenomenist ning ligimeelitavast keskkonnast on alust. **Uued inimesed tulevad positiivsete ja julgustavate näidete põhjal**.



Viimaste aastate muutused ja arengud

Leitakse, et Kalamaja on viimasel ajal hakanud **positiivselt arenema, eelkõige just inimeste aktiviseerumise mõttes**. Üheks heaks näiteks sellisest aktiviseerumisest on 2010 “Teeme ära” raames asutatud Telliskivi Selts, ent piirkonda on tulnud juurde ka palju noori ja ettevõtlikke inimesi. Võrreldes 1990. aastate seisaku ja osalise allakäiguga on lisandunud erinevaid teenindusasutusi, nagu kohvikud, kultuuriasutused jm. Samuti on inimesed täheldanud kuritegevuse langust, mis võib olla seotud ka kohalike suurenenud kogukonna- ning naabrivalve tundega. Arvatakse, et piirkonnal on **suur arengupotentsiaal ning tulevikus muutub ta veelgi hubasemaks**.

Kalamaja tulevik

Kalamaja tulevikuga seoses räägiti palju **eelkõige praeguse säilitamisest, seda nii seoses arhitektuuri, atmosfääri kui ka inimestega**. Rõhutati, et kindlasti peaks säilima senine madalhoonestus ning piirkonda ei tohiks ehitada olemasolevast kõrgusest ning tihedusest erinevaid arendusi. Esile tõsteti hoonete ajaloolist väärtust ning loodeti, et tulevikus oskavad omanikud rohkem hinnata oma maja miljööväärtust ning ei kipu sinna lisama modernseid elemente, mis üldise ilmega kokku ei sobi. Väga palju räägiti hoonete korrastamisest ning ajaloolisuse säilitamisest. Leiti ka, et rohkem tähelepanu võiks pöörata kerg- ja autoliikluse reguleerimisele.

Ühelt poolt soovisid inimesed, et piirkond säilitaks oma erisuse ning kompaktsuse, samas **tunni vajadust parema ühenduse järele nii mere kui ka vanalinnaga**. Leiti, et senine ühendusteede puudumine vanalinnaga takistab oluliselt piirkonna arengut, näiteks Balti jaama tunnelit peeti suureks barjääriks. Samamoodi räägiti piirkonna mereääre aktiivsemaks muutmisest, pakuti välja ideid, nagu avaliku ruumi installatsioonid, mida randa paigutada. (vt ka kaarti “Ühendusteel”)

Senist külaatmosfääri ja kogukonna tunnet peeti väga oluliseks, siiski **rõhutati ka vajadust avada piirkond turistidele**. Arvati, et turistid tooksid juurde nii kapitali kui ka erinevaid asutusi, ka puuduolevat tihedust. Tänu sellele võiks suurendada piirkonna kaubanduse (riidepoed) ja vaba aja veetmise võimaluste mitmekesisust (erinevad trennid) ka kohalike elanike jaoks

“Turistid on kohalikule kaubandusele-teenustele oluline sihtgrupp, turistidega arenevad seesugused ärid, mis meie jaoks on samuti hüve.”

Allianss Arhitektid

Samas ilmnes vestlustest, et **oodatakse rohkem nišituriste**, kes oskaksid hinnata nii piirkonna ajalugu, arhitektuurilist omapära kui ka kultuuri. Samamoodi sooviti aktiviseerida kohalikke elanikke ja suurendada nende sidet piirkonnaga läbi erinevate ürituste toimumise (jalutuskäigud hoovides, Kalamaja päevad). Üldiselt võib öelda, et väga palju sooviti, et Kalamaja areneks veelgi

rohkem suunas, kus **kõik tunneksid kõiki ning kus valitseks tugev kogukonna tunne**.

Loomemajanduse tähtsus piirkonnas

Nagu mainitud, oli Kalamaja fenomen suures osas seotud ka loomemajanduse ning eelkõige loovinimestega. Leiti, et sellistel asutustel nagu Telliskivi Loomelinnak on suur tulevikupotentsiaal ning võimalus piirkonda positiivses suunas muuta. Juba tajuti ka esimesi muutusi, näiteks pidavat noored hilisõhtul suunduma Telliskivi Loomelinnakusse peole.

Samas rõhutati, et taolised **loomemajandusettevõtted on veel osaliselt suletud ja sisepoolse suunatud tegevustega ning kipuvad olema pigem sõpruskonnapõhised**. Seega ei suuda nad ligi tõmmata laiemat avalikkust ning jäävad liialt ühe seltskonna tarbeks. Intervjuueritavate side olemasolevate loomemajandusettevõtetega peeti veel nõrgaks ning põhjenduseks toodigi eelkõige välja nende suletust. Seega tunneb isegi potentsiaalne loomemajanduse tarbijaskond tihtipeale taoliste ettevõtete ümber piire, mida ei taheta ületada, kuna see võib ebamugavust põhjustada. Sellest lähtuvalt leiti, et **praegu ei avalda loomemajandusettevõtted mõju mitte niivõrd konkreetsele piirkonnale—Kalamajale—, kui-võrd mingile inimgrupile üle Tallinna**. Tegu on pigem teatud elustiili harrastavaid inimesi ühendavate asutuste, mitte piirkonna inimesi koondavate üksustega.

Piirkonda iseloomustavad:

- puit
- soojus
- boheemlane
- põnevus
- arenguvõimelisus
- õunapuuaiaid
- vaikus ja sõbralikkus
- omaette, aga kesklinnale lähedal
- väike puust linn
- tagahoovid
- iseloomuga koht
- armsad kummalised inimesed
- seletamatu Kalamaja hõng
- mitmekesisus
- teistsugused kohvikud
- sügisvärvid

JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

Miljöo

Kalamaja miljööd võiks kirjeldada sõnadega **puitmajad, inimhõõtmelisus, tuttavad näod ja majad ning kogukonna tunne**. Ka on Kalamaja fenomen otseselt seotud sealse inime tüübi—**boheemlasest loovinimesega**.

Siit lähtub, et loomemajandus ning miljöö on seotud mitmeti. Kõigepealt mõjutab sealne linnaruumiline õhustik oluliselt loomemajanduse arengut, näiteks paljud ettevõtjad ja organisatsioonid on asunud sinna piirkonda, kuna neile meeldib sealne miljöö. Samamoodi mõjutab loomemajandus ümbritsevat linnakeskkonda ning sealset olustikku, tuues uusi ruumilahendusi, uusi inimesi ja majanduslikku aktiivsust.

Sellise kahepoolse suhte puhul on oluline, et ühelt poolt loomemajandus arvestataks sellega, mida inimesed piirkonnas hindavad ja tekitaks sedaviisi endast kohalike silmis positiivse kuvandi. Ning teiselt poolt kohalikud elanikud toetaksid ka loomemajanduse aktiivsuse tõusu piirkonnas, tunnetades ja tutvustades lisaks piirkonda loomemajandusliku kuvandi kaudu ja panustades nii loomemajanduse toimesse piirkonnas. Telliskivi Selts on näiteks juba praegu oluline toimija kohalike arengute mõjutajana, mis arvestab lokaalse eluolu nüansse ja väärtusi. Samamoodi peaksid loovettevõtjad tunnetama kohustust linnaosa ees, kuna osaletakse aktiivselt selle kuvandi loomises.

Edasises arengus peab miljöö seisukohalt eelkõige tähelepanu pöörama **mereääre avamisele** ja aktiviseerumisele, **ühendusteede loomisele vanalinnaga** ning praeguse puitarhitektuuri ning **kohalike väärtuste säilitamisele** (kohalikud inimesed ja ettevõtted, väikesed poed, vaiksed tänavad, madaltihe hoonestus).

Avatus

Loomemajandusettevõtted võiksid senisest rohkem olla suunatud väljapoole, sest praegu kipuvad nad olema pigem ühe seltskonna põhised. Ühelt poolt on vaja **tagada ruumiline ligipääsetavus**, nii hoone väliselt kui ka siseselt. Näiteks üheks võimalikuks viisiks seda suurendada oleks ruumide ühendamise (ühiskontorite võimaldamine) või läbipaistvuse suurendamine.

Samas ehk isegi olulisemaks on avatus tegevuse tasandil, loovettevõtted peaksid kaasama kas siis publikuna või tegijatena siseriingist väljaspool olevaid inimesi. Üheks heaks näiteks väljaspool loomemajandust võib pidada Telliskivi kirbuturge, mis meelitavad muidu üsna kinnisesse ettevõtmisse kateisi inimesi ning laiemat publikut. Sellise avatud spektriga ettevõtmisi vajab ka kohalik loomemajandus, et see poleks vaid kitsalt ringkonnapõhine ning mõjutaks suuremat kogukonda enda ümber.

Rohujuure tasand

Kalamaja loomingulisus ei seisne vaid loomemajanduse tõmbekeskustes, vaid väga oluliseks on ka üksikinimese panus. Heaks näiteks on siinkohal Boheemi maja ning selle inimeste korraldatavad hoovipeod, mis on mõjutanud laiemat keskkonda. Läbi kogukondlike seltside ning rohujuure tasandi tegevuste on sündinud paljud Kalamaja silmnähtavalt mõjutavad ideed, nagu ka Telliskivi Selts. Seega kindlasti ei tohiks loomemajanduse

arendamine vaid keskenduda institutsioonide ja ettevõtete toetamisele, vaid ka üksik-algatuste sponsoreerimisele ning tunnustamisele. (vt ka "Tulevikustsenaariumid")

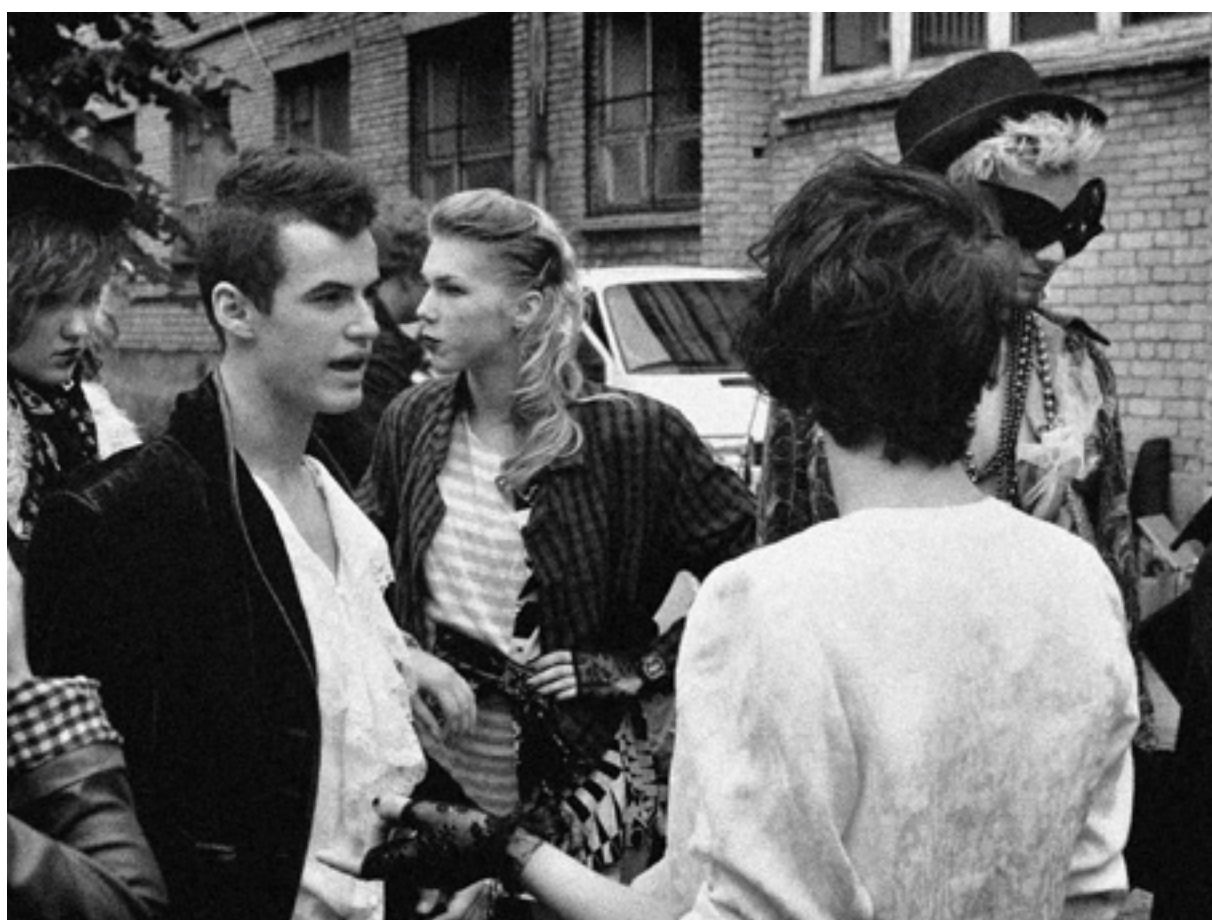
Piirkonna areng

Ilmselt on uuritav **piirkond jõudnud murdepunktini, kus on vaja teostada arenguhüpe** kvaliteetsete ja elujõuliste arenduste ning investeringute näol. Selles protsessis on oluline roll avaliku ja erasektori koostööl. Linn ei tohiks alahinnata oma võtmepositsiooni tugistruktuuride toimimise ning kogu ala tervikliku arengu tagamisel. Kõige mõistlikum oleks **luua eraldi piirkonna arengut koordineeriv üksus, kuhu kuuluksid nii avaliku-, era- kui ka kolmanda sektori osapooled**. Sellise organisatsiooni rolliks on piirkonna visiooni ja arengute väljatöötamine ning vajalike partnerite leidmine. Tegu ei ole otseselt arendaja vaid pigem koordinaatori positsiooniga. (vt lähemalt "Tulevikustsenaariumid")

Kalamaja väärtustatakse eelkõige selle olemasolevate väärtuste ning unikaalsuse pärast. Uusi arenguid planeerides tuleb teadvustada ja ette näha nende mõju praegusele linnaruumile. Selge on see, et mereääre väljarendamine on oluline piirkonna sidumiseks merega, tihedamate aktiivsuste tekkimiseks, võimaluste ja mitmekesisuste suurenemiseks piirkonnas. Kuid samal ajal võib suurenenud liiklus häirida olemasolevat elanikkonda ning praegune hubasus ja kohalike inimeste kokkuhoidev suhtumine võib murenedada.

Lisaks majanduslikele kaalutlustele **tuleb arvestada ka pehmeid väärtusi**, antud juhul piirkonna kohta käivaid lugusid, sealset linnaruumilist personaalset tunnetust, tuttavate muljeid, koha hõngu, fenomeni jpm. See tähendab, et linna planeerides või selle **arengute üle otsustades ei saa lähtuda pelgalt numbrilistest näitajatest** ning mudelitest, mis eeldavad, et inimene langetab oma otsused ratsionaalsetel kaalutlustel.

¹ Antud kihi raames liikus intervjuude kese piirkonnalt tervikuna rohkem Kalamaja suunas, seega on analüüsi lihtsuse huvides käsitletud siin piirkonda Kalamajana.





KIHT:

PIIRKONNA ALLHOOVUSED JA MÜÜDID

Autorid: Margit Argus ja Margit Aule
(KAOS Arhitektid)

**Millised on piirkonna
tuntumad käibetõed
ja müüdid ning nende
vastavus tegelikkusele?
Milline on piirkonna
kuvand seestpoolt
ja väljastpoolt?
Millised on piirkonna
varjatud protsessid
ehk allhoovused?**

EELLUGU

Erinevate müütide ja negatiivse kuvandi tekke soodustamist on suuresti mõjutanud linnajao ajalugu.

Nõukogude okupatsiooni ajal oli **piirkond vene armee käsutuses** ja mereäärne territoorium oli **Nõukogude Liidu üks kaitsevöönditest**. Pärast nõukogude armee lahkumist pole mereäärrega suurt midagi ette võetud. See on tänaseni räämas, seal on hulgaliselt mahajäetud sõjaväekasarmuid ja muid rajatisi. Mereäärt piirab tänaseni okastraataed. Kuigi uuritava piirkonna elanikel jääb meri vaid viie minuti jalgsitee kaugusele ja piirkonnal on olemas isegi väike supelrand, hoiab mahajäetud pärandus inimesed siiski piirkonna mereäärsest eemale. Sedaviisi toimib kasarmuteagne kaitsevöönd linnaruumis alateadlikult siiani.

Nõukogude aja inimeste väärtushinnangud olid teised—eelistati uusi äsja ehitatud kõigi mugavustega kortermaju ja **vanad agulirajoonide korterid olid halvas seisus ja ebapopulaarsed**. Massiliselt koliti uutesse magalarajoonidesse, nagu Lasnamäe, Mustamäe, Õismäe. Põhja-Tallinna agulirajoonid olid problemaatilised, kulusid ülal pidada, puudusid kaasaegsed küttesüsteemid ja pesemisvõimalused. Elanikkond lahkus majadest, vanad puithooned jäid tühjalt seisma ja lagunema. Tühjalt seisvad majad said muidugi kiirelt uued elanikud—**asotsiaallid, narkomaanid, kriminaalid**.

Mahajäävust ja surnud majade hulka suurendas ka Nõukogude Liidu võimu järel piirkonnas väljasurnud suurtööstus, mille töö kaotanud töölised valgusid laiali ning tühjaks jäänud puumajadele lisandusid suured funktsioonideta tööstusladad. Ülemineku perioodil **90ndatel oli piirkond seetõttu allakäinud, tihtilugu töötute pärusmaa ja n-ö varjupaik uutele eluheidikutele**, keda uus turu-majandussüsteem kiirelt tootma hakkas. Ka 2000ndate alguses polnud piirkonna linnapilt paljuski muutunud—need samad lagunevad puumajad, elanikkond koosnes vanemast generatsioonist või madalama sissetulekuga inimestest, toimus rohkem vargusi, sissemurdmisi, tänavakaklusi, röövimisi, vägistamisi. Liikvel oli rohkem narkomaane ja kriminaalse taustaga inimesi. **Keskkond ise soodustas sellise kontingenti teket**—tühjad alad, mahajäetud majad, Balti jaam ja turu ümbrus. Antud kontingendi ja sellest tuleneva mõju keskkonnale võtab kokku **allhoovuse mõiste**, mida kihis kasutatakse kõrvuti selliste levinumate mõistetega nagu kuvand ja eelarvamused.

Vaatamata piirkonna negatiivsele minevikule ja kuvandile, **hingab linnajagu nüüd juba uues rütmis**. Siin **elu kihab**. Mineviku varjutanud sotsiaalse taustaga inimesed pole küll kuhugi kadunud, kuid toimetavad oma argipäeva tegemisi paralleelselt **uute elanikega, kelle väärtusahel on endistega vastupidine**. Viimase baasil renoveeritakse puitarhitektuuri, ehitatakse uusehitisi, juurde on tekkinud tömbekeskusi ja piirkonna atmosfäär on muutunud palju hubasemaks. Eriliselt aktiivne on selles piirkonnas loomemajandus ning suuresti domineerivad piirkonna elanike seas loome ja kunstiga tegelevad inimesed. Uued elanikud on **peamiselt noored**,

ettevõtlikud, keskmise või kõrgema sissetulekuga ja peredega inimesed. Korterist Kalamajas või Pelgulinna on saanud pigem moeasi. Eelkõige hindavad elanikud head asukohta, puitarhitektuuri ja miljööd, vaikust ja rahu, mida seal leiab. Ka piirkonnas ärganud kogukondlik tegevus loob siia uue väärtuse. Tulenevalt uuest elanikkonnast on oluliselt **muutunud ka piirkonna turvalisus ja kuvand**, seda nii kohalike kui ka eemalt vaatajate jaoks. Hoonete renoveerimine ja valvesüsteemidega varustamine ning aedade rajamine majade ümber ei võimalda kutsumata külalistel seal enam toimetada.

INTERVJUEERITAVAD

Kuna tegelesime piirkonna kuvandi uurimisega nii kohalike kui ka eemalt vaatajate jaoks, valisime intervjueritavateks neljast kategooriast inimesi:

1. sealsed elanikud ja seal töötavad inimesed
2. sealsed elanikud, kuid töötavad mujal
3. ainult töökoha kaudu Põhja-Tallinnaga seotud inimesed
4. inimesed, kes ei ela ega tööta Põhja-Tallinnas

Kaisa Kaer (elab Põhja-Tallinnas ja töötab Kalamajas BNS-is), **Krista Kaer** (elab Põhja-Tallinnas ja töötab kirjastuses Varrak keskkonnas, poole ajast kodus), **Inge Laurik-Teder** (elab Kassisabas ja töötab Eesti Ajaloomuuseumis, vanalinnas), **Krista Sarv** (elab Põhja-Tallinnas ja töötab Eesti Ajaloomuuseumis, Vanalinnas), **Jaak Kilmi** (vabakutseline filmirežissöör, elab Põhja-Tallinnas, töötab siin-seal) **Ingrid Ruudi** (elab Põhja-Tallinnas, vabakutseline kunstikriitik ja kuraator, töötab siin-seal), **Reginleif Trubetsky** (elab keskkonnas, fotograafiatudeng).

KÜSIMUSED-VASTUSED

Kas sul on eelarvamusi Põhja-Tallinna suhtes?

Valdavalt intervjueritavatel Põhja-Tallinna suhtes **eelarvamusi ei olnud.**

“Ei olnud eelarvamusi, kui Kalamajja kolisin. Selleks ajaks oli terve ports mu sõpru juba seal elamas, hästi palju tuttavaid elab lähedal. Ja sõpru on ka juurde tekkinud lähikonnas, mujal elades seda pole olnud, et tekivad kohalikest sõbrad. Näiteks on meil majas mitme peale lastehoidmissüsteem—suvel laseme lapsed hoovi ja üks vanem valvab või siis niikuinii elame seal hoovis.”

Ingrid Ruudi, vabakutseline kunstikriitik ja kuraator

Intervjuusid tehes selgus, et kui varem oli pisut negatiivseid eelarvamusi tunda, siis nüüd on vastupidi—et inimestel on Põhja-Tallinna suhtes **uus eelarvamus kui õdusast, trendikast ja loomeinimesi koondavast piirkonnast.**

“See eelarvamus oli, et kuna on Koplile lähedal, siis kolides oli väike teadmatus, et mis koht see on. Kenad majad, aga kas röövitakse ka? Aga midagi sellist muidugi ei juhtunud.”

Jaak Kilmi, vabakutseline filmirežissöör

“Kalamaja on praegu muidugi eriti pop, kõik, kes Kalamajas elavad, räägivad ainult Kalamajast. Inimesed, kes elavad Kalamajas, räägivad oma elukohast rohkem, kui mujal elavad inimesed. Nad fännavad seda ja ütlevad, et see on uus loominguline piirkond, näitlejad kolivad sinna jne.”

Reginleif Trubetsky, fotograafiatudeng

“Jah, mul on eelarvamus: seal elab palju meiesuguseid inimesi ja ise elaks ka seal, kui oleks finantsi piisavalt. Kui me 2003. aastal kodu ostsime, oli meie jaoks liiga kallis see piirkond. Meil ei olnud sellist stardiraha, et hakata puumaja remontima ja vanaema ei lubanud! Vanaema keelas ära, ei tohi sinna minna elama, seal kogu aeg majad põlevad. Kui ainult, siis kivimajja. Temal oli küll eelarvamus, sest tema kuulas Vikerraadiot.”

Inge Laurik-Teder, Eesti Ajaloomuuseum

“Lapsepõlves ma mäletan, et mu emal oli ateljee Kalamajas, siis oli see veel täiesti räämas piirkond, lagunema kippuvad puitmajad. Sellest ajast peale on mul suhtumine sellesse natuke negatiivne, reaalselt see ei pruugi üldse nii olla. Kadriorus püüdis tegutseda vahepeal mingi seltsimaja, kuid nüüdseks on juba silt ka ükselt ära koristatud. Kalamaja elanik jälle on väga teadlik ja mõneti isegi uhke selle üle, et ta elab just Kalamajas. Sealsed elanikud identifitseerivad ennast Kalamaja elanikena, mis kõrvalolijale mõjub natukene kummaliselt. Neil on ühised huvid ja eesmärgid oma keskkonda, linnaosa korrastada ja hubaseks luua. Kalamajal on ühiselement, mis iseloomustab sealseid elanikke.”

Livia Ulman, vabakutseline stsenaarist ja tõlkija

“Aga praegu on suund pigem see, et on trendikas piirkond. Paljudel ongi see staatuse sümbol—ä la reklaamibüroos töötavad inimesed, kellel on Kalamaja korter, Mini ja Apple'i arvuti.”

Kaisa Kaer, BNS

Kas sinu arvates on negatiivsetel eelarvamusel Põhja-Tallinna suhtes alust?

Kuna enamikul vastajatest puudus negatiivne eelarvamus, loeti piirkonna kuvandit pigem positiivseks. Eksisteerisid vaid geograafilised punktid, mis rohkem häirivad ja on negatiivse atmosfääriga:

“Kui võtta Balti jaama ümbrus, siis kindlasti.”

Krista Kaer, Varrak



“See Balti jaam ongi vist kõige õudsem koht seal piirkonnas, muidu oleks täitsa tore. Balti jaam on risti ja põiki ees, et kõik värisevad seal.”

Inge Laurik-Teder, Eesti Ajaloomuuseum

Kas sinu arvates meedia (ajalehed/televisioon) võimendavad negatiivseid eelarvamusi Põhja-Tallinnast?

Saadud vastused pöörasid kiirelt küsimuse ümber: **negatiivse kuvandi asemel võimendab meedia pigem eelarvamust siinsest elust kui positiivsest.** Mitmed vastanud tõid näiteks välja viimase aja meedia kajastuse seoses Põhja-Tallinna parkimise temaga, mis oli taas hea näide sellest, kuidas kohalike iseorganiseerumise tõttu nende arvamus peale jäi. Seega meedia taastoodab hoopis seda uut eelarvamust—Põhja-Tallinn kui loomeinimeste keskkond ja tõusev trendikas piirkond:

“Kui lugeda 5 aastat intervjuusid näitlejatega rubriigist ‘Oi, minu imearmas Kalamaja korter’ ja ‘puithooned hubased, armsad’, siis muudavad sellised kirjutised arvamust kohe kindlasti, aga pigem positiivses suunas.”

Kaisa Kaer, BNS

Kaisa arvamust toetab ka Inge Laurik-Teder:

“Muidugi on meediakajastus muutunud! Kogu aeg räägitakse ainult kultuurist, Telliskivi Loomelinnakust ja keskustest ja kogukonnast. Ja muidugi hakkab see närvidele käima, kadedus tuleb peale, et seal on selline kogukonna tunne!”

Ka olid nii Krista, Kaisa kui ka Inge nõus, et uued loomemajanduse tõmbekeskused ja muudki arengud piirkonnas on muutnud turvalisemaks.

Kas on olnud ebameeldivaid juhtumeid/kokkupuuteid endal või tuttavatel piirkonnas seoses narkomaanide, joodikute, liiminoosutajate, asotsiaalide vmt? Kas selliseid inimesi on sinu arvates piirkonnas rohkem kui mujal? Kas see häirib sind või on see pigem piirkonna identiteedi lahutamatu osa, mille kadumist jäaksid igatsema?

Intervjuudest selgus, et tegemist on küll trendika piirkonnaga, kus **aga väikekodanlusse kalduva maailma on kõrvuti ka teisi allhoovusi:**

“Minu majas elab Rashid, kes on alatasa vangis, kuna ta on heroka diiler. Naaberkorteri Sveta istus ka sellel suvel vangis, sattus halba sõpruskonda, tema eriala on korterivargused. Seega on 9st korterist kahes kriminaalne element. Samas on meie maja piirkonnas erand, on sattunud kokku kaks äärmust: kriminaalne element ja väikekodanlikud lillekasvatajad. Turvalisuse küsimus on Põhja-Tallinnas üks olulisi teemasid, aga seda seal

näha ei ole. Mina näen seda seetõttu, et minu majja on sattunud sellised inimesed. Aga neil on nagu natuke häbi ka maja väikekodanlaste ees, et nad on valinud sellise tee. Kui nad trepi peal vastu tulevad, siis nad ütlevad ‘Tere’ ja langetavad pilgu.

On olnud ka nii, et lähen hommikul õue ja süstlad praksumad jala all. Loomulikult see segab, aga mul oleks mõtetu tunda paanikat, niimoodi ei saaks elada iseenesest. Iseenesest see on ohver, mida tuleb tuua kui elada kesklinnas.”

Jaak Kilmi, vabakutseline filmirežissöör

“Tuleb öelda, et neid on. Kuna Balti jaam on lähedal ja mingisugune rada läheb osadel nendel pumpsidel ka Koplis asuvasse sotsiaalmajja läbi minu tänava, nad lähevad sotsiaalmajadesse jala. Minu lähedal on üks nurgapealne tühi krunt, kus suvel on põõsa all lausa laagrid. Seal oli üks pumpside paar—mees ja naine—nüüd nad on kadunud. Kogu aeg nägin neid, siis kaks päeva järjest nägin meest üksinda ilgelt kurva näoga ja siis kadus mees ka ära. Nagu luiged. Ilgelt lahe paar—noored inimesed—aga natuke uhhuud. Neil olid hommikuti Balti jaamas sellised valjud armukadedussteenid, kui näiteks teine naispump tuli mehega rääkima, siis naine karjus, et ära räägi temaga, ära räägi. Kõik vanalinna inimesed teavad ka neid, nad Saiakangis alati võtsid hommiku-kohvi. Ükskord ma olin KVA (Kultuuriväärtuste amet) majas rõdu peal ja üle tänava nägin, kuidas nad istusid trepi peal ja naine kudus ja ma pole varem nii valget näinud, kui see tema kudum. Või siis teine lahe lugu oli see, et nad olid Stockmanni kaubamaja ees ilmselt prügikastist välja võtnud vanad Kroonikad, istusid ja lappasid neid seal siis siira huviga. Ma sõitsin trammiga mööda. Ma nägin neid igal hommikul Kalamajas ja nüüd ei teagi, kus ja mis.”

Krista Sarv, Eesti Ajaloomuuseum

Intervjuudest selgus, et **teatud tüüpi kohad meelitavad allhoovuses liikuvat seltskonda.** Lisaks Balti jaamale on sellised kohad ka erinevad eraldi asetsevad tühermaad, taara vastuvõtukohad või lihtsalt tühjad krundid:

“Lennusadama juures mere ääres oli ka neid palju, kui me jalutasime seal ükskord. Neil olid seal pesad kohe, sellised elamud. Seal nagu küll üksi ei jalutaks.”

Inge Laurik-Teder, Eesti Ajaloomuuseum

“Boheemis istudes tajub kogu aeg, et on krimino-geenne kant. Boheemi vastas istuvad ja hängivad kogu aeg asotsiaalid ja narkarid. Tihtilugu ronivad lausa Boheemi, et müüa varastatud kaupa.”

Krista Kaer, Varrak

“Trammiliinidel on vaatepilt ikka masendav, turgude lähedus ja Balti jaama ümbrus domineerib asotsiaalide kiht. Masendav on Boheemis nautida oma crepe’t, vaadates aknast välja, kus üle tee on nälgivaid asotsiaalid—see on kuidagi väga dekadentlik.”

Livia Ulman, vabakutseline stsenaarist ja tõlkija

Samas leidis enamik intervjuueeritavatest, et konkreetselt narkodiilerid tänavapildis silma ei hakka:

“Ma ei teadnud, et meie kõrvaltänavas elavad diilerid. Rootsi ajakirjanik käis siin, kes näitas maja, kus elab narkodiiler, mina ei tea sellest midagi.”

Kaisa Kaer, BNS

Just rekonstrueeritud Kalamaja Kalmistupargis annavad samuti **värvi juurde erinevad inimesed:**

“Iga kord kui ma oma hommikust jooksu tegema lähen, siis vaatan ja ei suuda imestada, kuidas nad seal hommikul kell 8.00 juba platsis on, tulevad kodust sinna jooma, enamasti Tööstuse tn poolses otsas.”

Kaisa Kaer, BNS

Allhoovuste geograafiliste pesakondade pigem kriitilise kirjeldamise kõrval tuli kuuldavale ka **üks Kalamaja krimiromantiline igatsusohe:**

“Aga ära on kadunud mitmed kambad, nt üks minu lemmik hoov, kus alati võeti viina, mängiti kitarri—igasugust blatnoi romantikat—need ei elutse enam seal. Nad põletasid seda maja mitu korda, aga enam ei elutse seal, ei tea, miks, maja on ikka samas seisus.”

Ingrid Ruudi, vabakutseline kunstikriitik ja kuraator

Kas tunned muret oma lähedaste turvalisuse pärast, kui nad Põhja-Tallinnas liiguvad? Kas soovitate neil järgida teatud ettevaatusabinõusid? Kas tunned Põhja-Tallinnas liikudes rohkem hirmu ja kasutate teatud ettevaatusabinõusid?

Valdavalt leidsid intervjuueeritavad, et vahet pole, kus linnaosas liikuda, ohtlik on Tallinn ühtemoodi. Lisaks leiti, et piirkonda on muutnud turvalisemaks siinsed arengud—ei ole enam nii palju mahajäetud maju ja kinnistuid, kortermajade hoovid on taas ümbritsetud aedade ja lukustatud väravatega. Kõik see on vähendanud erinevaid kuritegusid alates sissemurdmistest ja lõpetades süstivate narkomaanidega.

“Ei tunne. Ma ise liigun öösel. Aga ma tunnen üsna kindlalt seal iseenesest, sest kui ma purjus peaga lähen mööda oma kodutänavat, siis ainukesed, kes mulle vastu võivad tulla, on Rashidi sõbrad ja nad juba tunnevad mind ära ja ma ütlen neile ‘Tere’. Ma olen lapsepõlves käinud karate-trennis ja ma tean, kuhu tuleb lüüa jalaga.”

Jaak Kilmi, vabakutseline filmirežissöör

“Igal pool olen sama ettevaatlik, kardan seal sama palju, kui koju kõndides kesklinnas, igal pool on ohtlik. Kui seal on joodikud ja narkomaanid, siis nad tunduvad omaette istuvad tüübid. Mul kursusevend tegi just näituse Draakoni galeriis, kus ta märkis kaardi peale, kus on toimunud kuritegevus—vargused, mõrvad. Need olid ikka absoluutselt igal pool, samavõrdselt Kadriorus... ja

ühtlaselt üle piirkondade. Selles majas, kus me perega Lasnamäel elasime, mul vanemad ei tahtnud rääkida, aga meie trepikojas üks poeg tappis ema ja vanaema ära, seal oli mingi lapsepõlve teema.”

Reginleif Trubetsky, fotograafiatudeng

“Mereääres käin tihti, aga see ei ole see koht, kus ükski jalutada: pargil on väravad ja kui mere poole väravast välja minna, siis on selline tunne, et edasi minek omal vastutusel.”

Krista Sarv, Eesti Ajaloomuuseum

Kas sinu või mõne tuttavaga on Põhja-Tallinnas tänaval või mõnes muus avalikus kohas liikudes mõni intsident juhtunud (vargus, rünnak vmt)?

Õnneks ei olnud intervjuueeritavatega midagi juhtunud, kuid mõne loo tutvavatest teadsid rääkida kõik:

“Siis kui veel Tööstuse lõpus elasime, siis mul hakkas üks mees järel käima, kui koolist koju tulín, lisaks olin oma võtme koju unustanud ja teadsin, et kedagi veel kodus pole ja ma ei saanud trepikotta ootama minna! Suutsin ta maha raputada selliselt, et läksin trammi peale, mees järgnes, ja enne kui trammijuht ukseid sulges, hüppasin maha. Jälitaja jäi trammi. Ja ühel mu tuttavale, samuti seal sügavamal Koplis, üks pätikamp tõstis ta tüh-jaks ja ohver sammus edasi kodu poole, kuniks järgmise nurgani, kus järgmised hakkasid teda läbi puistama, mille peale ta suutis vaid öelda: ‘vabandage, kuid teie kolleegid jõudsid juba ette’.”

Kaisa Kaer, BNS

“Üks sõber rääkis, et 3–4 tüüpi tahtsid kallale tungida, aga ta oli karate must vöö ja hoopis tema peksis pätid läbi. See on selline naljakas linnalegend, kuid see on ka ainuke asi, mis mul meeles on.”

Livia Ulman, vabakutseline stsenaarist

“Mul intsidente ei ole. Aga ma tuttavatel ikka tean. Üks oli Reisijate tänaval—tüdruk sai narkari käest, kes tahtis kotti varastada, vastu pead. See juhtus kl 9 tööle minnes. Kopli tänaval oli ka üks juhus, kus on tühi ala enne Standardit, vägistamiskatse hommikupoole ööd. Sellel tüdrukul olid kõrvaklapid peas.”

Ingrid Ruudi, vabakutseline kunstikriitik ja kuraator

“Hea kolleeg on saanud kl 11 Balti jaamas nii peksta, et oli kuid haiglas, aga no see on saatust, ütleks selle kohta. Ise ma olen sealt Balti jaamast igasugusel kellaajal ja olekus käinud, ei ole midagi juhtunud. Kuidagi tuleb ju koju saada.”

Krista Sarv, Eesti Ajaloomuuseum

Kas seoses kinnisvaraga on olnud sinul või sinu tuttavatel kuritegevusprobleeme (sissemurdmine jne)?

“Keldrist kaovad ära vannitoa plaadid ja lapse tõukeratas, aga võib uskuda, et ju siis nii peab olema. Võib öelda, et minu sisetunne ei vedanud mind alt, et ma olen sattunud kirjusse rajooni.”

Jaak Kilmi, vabakutseline filmirežissöör

“Meil ka käisid vargad ükskord sees, siis kui Falcki veel ei olnud, juunikuus, meie olime ise maal, aken oli lihtsalt lahti lukatud, midagi ei olnud ära lõhutud. Mõlemad väravad olid veel siis lahti, ei olnud lukus ega kinni, parasjagu midagi õue peal kaevati ka, autod ei saanud eriti sisse sõita, oli valvatud ja passitud, üritatud kõõgiaknast sisse saada, narkomaanid ilmselt. See sai olla mõni laps, kusagil oli karp šokolaadi, mis oli ära söödud, narkomaanid tahavad ju hirmsasti magusat. Kohver viidi ära, osa ehteid ka. Kiirustades haaratud, mis kätte juhutus. See oli just siis, kui parasjagu alustasime Potteri tõlget, Kaisa uus tööarvuti oli meil maal kaasas, õnneks oli seal arvutis suurem osa tõlget. Lessingut läks 50 lk kaduma koos minu arvutiga. Mingit otsa pidi jõudis see info ka Ekspressi, et kurjad jõud tegutsevad Kaerade kodus—varastatud Potteri tõlge! 2004 oli see. Falck hoiab eemale küll, kleebised on nähtaval ja alarm toimib üsna hästi. Hoovid on tänaseks kinni, üleõue maja oli tühi ka, kinnisvara arendajad ostsid ära, tollal oli inimestest tühi. Siin ei saa keegi liigutada ilma, et keegi näeks. Ei saa olla nii, et alarm hakkab tööle ja keegi ei märka. Lähen magama õhtul poole kolme ajal ja üle tee tänaval keegi teeb veel väljas suitsu.”

Krista Kaer, Varrak

“Barakid olid varem hoovi peal, kaks ööd järjest põlesid, kõrval krunt. Ekstsesse oli siis rohkem, kui mõlemalt poolt olid krundid avatud, suurt väravat ei olnud, väikest väravat ei olnud, taga ei olnud aeda, mindi meie maja tagant et nurka lõigata (*shortcut* toim.)—Kalma juurest, et nurka lõigata—hundikoerad, ei tea kelle omad.”

Peep Ilmet, luuletaja

“Meie majas on kõik uus: kõrge värv ja plank, lukusüsteemid. Kõik majad minu ümber on ka korras, kellelgi ei ole kuritegevusega meie majas probleeme olnud. Ma ei ole kuulnud.”

Krista Sarv, Eesti Ajaloomuuseum

Kas on Põhja-Tallinnas olnud kokkupuudet politsei / munitsipaalpolitseiga? Kuidas hindade politsei käitumist piirkonnas? On olnud vajakajäämist/mittereageerimist?

Esineb tendents, et politsei vaatab asotsiaalse seltskonna seaduserikkumistest mööda:

“Jaamade ümbrused on alati sellised nagu Balti jaam, aga ma ei näe politseid seal. Balti jaama taga, seal

Vana-Kalamaja tänaval, seal oli pikalt taarapunkt. Sinna kogunesid pompsid kõik, et õhtul tehtud töö vormistada jälle rahaks. Siis pandi taarapunkt kinni, tulid need auto-maadid. Loomulikult kahel päeval koguneti hommikuti ikka sama ukse taha, ma pidin alati minema teisele poole teed, et mööda saada sellest tänavast, sest seal tõesti need heidikud olid kõik koos. Siis kahel päeval kogunesid, kolmandal päeval murti uks maha, siis jõudis teadvusesse neile, et see on nüüd suletud, sinna ei saa enam pudeleid viia. Viimendal päeval tulid kaks politseinikku arglikult. Esimest korda selle aja jooksul, mis ma seal elasin, nägin, et nad tulid sinna patrullima.

Aga kõige jubedam on muidugi minu meelest hommik Balti jaamas, ühtegi politseinikku ei ole ja Balti jaama putka alustab kl 9 või varemgi ölle müüki n-ö baari tingimustes, siis kõik tulevad pead parandama. Seda ikka nagu on. Nad saavad seal vabalt teha kõike, mis tegelikult on keelatud, ja mille eest tavalist inimest ahistatakse. See on niiöelda see söögikoht seal paviljonis, ostavad oma ölle ära, lasevad letitöötajal pudeli lahti korkida, aga ise lallavad seal nii, et sa pead tööle minnes läbi nende laveerima. Ja pomps ei jäta ju kommenteerimata sinu välimust, neil on väga palju mõtteid, mida nad tahavad sulle öelda. Selles mõttes häirib see kahepalgelisus, et normaalsed inimesed enne kella kümnet alkoholi kätte ei saa, aga ebanormaalsed inimesed magavad kella kümneks juba välja oma peatait. See häiribki. See muidugi ka, et nad reostavad seda Balti jaama ja muudavad selle pildi selliseks, nagu see on.”

Krista Sarv, Eesti Ajaloomuuseum

“Lisaks võib välja tuua ka tendentsi, et kui viimase kümne aasta jooksul Põhja-Tallinnasse kolinud inimesed on oma kodumajade hoovid aktiivselt kasutusele võtnud, siis vanadele olijatele ei ole see sugugi meeltnööda. Seetõttu on tavaline, et hoovis viibijatele kl 23.01 politsei kutsutakse oma maja elanike poolt.

Suhtlevad omavahel ja hoovi kasutavad meie majas need, kes ei ole põliselanikud. Seal majas on neid ka, kes on seal elanud 20 kuni 30 aastat ja nad ignoreerivad uusi. Varem oli hoovis võsa, seda ei kasutatud ja aia lõpus olid ühe naise vaarikad, nüüd on muru niidetud ja lapsed söövad „tema“ marju. Lisaks olid sellel naisel hoovis oma kolihoidmise kuurid, mis teiste omanike poolt lammutati. Nüüd kutsus naine aga oma naabritele, kes õhtuti hoovis aega veedavad ikka, aeg-ajalt politsei, ettekäändel, et juuakse liiga palju.”

Ingrid Ruudi, vabakutseline kunstikriitik ja kuraator

OLULISEMAD JÄRELDUSED JA PROBLEEMID ALLHOOVUSTE KONTEKSTIS

Uute tõmbekeskuste tekkimine—Telliskivi Loomelinnak, Katel, Niine 11 hoone—on muutnud piirkonda oluliselt turvalisemaks. Eelkõige seetõttu, et piirkonnas on liikvel rohkem inimesi, varem tühjaltn seismis hooned on kasutusele võetud, tekkinud on vajadus kohvikute ja muu taolise järele. Kõiki neid **positiivsetele**

muutustele suunatud tendentse, nagu piiratud hoovid, uued arendused, majade renoveerimised, uute toitlustusasutuste, ateljeede, väiksemate kaupluste loomine tuleb edaspidi jätkata ja **piirkondlikult toetada**.

On oluline, et **meedias jätkuks Põhja-Tallinna positiivsete tendentside kajastamine** — erinevate loomekeskuste areng ja kohalike omaalgatuslikud ettevõtmised. Põhja-Tallinna elanik on enamasti **uhke oma elukoha üle** ja talle meeldib seda ka rõhutada — see mõjub piirkonna kuvandile positiivselt.

Kindlasti **ei tohi pidada tabuks narkoennetuskeskuste, süstlavahetuspunktide ja sotsiaalkeskuste olemasolu piirkonnas**. Paratamatult need probleemid pole siit kadunud ja sellised sotsiaalsed tugistruktuurid pakuvad vajalikke lahendusi.

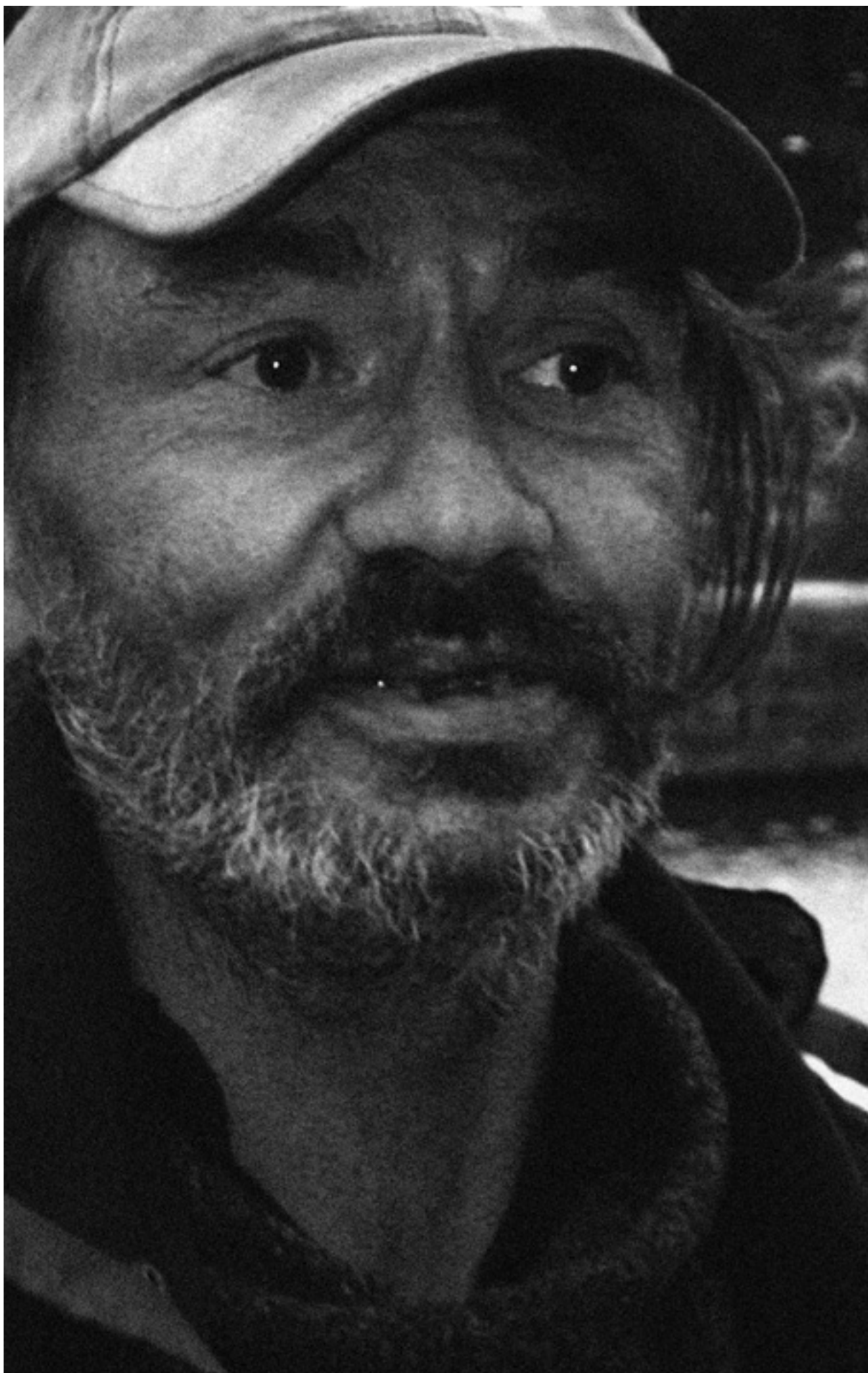
Selgus, et uuritud eelarvamused piirkonnast, nagu kõrge kriminaalsus, asotsiaalide ja narkomaanide kohalolu ei vasta suures osas tõele. **Isegi kui allhoovuste tegelased ja pesad esinevad, eksisteeritakse pigem sõbralikult kõrvuti**. Peamised intsidendid pärinevad ikkagi varasemast ajast, kui piirkonna tume vari oli kordades laiem. Praegusel ajal tunneb Põhja-Tallinna elanik end ikkagi turvaliselt. Soovitatakse küll jälgida, et väga hilisel ajal piirkonnas üksinda ei kõnniks, kuid see reegel kehtib samamoodi ka teiste Tallinna linnaosade kohta.

Küll aga võib täheldada **konflikte põliste Põhja-Tallinna elanike ja hiljuti sisse kolinud uute elanike vahel**. Põlised põhjatallinlased on tihtilugu vanema generatsiooni inimesed ja elustiilid ei pruugi kattuda. See toob kaasa mõningaid erimeelsusi.

Tänased probleemsed kohad

1. Kindlasti on piirkonna elanikele jätkuvalt üheks suureks valupunktiks Balti jaamas toimuv. Kuna see asub strateegiliselt olulises punktis — kesklinna ja Kalamaja vahel —, siis mõjutab see ka otseselt piirkonna kuvandit.
2. Tühjad hooned ja kinnistud. Uusi arendusi ootavad alad on ühtlasi nii piirkonna potentsiaaliks kui ka murekohaks. Mahajäänud ja lagunenud kinnistud, mida lõhutakse, süüdatakse ja kuhu koguneb teatav allhoovuste seltskond.
3. Mereäär ja rannapromenaad. Koos rannapromenaadiga tekib piirkonnale uus ja väga atraktiivne tõmbenumber, mis on sõltumatu Balti jaamast. Lähitulevikus on loota olukorra paranemist — Kultuurikilomeetri rajamine, LIFT11 festiivali installatsioonid, Noblessneri sadama arendus, Meremuuseumi avamine, Patarei vangla rannaäärse korrastamine muudavad mereääre kindlasti inimsõbralikumaks ja seeläbi ka ligitõmbavamaks.
4. Kopli asumi lähedus, kus allhoovused ja kriminogeensem taust on oluliselt tuntavam. Seda võib vaadata ka politsei väljasõitude statistika põhjal. Koplis elavad ja pesitsevad kriminaalid, asotsiaalid, narkomaanid liiguvad trajektoiril kesklinn ja Kopli, läbides seega igapäevaselt piirkonda. Kuigi enamik

liikumisest on koondunud trammidesse, toimub väljumine juba Telliskivi peatuses, mis on piirkonna üheks elavamaks alaks. See mõjutab kindlasti ka linnapilti ja võib jätta piirkonnast kahtlase mulje.







LINNARUUMI WORKSHOP: LOOME MÄRGI MAHA!

WORKSHOPI EESMÄRK

Uurimuse käigus intervjuusid tehes jäi kõlama tõmbekeskuste ja loovmajanduse asutuste mure, et neid on raske leida ja teised sarnased kohad ei ole linnaruumis märgatavad ei loomevaldkonnas tegutsejatele, kohalikele ega külalistele. Kui uuringu üks eesmärk on luua pind Põhja-Tallinna loov-võrgustiku kujunemiseks, siis peaks see kindlasti olema nähtav ka igapäevases avalikus ruumis, et kujundada Kalamaja ja Pelgulinna loomemajanduspiirkonna identiteeti. Avaliku ruumi tähistamise üks eesmärgid on teadvustada inimesi olemasolevast kultuurist, kinnistada nende teadvuses paigad, kus kultuuri luuakse, ja seeläbi soodustada teadlikku ning juhuslikku kultuuritarbimist. Joonides alla linnaruumis loovmajandust, on see samaaegselt ka kogu piirkonna identiteedi loomise ja mõtestamise ülesanne.

Workshopi eesmärgiks oli leida idee loov-võrgustiku ja selle tõmekeskuste tähistamiseks ja linnaruumiliseks esiletoomiseks Kalamajas ja Pelgulinna. Kuidas panna mõõdujaid ja kohalikke märkama loovaid punkte nii, et tekiks visuaalne side ja kujutluspilt loomevõrgustikust? Mis võiks olla võrgustiku märk/ tähistaja/sümbol/linnaruumiline sekkumine?

Töötuba toimus 16. ja 18. novembril 2010 Telliskivi Loomelinnakus ja sellest võtsid osa: **Karin Tõugu, Aet Ader, Grete Soosalu, Mikk Meelak, Kadi Paluoja, Kadri Klementi, Ivori Johannes Mihkel Eller, Ulla Juske, Maarja Lilover, Kalle Komissarov, Kaie Kuldkepp.**

ARUTELU LÄHTEKÜSIMUSED

Kellele tähistada?

Workshop oli orineteeritud kindla lahenduse leidmiseks. Esiteks kerkis küsimus: kelle jaoks on tähistamine vajalik? Siin on võimalik lähtuda erinevatest vaatepunktidest, nagu turist, kohalik elanik, loomealal tegutseja või loovmajanduse tarbija. Ideaalne tähistamisviis kõnetab ühteaegu nii piirkonnas esmakordselt viibijat kui ka elanikku, kes läbib neid trajektoore iga päev. Samas ei keskendunud me tähistamisele turismi seisukohast, vaid pigem kohalikku seltskonda ja potentsiaalset korduvkülastajat ning võrgustiku liikmeid arvestavalt.

Mida tähistada?

Teine küsimus tekkis seoses tähistatavate punktide valikuga. Siin oli kaks võimalust: kas toimub ülevalt alla otsustamine, mis punktid väärivad rõhutamist, või saab iga loomevallas tegutseja end ise vastavalt kujunevale süsteemile tähistada, viimane variant tõstab esile tegutsejate enda aktiivsuse ja huvi olla osaline suuremast võrgustikust ning võimaldab kõigil n-ö kaardile saada. Esimene on aga rohkem organiseeritud, kontrollitud ning võimaldab suuremat linnaruumilist sekkumist. Organiseeritud



tähistamisviisi eelis on totaalsus—võimalus ühesuguse lahenduse või elemendiga luua kujutlust ühtsest süsteemist. Selle oht on aga staatilisus. Loomemajandusele omane liikuvus soosiks tähistamisviisi, mis oleks orgaaniline, igal ajal muudetav ja kõikvõimalikesse kohtadesse kohandatav. Kolmas küsimus oli ruumiline. Kas tähistada mingit kindlat objekti (hoonet), kus toimub loometegevus, või pigem märkida teekonda erinevate punktide vahel? Esimene variant eeldab, et vaatleja viibib juba vastava maja vahetus läheduses, teine aga keskendub inimeste suunamisele õigetes punktidesse.

Kuidas tähistada?

Esialgselt oli *workshopi* eelduseks leida lihtsat ja teostatavat ruumilist sekkumist, mis võiks samal aja täita võimaliku hilisema realiseeritava lahenduse prototüübi rolli. Töö käigus selgus, et tegelikult peaksime me tegelema ajas püsiva tähistamise süsteemiga—ühekordne sekkumine saaks toimida mingisuguse ürituse puhul, kuid informatiivsuseks ja kinnistumiseks on vaja pikemaajalist lahendust.

“Aktsioon kestab muidugi ainult hetke, aga teie otsite siin tegelikult ajas püsivamaid tähistamise viise. Mingi loogika ütleb, et selleks tuleks võtta ette inimeste esmatarbevajadused—luua üldisi väärtusi. Kas selliseid väärtusi on võimalik tekitada ruumis? Oletame, et on. Võiks ju öelda, et keset müra on vaikus väärtuseks; keset tihedat keskkonda on väärtuseks tühjus. Keset tühjust peaks siis tekitama tihedust. AH ja siis see neljas mõõde—mis saaks olla kõige püsivam tähistus? Kuna muutus on ju ainus püsiv asi, siis võiks tähistus loogiliselt edasi areneda—kasvada, muutuda.”

Kalle Komissarov, arhitekt

LINNARUUMILISED SEISUKOHAD

Sujuvad liikumised ja ühendused

Tähistamise idee tõstatas ka üldisema linnaruumilise arutelu, mille käigus kujunesid piirkonna loometegevuse arengule soosivalt mõjuvad ettepanekud. Esiteks on vanalinn Kalamaja ja Pelgulinna asukoha suhtes üks tähtsamaid, liikumissuundi, samas on jalakäijate ühendus sellega raudteede ning kiireliikluseliste tänavatega ära lõigatud ning ei ole mugavalt kasutatavaid ja visuaalselt selgelt jägitavaid ühendusteid kahe piirkonna vahel. Inimestel on keeruline sattuda ühest asumist teise, kui peab läbima kõleda tunneli Balti jaama juures, pika pimedat tänavaloogu Suurtüki tänava lõpus, segase ristmiku mere ääres Põhja ja Mere puiestel või viaduktialuse kitsaskäigu Tehnika tänavalt Telliskivisse. Seega kujunes üldiseks seisukohaks, et piirkonna arengu soodustamiseks tuleb luua paremad ühendused peamise jalakäijate piirkonna—vanalinnaga, et liita Kalamaja ja Pelgulinna samuti jalutuskäigu sihtkohtadega. Seda saaks

teha olemasolevaid ühendusi ümber ehitades, aga ka “lisavärvaid” luues. Ruumiline puhver ühenduste elustamiseks on tornide väljaku ja Skoone bastioni vahelise ala näol olemas.

Mere sidumine linnakoega

Teine oluline tõmbestruktuur on meri, mis praegu on Kalamajaga vaid mõne üksiku punkti kaudu ühendatud. Keskkonna rikastamiseks ja elukvaliteedi tõstmiseks oleks oluline avada lisa juurdepääse mere äärde. Seda saaks teha olemasolevaid tänavaid, nagu Salme tn, Vana-Kalamaja, pikendades, et need ristuksid kavandatava rannapromenaadi, kergliiklustee ja Kultuurikilomeetriga.

“Viru tänav is dead!”

Kalamaja tänavaruum on valdavalt tüüpiline elamu- piirkonnale, kus valitsevad kõrge esimese korrusega 2–3-korruselised kortermajad, mis tänava tasapinnaga ei suhestu. Samuti on hoovid kui majade peamised sotsiaalsed välisruumid eraldatud kõrgete plankudega, mis ei rikasta tänavaruumi. Seetõttu oleks mõistlik loometegevuse atraktiivsem keskus koondada piirkonda, kus on ruumiline eeldus sise- ja välisruumi aktiivseks suhtluseks ja toimiva avaliku tänavaruumi kujunemiseks. Selline tänav on Vana-Kalamaja tänav, mis mitmete vitriinakendega, esimese korruse pindadega ning olemasoleva väljakuga Kotzebue ja Vana-Kalamaja ristil pakub võimalust kohaliku peatänava kujundamiseks. Sinna tuleks lisada tänavale avatud kohviku ja poe pindasid, mis vahelduvad ateljeede ja büroopindadega. Samuti oleks vajalik jalakäijate ala suurendamine ning väljaku aktiivne kasutuselevõtt. Aktiivsed avalikud funktsioonid hoiaksid ära ühelt poolt Kalamaja piirkonna homogeniseerumise elumajade magalana, tänav ja väljak looksid Kalamajale selge keskuse ning pakuksid võimalust tihedamaks sotsiaalseks läbikäimiseks. Lisaks olemasolevale hoonete tüpoloogiast tulevate potentsiaalile kujutab antud tänav olulist telge, mis ühendab Balti jaama merega, ning selle kaudu saaks kujuneda jalgsi ringliikumise trajektooriks vanalinna, mere ja Kalamaja vahel, kus erinevad linnaruumilised situatsioonid üksteist täiendaksid. Lisaks Vana-Kalamaja tänava aktiivseks peatänavaks kujundamisele on kasutamata loomemajanduse paigutamise potentsiaal ka arvukates tänavale avanevate juurdepääsudega keldriruumides, mida saaks kasutada ateljeede ja büroodena, mis muudaks asumit sisemiselt mitmekesisemaks. Vana-Kalamaja tänav saaks olla tugev alternatiiv aja veetmiseks väljaspool Vanalinna, n-ö Viru tänava alternatiiv. Selleks, et telg oleks tervenisti aktiivses kasutuses on vaja luua mere äärde Patarei merekindluse lähedusse tõmbepunkt või maamärk. Tänavaruumi elavdamiseks oleks võimalik koostada tüüplahendused Kalamaja ja Pelgulinna tänavatüüpidele, kus jagataks ruumi liiklejate, parkivate autode, mängivate laste ja ajaveetmiseks mõeldud haljasaladega, mis tooks hoovide elu ka tänavale.



ETTEPANEKUD

Diskussioonide tulemusel kujunesid töögruppide ettepanekud loomemajanduse tähistamiseks, millest valisime esiletõstmiseks kaheksa kõige selgemat ja edasiarendatavamat lahendust.

1. **Jalutuskaart**—füüsiline ja/või interaktiivne digitaalne kaart, kus on peal loovmajanduse punktid ja olulised tugistruktuurid. Ettepanek sarnaneb näiteks disaini või turismikaartidega, andes ülevaate piirkonnas leiduvast mitmekesisusest ning huvilistele ka juhised nende leidmiseks. Samuti kujunevad kaardil võimalikud trajektoolid, mida läbides saab piirkonna rikkust kõige paremini kogeda. Väga oluline oli ettepanek tutvustada Kalamaja ja Pelgulinna uue, mitte ainult ajaloo keskendunud nurga alt, mis aitaks kinnistada piirkonna loovmajanduse identiteeti. Interaktiivne kaart saaks anda kasutajatele kõige vahetuma informatsiooni kultuurisündmustest mitmesugustes punktides.
2. **Viidad**—ruumis leiduvad vihjed, mis juba eemalt annaks aimu, et tegemist on loovmajandusest kubi-seva piirkonnaga, ning aitaks põnevaid punkte üles leida. Viidad ei peaks olema lihtsalt klassikalises mõttes posti otsa torgatud sildid, vaid eristuva

iseloomuga ning esmapilgul ka küsimust tekitavad, näiteks asfaldile maalitud suunavad skeemid või postidele ja majaseintele kleebitud intrigeerivad plakatid, kleepsud, mis juhataksid soovitud suundadesse.

3. **Märgis**—eridisainiga kleepekas loovpunkti aknal või uksele. Klepsu saaks endale küsida igaüks, kes määratleb oma tegevust loovmajandusena ja sooviks selle kaudu oma asukoha identiteeti määratleda ning möödujatele teada anda, et tegemist on ühe võrgustiku punktiga. Tagasihoidlik märgi võimaldab tegutsejatel, kes ei ole suunatud avalikkuse tähelepanu taotlemisele, enda kohalolu märgistada ja tekitada visuaalne seos teistega minimaalsete ja vähesekkuvate vahenditega.
4. **Olemasoleva struktuuri hõivamine**—linnaruumis juba olemas olevate elementide kasutamine kohtade ja trajektootide tähistamiseks. Kasutada saaks kõigil hoonetel esinevaid tüüpilisi elemente, nagu lipuvarras. Näiteks lipupäev, kus kõik tegutsejad heiskavad sarnase lipu, mis nende asukohta tähistab ja ühtekokku moodustub visuaalne lipumeri—loovvõrgustik. Tänavaruumis on suur potentsiaal olemasolevatel tänavavalgustitel, mille pirnide värvi või valgusintensiivsust muutes saaks tähistada teekondi ning eraldi rõhutada kindlaid objekte, näiteks roosa valgusega Vana-Kalamaja tänaval ning intensiivsema valgusega

tõmbekeskuste ümbruses, mis muudaks kohad ka pimedal ajal jälgitavaks.

5. **Disain**—Põhja-Tallinna jaoks teostatud eridisainiga igapäeva tarbeks vajalikud tänavamööbli elemendid, nagu rattaparkla, teadetetahvel, pink, mis oma kohaloluga sissepääsu juures moodustavad ka vastava tähistuse. Samade elementide kordumisest tekkinud visuaalne seos loob võrgustiku. Eripärase ja kohale iseloomuliku disaini rõhutamine tõstab esile piirkonna identiteediloomet ning muudab loominguilise tänavaruumis nähtavaks, olles samas hetkel puuduolevaks ja praktiliseks linnamööbluks.
6. **Vaateaken**—hoone sees toimuva kuvamine tänavale LCD-ekraaniga. Paljud majad, kus loovtööstus tegutseb ei suhestu aktiivselt tänavaruumiga, seetõttu annaks tegevuste, uudiste, piltide, protsesside ekraanil kuvamine võimaluse luua omale n-ö vitriinaken, et möödakäija saaks sees toimuvat elu uudistada. Kuvatava visuaali sisu annaks aimu hoonete tegutsevatest erialadest ning info vahetumise kiirus presenteeriks tegevuse aktiivsust.
7. **Installatsioon**—ajutised ja inimeste kaasamist eeldavad tähistamisprojektid, üllatused, mis tõmbaksid möödujate tähelepanu ja kuuluksid pigem kunsti valdkonda. Näiteks punastest autodest rea parkimine ühele kindlale tänavale, mida on parasjagu vaja rõhutada. Või inimeste trajektoori märkimiseks värvipottide paigaldamine loovettevõtte uste ette, tekitamaks liikumisest graafilist jälge tänavaruumis, mis läbi oleksid loovmajanduse asutuste kasutajad ise tahtmatult märgistajad.
8. **Avatud uksed**—loovettevõtete ja kultuuriasutuste avatud uste päev näiteks Kalamaja päevade raames. Kohad oleks külastajatele avatud ning eriprogramm kestaks hilise õhtuni, kus koos valgus- ja heliinstallatsiooniga saaks tegutsejad endale külastajate tähelepanu tõmmata ning teadvustada, et selles piirkonnas on midagi erilist, mida tasub tähele panna. Iga inimese isiklik kogemus külastusest on parim viis teadvustamiseks.

AKTSIOON

Workshop oli kahepäevane, esimesel päeval töötati välja erinevad ideed ja teisel päeval toimus linnaruumi tähistamisaktsioon. *Workshopi* käigus mõistsime tähistamise küsimuse keerukust ja leidsime, et see võiks ideaalis olla midagi püsivat. Teine päev seisnes linnaruumi ja ideede analüüsis jalutuskäigus, millega kaasnes kontrastina väga lühiajaline märgistamine.

Aktsiooniks olid lokaalsed tõmbepunktide sissepääsu tähistavad lumegräfitid. Motiiviks valisime universaalse ruudu, mis oleks piisavalt abstraktne, et tekitada oma olemasolu kohta küsimusi. Samas valisime teostuseks tumeroosa värvi, mis tõmbaks möödujate tähelepanu, ning sama motiivi erinevates kohtades kordumisest tekiks seos linnaruumilisest võrgustikust ning küsimus, mis selle kõige taga on. Aktsiooni käigus saime ühelt

noorelt linnakodanikult oodatud reaktsiooni: “Issi, mis see on?”—roosad ruudud olid köitnud lapse tähelepanu ja tekitanud küsimust, mis on nende eesmärk. Selle lihtsa ning ajutise võttega löime vähemalt mõneks ajaks tänavaruumi tavapärasest erineva olukorra, mis tõmbas tähelepanu konkreetsetele kohtadele. Selleks, et tähistamise sõnum aga veelgi selgemalt inimeste teadvusse jõuaks, peaks edasi töötama püsivamate märgistamisideede kallal.

STUDY ON CREATIVE INDUSTRIES IN NORTHERN TALLINN

STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE INDUSTRIES IN THE AREA

Introduction

The importance of cities in today's globalised economy and their increased dynamism (including the greater relocation of people) has increased significantly. This has also strengthened competitiveness and presented ever greater demands on cities. It is increasingly popular to approach various problems through creativity and culture. Creative industries have an important role to play in strengthening the competitiveness of specific areas, as well as developing high-quality human environments, innovation policies and tourism.

Based on the study prepared by Tallinn University's Estonian Institute for Future Studies in 2008 entitled "Vision for a Creative Tallinn", the actions of the city for the promotion and utilisation of creative industries have been focused on specific parts of and locations in the urban space. The goal is not primarily (only) to achieve higher profits or employment from new businesses, but to improve the quality of the urban space and thereby to achieve a complementary (social, economic, etc.) effect. A common trait of creative areas should be the development of a favourable and attractive environment for creativity, which is accompanied by the improved quality of life, entrepreneurship and the courage to take risks. This in turn will launch high-quality (creative) processes, which will result in renewal. The focus is on the concepts of regeneration and transformation.

Goal of the study

The goal of this study, which was ordered within the framework of the international INTERREG IVC project entitled "Creative Metropolises — Public Policies and Instruments in Support of Creative Industries", is to prepare and implement a conceptual plan of action for the strategic development of the Kalamaja area of Northern Tallinn into an area that promotes creative activities (including creative businesses).

The content of the study and its implementation

The Kalamaja area in the Northern Tallinn district is becoming a creatively diverse urban environment. Several focal centres and meeting places for creative people and creative business, including the Telliskivi creative complex, Culture Cauldron, Boheem Café, Noblessner Foundry, etc., have converged in the given area and its proximity. At the same time, the area has great potential from the viewpoint of economic activity, urban attractiveness, and social cohesion. The development of creativity and culture acts to a great degree as an engine for business, by supporting increased economic activity and the creation of jobs in the "new economy". The development of the environment allows the quality of the utilisation of a space that has become physically,

socially and cultural degenerated to be re-evaluated through the addition of new functions and the provision of symbolic value, which in turn attracts new people and businesses to the area. The appreciation of the spirit of a place based on social inclusion is of symbolic importance for cultural diversity. A creative economy is characterised by the prevalence of sole proprietors, as well as small- and mid-sized businesses, which make entry in the market simpler and work relationships more flexible. Creative businesses, primarily in the cultural spheres, are often related to lifestyle issues, requiring non-standard forms of work and organisational relationships.

Based on the above, the focal principle for the strategic development of Northern Tallinn as a creative area should be broad-based. It must comprise an integration of various focuses and include economic activities, social inclusion and cohesion, as well as spatial-environmental attractiveness. The compilation and implementation of the plan of action must be based on these principles.

The study area

The given area runs “from sea-to-sea”. The area’s border starts between the Linnahall Auditorium and Culture Cauldron, and moves along Rannamäe Rd. and Toompuiestee and turns right on Tehnika St. At the intersection of Paldiski Rd. and Tehnika St., it makes another right turn and after a long section on Paldiski Rd., the border moves onto Ristiku St., where it continues to the end of the street and thereafter turns onto Erika St. Moving along Erika St., the border arrives back at the sea (See Map: Area).

The area has been chosen based on the currently active creative industries in Northern Tallinn, including the Cauldron, Telliskivi Creative Complex, Niine 11 building, Salme Cultural Centre, Art Depoo, Maritime Museum, Patarei Prison, as well as other smaller creative enterprises in this area. However, the so-called “borders” are not static and allow one to also to include other enterprises in the area, such as the Kopli side of the Standard building on Erika St. or Allfilm between Paldiski Rd and Ristiku St. Along with the creative industries, the importance of Kalamaja and Pelgulinna as residential areas of cultural and environmental value and the Baltic Train Station as a transition between Northern Tallinn and the city centre (Old Town) are emphasised. The area is also clearly affected by its coastal nature; currently, the coastline is not totally accessible, but the general development of Tallinn includes making the sea accessible as one of the most important developmental goals for Northern Tallinn in the next 10 years. Why just one area, settlement or city district should be chosen as the object of the study is clear from the initial assignment (see the previous sub-chapter).

Assumptions of the study, or why should we study Northern Tallinn?

In addition to the reasons established in the client’s initial assignment, the study’s working group believes that Northern Tallinn is currently the most active creative industries area in Estonia, and conceals a growing potential to become the first example of an area with a creative economy in Estonia. Estonia’s largest focal centre for creative industries is the Telliskivi Creative Complex; Estonia’s first creative industries experimental centre, the Cauldron, is being developed, which will also rent space to various centres (e.g. Design Centre, Architecture Centre); the area also includes the traditional Salme Cultural Centre with a high utility rate, and a self-generated building at Niine 11 that is filled with creative industries companies. In addition, many creative people who work at home live in the area. There are also several offices that are outside the focal centres for creative industries, which have already achieved unique identities (e.g. the former SooSoo Gallery on Soo St.).

In addition to the operations of creative industries, the working group also emphasises the historical characteristics of the area, where large industrial areas are adjacent to settlements of cultural and environmental value filled with wooden architecture. This extraordinary contrast, which is supported by the coastal nature of the area and its proximity to Old Town, is unique in Estonia and therefore requires well-considered study and development activities to support a strong future scenario.

Goals of the study or what were the main activities of the study

The goals of the study were divided into two larger categories:

1. The spatial and geographical mapping of the area, which would provide an easy-to-follow overview of the following issues:
 - Where are the area’s larger focal centres for creative industries? And what are their interrelated spatial positions and fields of communication? Where are the creative industries companies located in the area outside of the focal centres? How does cooperation between them occur?
 - What are the characteristics of the urban space (area gateways, transitional landscapes, proximity of the sea, traffic, the area’s footholds, and the so-called “hibernating planes”, etc.)?
 - Is it also possible to map the study’s future scenarios or specific action programmes?
2. The theoretical and sociological examination of the area’s creative industries, which includes the following problem orientations:
 - The reasons why creative industries prefer this area; and what the greatest shortcomings of

the area are from the standpoint of the creative industries?

- What are the focal centres in the area like from the inside—how did they develop, what are their current functions and developmental trends, and what are their connections to the surrounding area?
- What are the flows, impact factors, and phenomena affect the area's creative industries that cannot be viewed as segments of creative industries, but are still more or less inseparable from them?
- How to develop and increase cooperation in the area, between the creative economy companies and focal centres, as well as in the entire area as a whole?

STUDY METHOD

Concept of the study

Two concepts form the cornerstones of the study—the phenomenon and the layers. The actual object of the study is not the physical area or city district, but the phenomenon, which combines the creative industries that have cropped up, the attractive urban space and the community movement. It cannot be related to only one specific field of activity or be represented as a homogeneously limited plane, but rather the phenomenon is stratified into several levels—the historical and economic impact factors that are coordinated and partially in conflict, the performers that converge under various fields of life, spatial and social characteristics, strategic and political decisions, etc. These all form the phenomenon of an area. Of course, it is not possible to view all these factors within the framework of one study. Therefore, we have chosen the levels of the phenomenon that revolve around the creative industries and visibly affect them. These levels are called layers.

In the course of the study, eight brainstorming sessions, one web survey, 30 interviews, two workshops, and two walks around the area were carried out by the 12-member working group, as well as a final event, to which all the most active people and organisations in the area were invited. In the course of the study, a competition was announced for the merger of the Telliskivi Creative Complex and the Cauldron and a web page was opened for the study in Facebook ("Northern Tallinn is the new Soho").

Principles for the selection of the study layers

As described above, in addition to a geographical map of the area, the main part of the study is comprised of an analysis of the layers of the area's phenomenon. What do the various layers of the study examine?

1. General survey of the area's creative industries—a short online survey was compiled, which was distributed to the majority of the area's companies active in creative industries.
2. The functioning of creative industries in the area—the creative industries companies were examined: why do they prefer the area; has the area helped their activities and what are the main worries and joys based on their economic activities, the infrastructure, social relations, and entrepreneurial support structures.
3. The (urban) spatial aspect of the focal centres for creative industries in the area—the area's phenomenon and the focal centres for creative industries located therein were examined from a spatial viewpoint: what are the reasons for the development of the current spatial structures, how do people and the space relate to each other, and what are the structures and nature of the various spatial arrays.
4. The people in the area—the perception of the area is examined: how do the people that work and operate in the area see the area and how would they like to see it; is their own identity connected to the area; what contribution do the people make to the area, or how their presence will affect or is already affecting the area.
5. The sub-flows and myths of the area—the best-known truisms and myths about the area are examined along with their conformity to reality: the relationship of the focal centres and creative industries with security; the image of the area from the inside and outside, and the hidden processes that are inseparable from the daily functioning of the phenomenon.
6. The current functioning and shortcomings of cooperation—the functioning of cooperation in the area is examined: whether and how much cooperation takes place between the creative industries and cultural organisations in the area; what are the preconditions for cooperation and what activities would promote increased cooperation in the area.
7. The area's future scenarios: from creative industries to a creative economy—scenarios are suggested that would promote the area's development based on the phenomenon, would make the area even more attractive and active, and would orientate it even more toward the idea and identity of a creative economy.

SUMMARY OF THE STUDY

What is the area's phenomenon?

On two occasions, the greatest catalyst in the area has been an extensive crisis in society.

In time, the collapse of the Soviet Union freed almost half the area from its industrial function, leaving behind large industrial areas that were open to new development. On the other hand, the sudden change in the entire society was also accompanied by the degeneration of the area, and Kalamaja and Pelgulin became slums with an even worse image. This image disappeared gradually as the economy improved, and based on a

traditional gentrification model, the area was discovered by cultural people, bohemians, and people opposed to the so-called “gypsum board mentality”. The desirability of living in the area started to increase based on the positive experiences and opinions of these same people. It was self-evident that creative industries would become established in the area, since the people who operated in these fields of activity were already in place.

The economic crisis that started in 2008 halted the projects that were ill-considered and focused unduly on earning profits, and which would definitely have brought large new structures and people with different values to the former industrial areas, and changed the appearance of the area drastically. The cooling down of this progress has provided more time to analyse the future and weigh decisions. Instead of running in one direction, where everyone is trying to grab as much as they can as fast as they can, a new more extensive hot house had developed, which is intuitively calling upon people to have a mutual dialogue. This hot house is evident in the creation of new focal centres, such as the Telliskivi Creative Complex, in the community cohesiveness that was embodied in the battle over Kalamaja parking, as well as in the development of the first cafés and a general increase in the area’s cultural activity.

The phenomenon of the area is the urban space that has avoided two near demises—the formidable incursion of Soviet industry and the thoughtless actions of the real estate boom at the beginning of the 21st century.

- The phenomenon of the urban space is its
- its angular nature: it is not clear who or what dominates, and based on the cautionary example of the one-time dominant—industry—there is a greater possibility that that a new dominant will not be born very soon.
 - its untidy appearance: there are few things that are complete and unchanging, and therefore, there is much that can still be done, changed and designed based on new values, dialogues and ideas.
 - a huge amount of hibernating space: although it may seem that by hibernating these areas are just waiting for the arrival of better times, there is reason to believe in the flows that even today are directing the entire area away from the paths of impetuous capitalism toward the discovery of more innovative life models.

The main thing is to make sure that no one inadvertently ruins this phenomenon. Moreover, that all the greatest changes and influencers are born of dialogue.

SUMMARY OF THE STUDY LAYERS

Layer: Functioning of creative industries in the area (Layer: Enterprises)

The main reasons for choosing the area are related to its location, favourable prices and the opportunity to design the space oneself. The utilisation of industrial buildings as office space has opened up a large amount of available space that is untouched by euro-renovation, and which, based on their typology, suit the demands of creative industries for spacious studios, which bear the mark of their former industries. The increased concentration of creative industries in the area is caused by the snowball effect—the first businesses that moved there revealed the potential of the area, and based primarily on word-of-mouth, other businesses in the same sector followed them, not because they knew that the area had active creative industries, but because the area provided favourable conditions for their activities. Another trend is that people working in the enterprises already lived in Kalamaja or Pelgulinn and were therefore looking for office space close to their homes. The opening of the first larger focal centres for creative industries was also self-generated and based primarily on the fact that there were many unused former industrial buildings in the area. Convergence in one area has also been accompanied by networking, although this is still unorganised and has not created outstanding clusters, for instance, for opening export benchmarks.

The creative industries in the area are characterised by the convergence of several activities and companies in the same space—for instance, office space is leased together, with the meeting rooms, rest areas and office kitchen being shared. On the one hand, this enables one to save on investments and manage risks related to office space, and on the other hand, to create a pleasant atmosphere together where the participants view each other as cooperation partners. Another characteristic trait is great mobility—people move their activities into new spaces inside and outside the area, which provide better conditions or a “new feeling” for their activities. Currently, the main business worries are related to the deteriorating and inadequate infrastructure (roads, the lack of a central space in the area), the scarcity of suitable social space (cafés, galleries, night clubs, etc.), and the fact that the creative industries do not yet function as a part of the area’s identity (they cannot be found, there is insufficient cooperation).

Layer: (Urban) spatial aspect of the area and the focal centres (Layer: Space)

As already mentioned in the summarised description of the phenomenon, the most significant spatial trait of the area is the contrast between its wooden architecture and industrial areas. Moving into the wooden houses in Kalamaja and Pelgulinn and renovating them started to become popular at the turn of the century. In addition, the utilisation of the area’s industrial buildings for new

functions has become popular during the last two years. Against the general background of gentrification, few new buildings have appeared—partially based on the limitations imposed by a settlement of cultural and environmental value, and partially due to the economic recession, which has halted large development projects in the former industrial areas.

In the context of urban space, the area is close to the city centre, but the connections with it are actually quite weak. Currently, an insurmountable barrier exists between the Old Town and the area, which, for instance, hinders the flow of tourists into the area and creates a negative image of separation from the city centre. Exiting the area is not problem for the local residents, but strangely, entering it is always more difficult. For bicycles, the connections are non-existent; for cars, the weak infrastructure creates a problem. Little use is made of the area's coastline, which was sold into private ownership by the city during the last decade. This significantly hinders rapid development, due to the current situation in the real estate market. The first positive changes are the opening of the Noblessner port along with a foundry and the opening of the Maritime Museum in the Seaplane Port. The fate of the Patarei Prison is still undecided. Although a contribution to the coastal development will be made by the Cauldron along with the Culture Kilometre, the latter can still not be regarded as the coastal promenade that is very necessary for the area.

The four largest focal centres for creative industries in the area are the Telliskivi Creative Complex, the Cauldron, Niine 11 building and Salme Cultural Centre. The Telliskivi Creative Complex is the largest of these and has a very diverse spatial typology. Activity at Telliskivi is growing rapidly and is based on the central concepts and management structure of creative industries. At the focal centre, there are almost 50 organisations-activities, several band rehearsal spaces, support structures, such as childcare, printing enterprises, editorial services, bookkeeping services, and a café-restaurant. The Cauldron is actually a project that only exists on paper—no activities currently occur at the Cauldron, since the opening of the Cauldron has been postponed repeatedly due to various flows. However, of the focal centres, the Cauldron is located in the best position—adjacent to both the city centre and the passenger port. The potential of the Cauldron can also be seen in its interdisciplinary floor plan and direct support from the city. Although the Cauldron is a precisely planned centre for experimental culture and creative industries, the assignment of closed functions for the space has been avoided. Niine 11 was the first specific focal centre for creative industries, but has never actually functioned as such. The attractive and spacious spaces in the building have attracted architects, advertising people and film producers. The building had the potential to become one of the centres of creative industries in the area with the support of the Tallinn Creative Incubator. However, due to the

confused situation that still reigns, the renovation of the building was halted, the Creative Incubator moved to the Baltika Quarter and the construction work on the building is still incomplete due to the lack of necessary investments. Therefore, Niine 11 has lost several tenants and finding new ones has become difficult. The Salme Cultural Centre is the most traditional of the focal centres and is directed primarily outside the area. About 40 hobby groups operate in the centre and the various halls in the building are filled with events throughout the year. The centre's main problem is its isolation from the area and the unused space around the building, which could be successfully utilised by the area's residents.

Layer: The area's people (Layer: People)

The local residents perceive the area through its village atmosphere—there is a strong sense of community and people communicate amongst themselves. The unique nature of the area is revealed in its diversity, and its slightly bohemian and culturally aware people, who share similar values. Of course the area is youthful. The people connected with the area or the local residents are definitely proud of the area, and the area even causes jealousy. It is perceived as a uniformly functioning urban space, where everyone's contribution is necessary and appreciated—more precisely, the local people constantly perceive the need to contribute, since they understand the significance of every participant in the creation of a better environment. The importance of soft values and emotional factors in the area should be stressed.

The area has proven that single entrepreneurial individuals can have a great impact on the area (for instance, the Boheem Café opened by long-time Kalamaja resident Harri). Changing a living and working environment does not occur only from the top down, i.e. being planned and organised by the city authorities. Every local resident is capable of influencing this process, if a common position exists and an active dialogue develops. An example of this is the Telliskivi Society, which unites the area's residents and, if necessary, has been capable of challenging the political will in order to change something in the area (for instance, the infamous plan to expand the parking area, which the Society was able to prevent). These positive examples are increasingly the reason that new people want to move into the area.

However, the activity of the creative industries is perceived to be a closed system, which is more of a circle of friends than an area-based system. The creative industries are not seen as an influence factor in the area, but rather a field of activity unto itself, and its network throughout Tallinn. However, the growth of creative industries in the area is perceivable and it is only a matter of time before the connection is made between the community and the creative industries.

Layer: Sub-flows and myths of the area (Layer: Sub-flows)

Although the criminal past of the area may leave the impression that the area still has a negative image, the local residents and workers say the opposite. The area is a place where people want to move, which is attractive for its diversity and has not been ruined by the doubtful values of the market economy. Against the background of the society press, which constantly talks about the lovely apartments of famous people in the area, it is difficult to talk about a negative image in the media. The reporting of the past few years on the area as culturally active (events at the Telliskivi Creative Complex, the concerts at the Noblessner Foundry, performances at the Cauldron, etc.) tend to leave the impression of a special place where something is always happening.

The criminal element, asocial people and drug addicts have not disappeared from the area. With the inflow of new residents and activities, these layers have been accepted and their prominence has been reduced. Since the new residents have open-minded values, there is not much negative labelling, but rather the socially lower layers are approached with understanding. In part, warnings can even be heard that these elements are an inseparable part of the area and their disappearance would significantly impoverish the area (it would become too "spit and polished"). The main criticism regarding the sub-flows is not directed at the area but is focused on specific geographical points, e.g. the Baltic Train Station, the trams travelling toward Kopli, the area surrounding the Station Market, the Telliskivi tram stop, and Reisijate St. as the direct path to the Creative Complex, etc.

Layer: Current functioning and shortcomings of cooperation (Layer: Cooperation)

Four cooperation models can be noticed in the creative industries in the area. The most common is the convergence of one field of activity, e.g. architecture, into one space, by either sharing a common office space or a merger that occurs in order to achieve greater efficiency. Another model includes a domain-centred activity that has converged into one space, along with the involvement for a specific project of other creative industries that are needed at the moment and located in the same area. The third model is classic dispersed cooperation, in which cooperation exists with other creative industries in the area, but the various cooperation partners seldom come in contact with each other. The fourth model is a cluster, where activities from various fields of activity have converged into one space with the goal of providing multi-layered services and thereby function more effectively than they could alone.

The fields of activity in the area where the greatest cooperation exists are architecture, advertising, and design, as well as filmmaking. Shortcomings in cooperation can be perceived between the focal centres for the

creative industries and the residents, the community and the creative industries, and the area's creative industries and the Northern Tallinn District Administration. Proposals for increased cooperation are covered in the future scenarios presented in the study.

The study includes illustrations of the cooperation layer. (See "Map: Cooperation" and "Diagram: Cooperation models and cooperative activity in the area").

FUTURE STRATEGY: CREATIVE ECONOMY PLATFORMS

Local and global

A defined space is always local. Viewed separately, a city, city district, settlement or street is always personified as a part of a whole, which forms a territory with an independent structure and borders. This is not global, but as a part-whole relationship forms an identity in a larger unit-whole (e.g. Estonia, the European Union). For some reason, this quite simple fact seems to get mixed up—since everything is increasingly interconnected on the global plane, an incorrect impression develops that local automatically means global, or if something local is not plainly global in its attitude, it is fated to perish. As an example, there is Estonia's discourse on exporting, where everyone understands the importance of the global economy, but participation therein does not occur based on unique "economic face" but by constantly repeating that it is important to export. In other words, without having strong parts, we immediately try to define ourselves as a whole. This may seem too philosophical, but upon closer examination, the problem is quite simple—in a situation where we are able to change only our own part of the whole, we want instead to change the whole, or that which in the framework of Estonia we can affect only slightly or a little more. The search for an "Estonian Nokia" is the best-known example of this phenomenon. What is the saviour of Estonia toward which we should aspire? Despite the fact that the road to heaven is preceded by a rough road that is hundreds of miles long. The other problem with this example is that we searching for our own solution through someone else's. We are not being asked to think of what to search for ourselves, or whether it should be as large in scale, but to find a phenomenon on Estonian soil that is similar to the Finnish success story. I would call this an inferiority complex. However, if we view the issue from another side, there seems to be some confusion about what is a local face in the global network is and how it is possible to create one at all.

In today's world, it seems pointless to speak about anything without talking about its global impact. Moreover, we are not trying to do so. Rather, we wish to ask what globalism actually means. First off, there is the global state that has been created by the rapid development of information technology, in which every component is connected to a condensed virtual network and which creates

effective conditions for rapid communication. The entire Western cultural space of the 21st century is built on this trend, starting with politics and economics and ending with everyday routines and people's capabilities, thereby resulting in globalism, i.e. interconnected networking and accelerated communications between various systems that are defined geographically, ideologically, culturally, etc. However, it is important to understand a peculiarity of this perceiving globalism—it is principally a picture framed by a computer screen, which is connected to a global network through the existence of skills, knowledge and access. However, where is this screen located? In a local space of course. In a strange way, the global space in a local one is just as small as a local space in a global one. A difference develops regarding that which is virtual and that which is real, i.e. in which state do we approach something. Virtual globalism is small in real localism; however, real localism is itself small in real globalism, or in the context of the entire planet.

In the game between the perception and definition of these two phenomena, there is actually one important germ of idea—something local does not have to relate to the global on the reality plane, this can quite easily be done on the virtual plane. That is, the platform to be created does not have to ensure the sustainability of its existence by affirming itself in the global processes that exist outside (e.g. assume that the only possibility to survive in competition is to find a global competitive advantage), but by observing these processes and developing a strong local model from the inside (to create a lifestyle that is in place in the local space, but utilises the processes taking place globally, and is able to withdraw from these processes if necessary).

The goal is not to shut oneself off into a homogeneous plane, where everything from outside is rejected or where one tries to live with the illusion that the global scale does not affect us. The idea is to create a platform with an independent and strong identity that changes the local space and understands the influence factors coming from the outside; and which does not try to change that which is global, but positions itself into the global as a distinctive, whole and functioning part. The movement is not from the global to the local (which is illustrated best by the desire to do something similar to what has been done successfully outside of Estonia), but from the local to the global. This is accompanied by a reminder—first set the tangible things in order, and only then proceed to the things that are out of reach. To give a concrete example: in order to reduce the impact of the global ecological catastrophe, signatures on important documents will not suffice, it is necessary that every individual and the smallest communities make a contribution.

At the 2010 Tallinn Vision Conference, the resounding idea was “not small places, but small ideas”. The problem is not the smallness of a space or place, but the size of the ideas generated by people who function therein. This maxim formed the basis for a vision of the future that wants to create a platform with an identity that is based on the area's creative economy and local urban space.

WHAT IS A CREATIVE ECONOMY?

In the context of this study, we have differentiated between creative industries and a creative economy. The idea for the differentiation got its start from the acute need to abandon the domain-based treatment of creative industries and to honestly acknowledge that there are very many flows and factors in creative industries that fall outside the usual divisions of the business sector. For instance, these flows include the community, educational institutions, city authorities, urban space, as well as theories of culture, art, creativity, philosophy, the future and innovation. Their impact on everyday activities are self-evident, but for some reason, although they are an inevitable influence factor, they are not perceived as a potential in the domain paradigm of the creative industries, but rather as life outside the domain, which is inevitable and therefore imperceptible. Creative industries as a series of entrepreneurial fields to a great degree relegate problems to an economic level, thereby quickly creating a risk that, by treating untraditional ideas on the basis of classic economics and stagnated criteria, a series of developmental trends, which cannot be predicted today, will be switched off before their potential can even develop. On the one hand, this division is based on the need to define creative industries while on the other hand, it is human laziness that tends to choose secure rationality and past experiences over the unknown.

The idea of a creative economy is to separate creative industries as an entrepreneurial concept, and instead, to talk about a hot house for the creation of new models and changes. This hot house is primarily a cognitively defined plane of urban space, which, in addition to creative industries, also includes educational institutions and various forms of study, community movements and local residents, support structures, other entrepreneurial forms, public institutions and the nonprofit sector. The multi-directional flow of the hot house is focussed on creating new connections, models and activities for the economy, society and living space within the given local space. If the area is Northern Tallinn or some part thereof, then the creative economy is the collection of the platforms that encompasses the activities in the area, and which deals with the creation of new connections between various performers, the promotion of communications and the development of cooperation models that are useful for the whole and capable of growth.

It is important to emphasise the openness and heterogeneity of the platform—the parties specified here are not the only possible ones and the platform is not a closed organisation. It is a hot house for the area, the goal of which is to grow, direct, connect, map and concretise. Of course, any platform needs leaders, but the structure is not hierarchical or vertical, but able to function as change and to exist as a level, horizontal network. Therefore, everything that has been said to date about the platform may be different or change constantly with time based on the local situation or global influence factors. The only mandatory element in the definition of a creative

economy is the local urban space within which the creative economy platform operates. This means that, to a great extent, the nature of the creative economy is determined by the characteristics of the given urban space.

The inevitable milestones of the fusion of the creative economy and the urban space are their identity and network. Therefore, an aggregate must be formed that can be coherently identified, but which is not a closed logo or trademark. Rather, the identity is a chain of changes, thereby preserving only those elements of the identity that would cause the entire identity to collapse if they were eliminated. In the case of Northern Tallinn, these elements are definitely its location between the sea and the Old Town and the streetscapes filled with wooden houses, and maybe someday, a focus on creative industries. The network on the other hand demonstrates the fusion as a bubbling form, based on dialogue and the creation of new connections—systems—models.

An impression may quickly develop that a creative economy is a totally ordinary economy, only in a reduced and localised form. In this case, the goal of a creative economy to create new models has not been taken into account. For instance, the adoption of local “money”, the banking of the area’s promises, clusters comprising the residents and businesses, the distribution of agricultural produce from the area’s yards to soup kitchens, changing the interior design of the district administration based on free plans provided by a local interior designer, which was made possible by the agreement of a focal centre for creative industries to provide the interior designer free space for half a year. Or the opening of yard cafés by local residents during events at the Noblessner Port, in order to serve visitors from outside the area. Or the cooperation between the Maritime Museum, the district administration and designers to mark the route to the museum, which is ensured by a contribution by the students from the product design department of the Estonian Academy of Arts as group project and the favourable procurement by the district administration from a local metal workshop.

THE PLATFORM'S FIRST PROBLEMS

In order to reduce the seemingly utopian aspects of a creative economy and bring the concept closer to reality, here are also some problems.

Any platform needs strong leaders, who may not provide the platform with any content, but must bring the platform to a state where it functions and or make a timely decision to close the platform. Finding such a leader, especially within the area is complicated, since active people have little time left over from their own doings.

Every platform needs various parties; however they are not pre-formed pieces that can be freely positioned into a prescribed structure, but individuals and organisations with various experiences and knowledge bases, visions and values. Combining such differences can be irrational, costly and not produce any direct results.

Treating the area as a creative economy may frankly be an illusion—there is a risk that the area as a whole is not ready for this. What is positive is the feedback obtained from the study interviews, when the respondents were asked whether platforms that would promote cooperation and unite the area are needed today and whether they would be useful.

Such activities also always need financing, which furthermore is related to a great risk that the platform may fail. Thus, the implementation of the first platforms must find financial support from public sources and function initially as a nonprofit organisation or as a project within an organisation that already exists.

Therefore, we have tried to keep the definition of a creative economy as open-ended as possible and to connect it more to an area, the existence of which we can be sure of. If the concept of a creative economy does not function in this form, this is definitely not a failure. We believe that in today’s world, where we constantly leap from one crisis to another, it is very important to experiment with new models and to take the experiments from paper to practice. Carrying out such activities in a small local urban space, in which sufficiently strong actors are already operating, is definitely simpler and will more likely produce results.

PLATFORMS FOR 2011–2012

PLATFORM 0.1

Interactive-interdisciplinary networks

The first post-study activity is the creation of a virtual portal, which would digitalise the maps created in the course of the study and create interactive functions for the maps—the opportunity to add one’s activities—businesses to the map, as well as find other activities in the area and available real estate in the area. It would also be possible to browse the various layers of the maps—transport, general planning, potential areas, coastal development, etc. The platform would definitely invite Community Tools to cooperate. The longer term goal of the portal would be to create self-generating mapmaking, based on which one could discover the development of potential clusters in the area and model new cooperation forms by utilising the maps.

PLATFORM 0.2

Communications and common area of universities and creative industries

In order to create the first connections between the area’s businesses and universities based on the idea of a creative economy, we will map the existence of these connections in the area on the platform and the readiness of the area and the universities to create the connections. The other activity-related goal of the platform is to open an experimental environment in the Cauldron

for the promotion of cooperation between small creative industries and research institution(s) in order to find and resolve the central issues, and transplant the first experimental projects. The mapping will start in January 2011 and the opening of the environment is planned for the fall of 2011.

PLATFORM 0.3

Renewal of the area's urban space

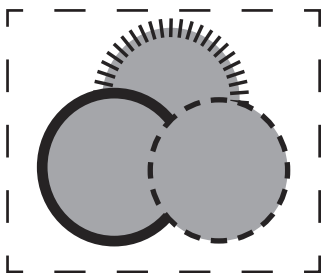
This platform will convene a communal chamber, which in the form of workshops, with structures that are well-considered and conducted by various organisers, searches for forms of and resources for renewing the area's urban space, which would approach the urban space without the great burden of urban planning. For instance, the labelling of the area's creative industries may be considered, along with a system of signposts for the area, guerrilla gardening, the painting of plank fences, etc. The goal is to arrive at results during the year that will actually change the area's urban space while utilising the help of the local creative industries. The second goal is to create experimental plans that are based on the self-generating nature of creative space and would create innovative inputs for the Tallinn City Planning Department.

WHO WILL BUILD THE FIRST PLATFORMS?

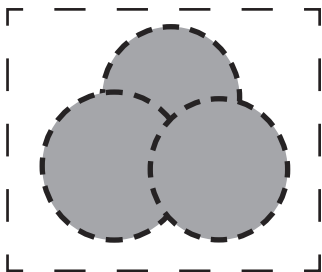
The first three platform stages will be implemented with the cooperative support of the Telliskivi Creative Complex and the Cauldron, in the course of which an initiator working group will be assembled with leaders; the necessary financing will be found; and the creation of the communal chamber based on the activities and platforms derived from the platforms will be started. The content of the platforms may change in the course of the work, but the Telliskivi Creative Complex and Cauldron have established a goal of implementing ten platforms in 2011–2012, and thereafter to analyse their functioning and results; and in the case of working platforms to further develop their activities, or if necessary, to terminate them. The cooperation for the implementation of the platforms is not restricted to the large focal centres, and next year, the search for new partners inside and outside the area will continue. The idea is to create an entire area based on the concepts of a creative economy.

UURINGU LISAD

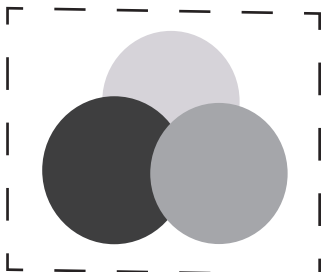
KOOSTÖÖMUDELID JA KOOSTÖÖ AKTIIVSUS PIIRKONNAS



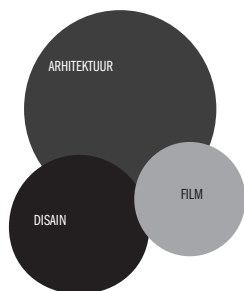
Koostöö samas valdkonnas, koondudes jagatud ruumi alla (erinevad ettevõtted). Näited: Asum Arhitektid + Superellips; Kuukulgur Film + Icon Studio + B6 Studios + AD Angels



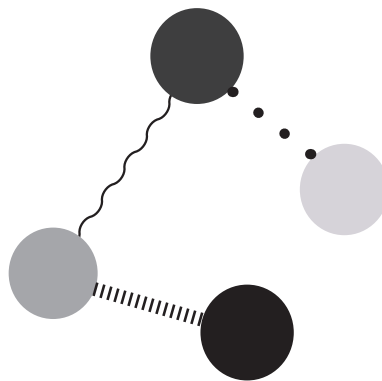
Koostöö samas valdkonnas, koondudes jagatud ruumi alla ja ühinedes üheks ettevõtteks. Näited: Allianss Arhitektid; Velvet Creative Alliance; Mekaia



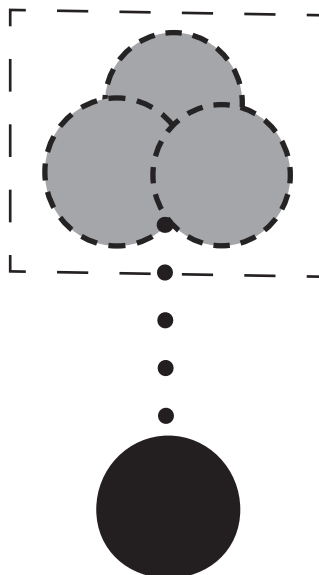
Koostöö erinevate valdkondade vahel, koondudes ühe ruumi alla ehk klaster. Näited: Fotodepoo + Fotogeen + Leesik & Nieländer MakeUp + Stagecolor



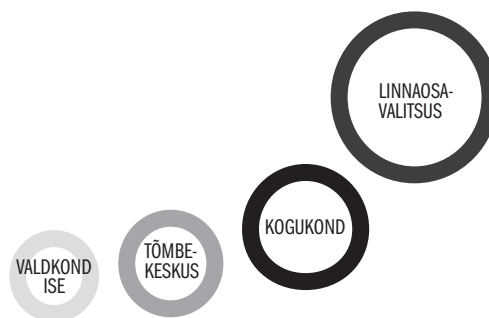
Aktiivsemad koostöö toimijad loomemajanduse fookuses



Hajali koostöö, kus koostööpartnerid ei puutu omavahel kokku ja koostöö on lühiajaline, tavaliselt ühe projekti raames. Kõige rohkem levinud koostöövorm piirkonna loomemajanduses.

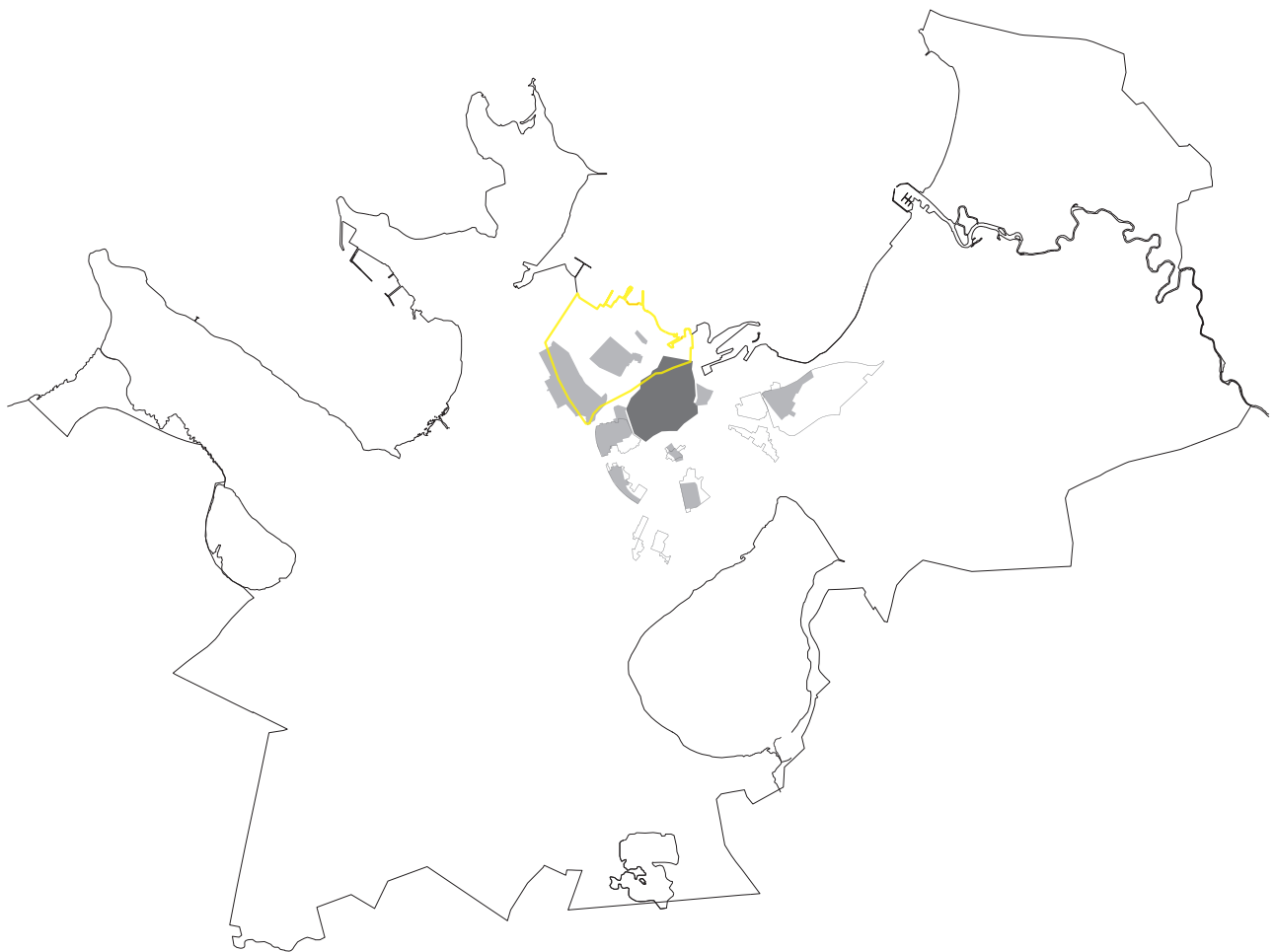


Ühte ruumi koondunud valdkonna koostöö teise loomemajanduse valdkonnaga. Näited: Allianss Arhitektid + Keha3



Loomemajanduse fookuses koostöö lõhe suurenemine vasakult paremale

UURITAV PIIRKOND TALLINNA KONTEKSTIS



-  UURITAV ALA
-  MILJÖÖVÄÄRTUSLIKUD HOONESTUSPIIRKONNAD TLN ÜP JÄRGI
-  VANALINN
-  TEEMAPLANEERING MILJÖÖVÄÄRTUSEGA ALADE PIIRID

UURITAV PIIRKOND



LOOMEMAJANDUS JA SELLE TUGISTRUKTUURID

LOOMEMAJANDUSE
TÕMBEKESKUSED

VÄIKSEMA
LOOMEMAJANDUSE
STRUKTUURID

SUUREMA
AVALIKUD ASUTUSED

PIIRKONNA
TUGISTRUKTUURID

1
2
3
4

TELLISKIVI LOOMELINNAK
SALME KULTUURIKESKUS
NIINE 11
KULTUURIKATEL

5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

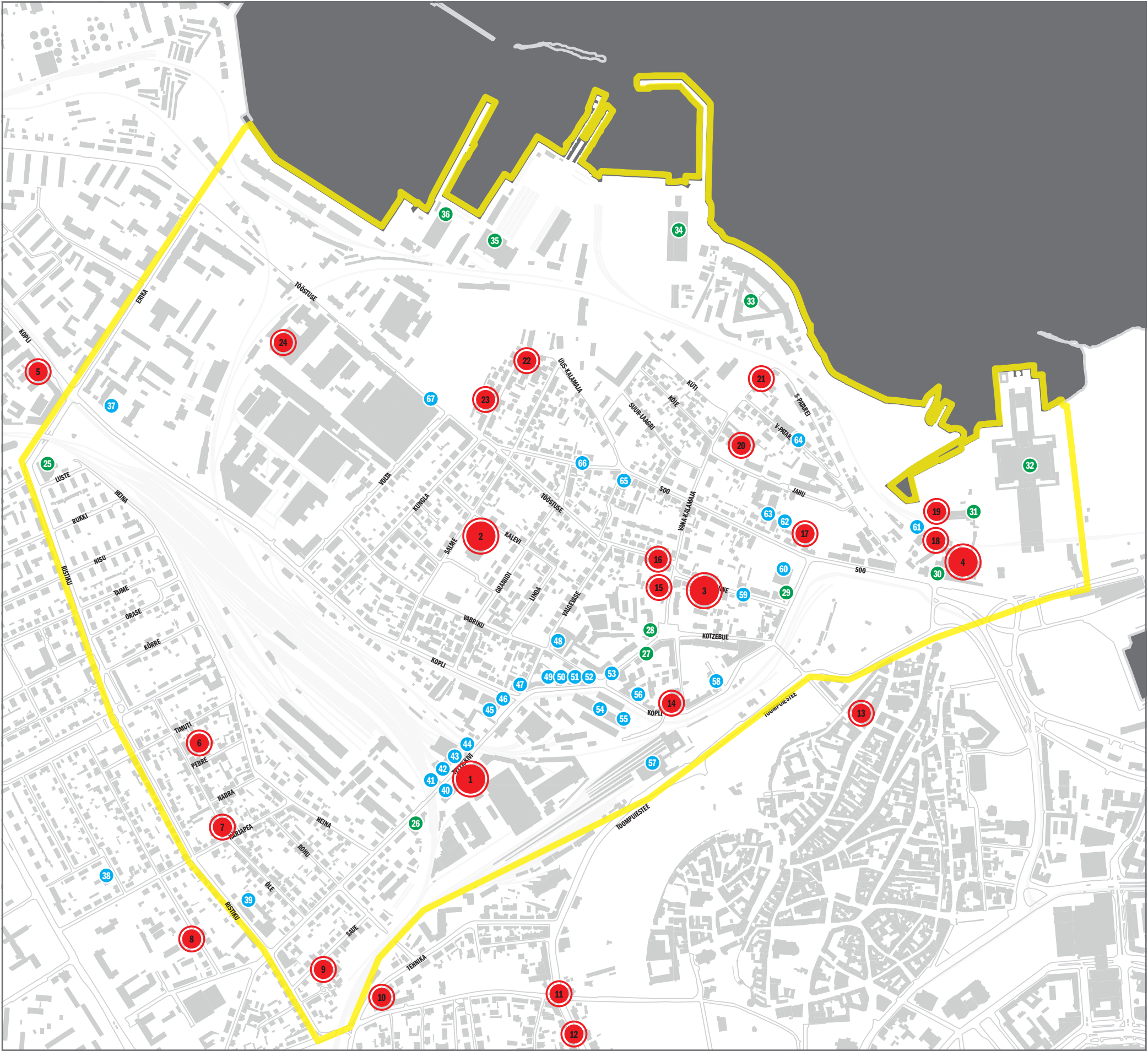
KAVAKAVA OÜ,
HEAD ARHITEKTID OÜ
LOOVKOMMUUN PEBRE 8
EEK & MUTSO ARHITEKTID
JONISFILM
ALLFILM
ARHITEKTUURIBÜROO JVR OÜ
QP ARHITEKTID OÜ
PEIL PROJEKT OÜ
ALVER ARHITEKTID
ARHITEKTUURIBÜROO OÜ-OO
TEO TEATER
MÄSU GALERII
KEHA3 / NAFTA
ARHITEKTUURI- JA
INSENERIBÜROO NORD PROJEKT
EESTI DISAINI MAJA
ART DEPOO
NON GRATA STUUDIOD
MTÜ LOOMIKUD
ESTONIA KLAVERIVABRIK
KANAL2 STUUDIO

37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67

HIINAKAS
PEETELI KIRIK
TRÜKIKODA FOLGER
MÕÕBELDAJA
NATUUREHITUS OÜ
TAGURPIDI LAVKA
TAMARA 1965
MOODNE KÄRBES
SÄÄSTUMARKET
UUSKASUTUSKESKUS
FOTOSTUUDIO FOTOPEESA
TRÜKIKODA MERKEST
KOHVIK BOHEEM
POOD BIOTEK
ODAVA VANAKRAAMI POOD
BAAR KOLM LÖVI
HUMANA
JAAMA TURG
TŠEBUREKIKOHVIK
ŠAŠLÖKIBAAR
RESTORAN / SÖÖKLA TRAVEL
EL TORITO
TALLINNA JOOGAKODA
RIMI
KOHVIK MOON
TRÜKIKODA SYSPRINT
VANA TOOL
MAJATOHTER JA SRIK
TALLINNA KALJU
BAPTISTIKOGUDUS
TASAPISITASAKAAL
PEETRI PIZZA

25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36

FILMIARHIIV
PELGULINNA RAHVAMAJA
KALAMAJA RAAMATUKOGU
LASTEMUUSEUM
PÕHJA-TALLINNA LINNAOSAVAALITSUS
ENERGIA AVASTUSKESKUS
EKKM
LINNAHALL
PATAREI MEREKINDLUS
LENNUSADAM JA
MEREMUUSEUM
NOBLESSNERI VALUKODA
NOBLESSNERI SADAM



TELLISKIVI LOOMELINNAKU ASUKAD

DISAIN & MOOD

BONEFARM (VEEB)
EPISTULA (DISAIN)
INTEGRAAF (DISAIN)
YOU MUST RELAX (MEEDIAKUNST)
LIISI LILL JA KÄTLIN SAMMEL (MOEKUNST)
NÕELAKODA (MOEKUNST)

FOTO

TANJA MURAVSKAJA ATELJEE
EGOTRIPP
EKA FOTOOSAKONNA STUUDIO

FILM

KINOBUSS (HARIDUS)
MUSTFILM (PRODUKTSIOON)
FILMTOWER (PRODUKTSIOON)
BLACK MARKET (VAHENDUS)
PÖFF (FESTIVAL)

ARHITEKTUUR

SUPERELLIPS (SISEARHITEKTUUR)
ASUM ARHITEKTID (ARHITEKTUUR)
AA ARHITEKTID (ARHITEKTUUR)
LINNALABOR (LINNAPLANEERIMINE)

HELI & MUUSIKA

TALLINN MUSIC WEEK (FESTIVAL)
JANEK MURD, 3PEAD, RUBIKU KUUBIK (HELISTUUDIO)
MUSICCASE (VAHENDUS)
~ 15 PROOVIRUUMI

KUNST

SUBTEXT (ATELJEE)
SAMULI RAMAN (ATELJEE)
KRIS LINNAS (ATELJEE)

ETENDUSKUNSTID

T-TEATRI PROOVISAAL

NGO

HAIGLA (RULAPARK)
SERVE THE CITY (SOTSIAAL)

TÖÖKOJAD

HARMAREK (PUIDUTÖÖ, MÖÖBLI RESTUAREERIMINE)
ENERGIALABOR (MÖÖBLI RESTUAREERIMINE)
VELONAUT (JALGRATASTE REMONT)

KIRJASTUSED & TRÜKIKOJAD

EESTI DIGIRAAMATUTE KESKUS (KIRJASTUS)
KLEEPSUVABRIK (TRÜKK)
PITSER (TRÜKK – TARBEKLAAS)

TUGISTRUKTUURID

SUSAPUSA (LASTEHOID)
KULDPLIATS (RAAMATUPIDAMINE)
F-HOONE (KOHVIK)
MÖÖBELDAJA (KAUPLUS)
KIRBUTURG IGA KUU TEISEL JA NELJANDAL LAUPÄEVAL
KEELETOIMETUS
KEELEÕPE

SALME KULTUURI- KESKUSE ASUKAD

HUVIALARINGID

MUUSIKA- JA MÄNGURING KUKUPAI
SHOWGRUPP VIKERKAAR
TSIRKUSESTUUDIO FOLIE
TANTSUANSAMBEL LEE
TALLINNA NOORTE PUHKPILLIORKESTER
REVALIA POISTEKOOR
TANTSUANSAMBEL SALTATORES REVALIENSES
TANTSUANSAMBEL KULLAKETRAJAD
SEGAKOOR KALEVA
SEGAKOOR RAUDAM
NAISKOOR ILO
REVALIA KAMMERMEESKOOR
TÜRNPU MEESKOOR
TEADUSTE AKADEEMIA MEESKOOR
VENE RAHVAKOOR RODNÕJE NAPEVÕ
RAHVAMUUSIKAORKESTER ANTS JA LIISU
BIG-BAND MICKEYS
LAULUKLUBI
PRILLITOOSIKLUBI
NAISANSAMBEL MEELESPEA
SEGAKOOR VIDEVIK
TANTSU -JA LAULUANSAMBEL KUNGLAMEMMED

ETENDUSKUNSTID

SALME TEATER
TEATER MARIONETT

NIINE 11 ASUKAD

DISAIN

VELVET CREATIVE ALLIANCE (REKLAAM JA DISAIN)
AD ANGELS (REKLAAM)
RAXXIS (REKLAAM)
MEKAIA (DIGITAALMEEDIA)
ICON STUDIOS (REKLAAM)

FOTO

FOTOGEEN
FOTODEPOO

FILM

KUUKULGUR FILM
NUKUFILM

ARHITEKTUUR

ALLIANSS ARHITEKTID (ARHITEKTUUR)
KAUSS ARHITEKTID (ARHITEKTUUR)
RUUMILABOR (SISEARHITEKTUUR)

MUU

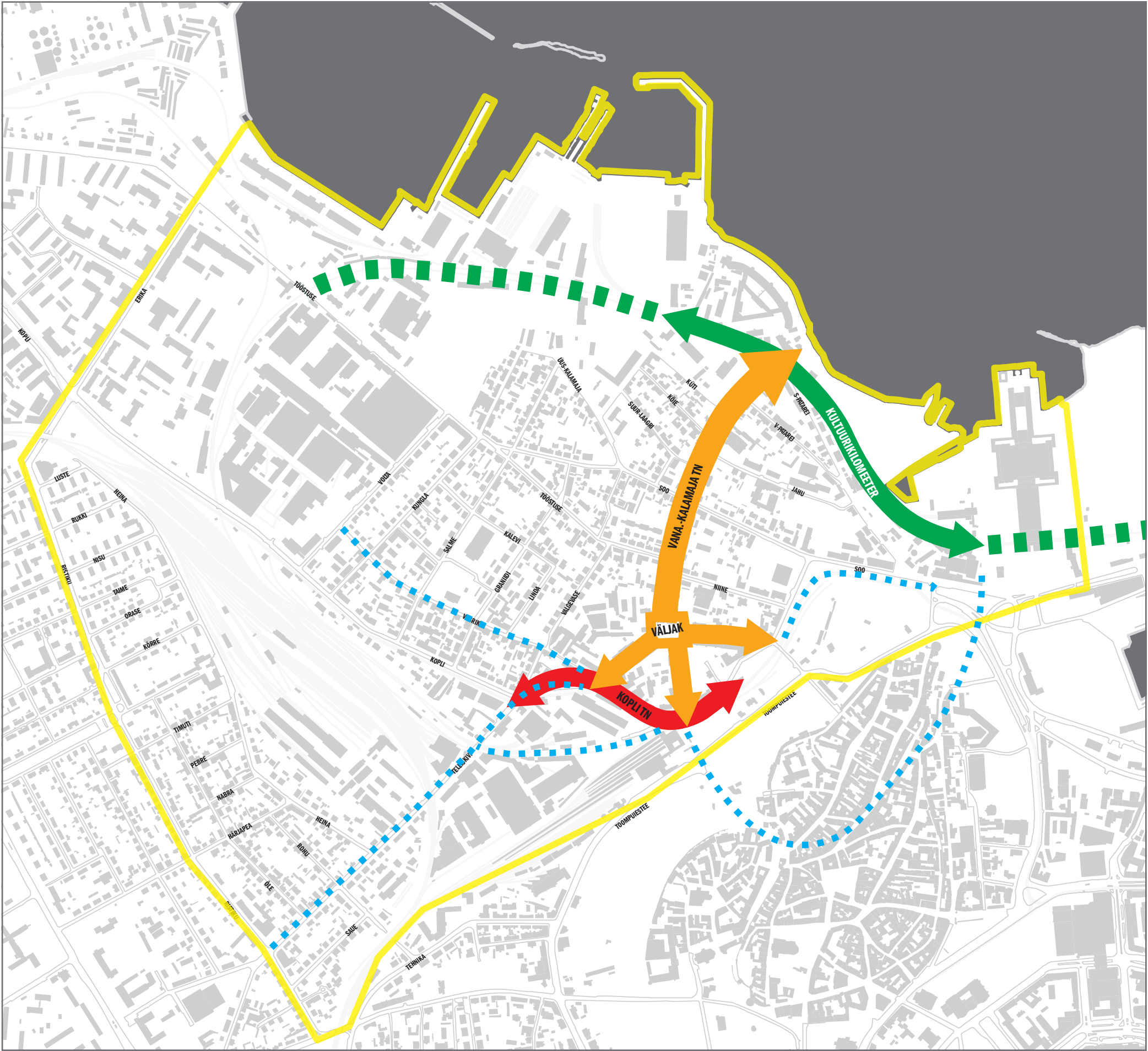
B6 STUDIOS (STUUDIO)
LEESIK & NIELÄNDER / STAGECOLOUR (GRIMM)
SAVIKLUBI (KÄSITÖÖ)
KLAASIKLUBI (KÄSITÖÖ)

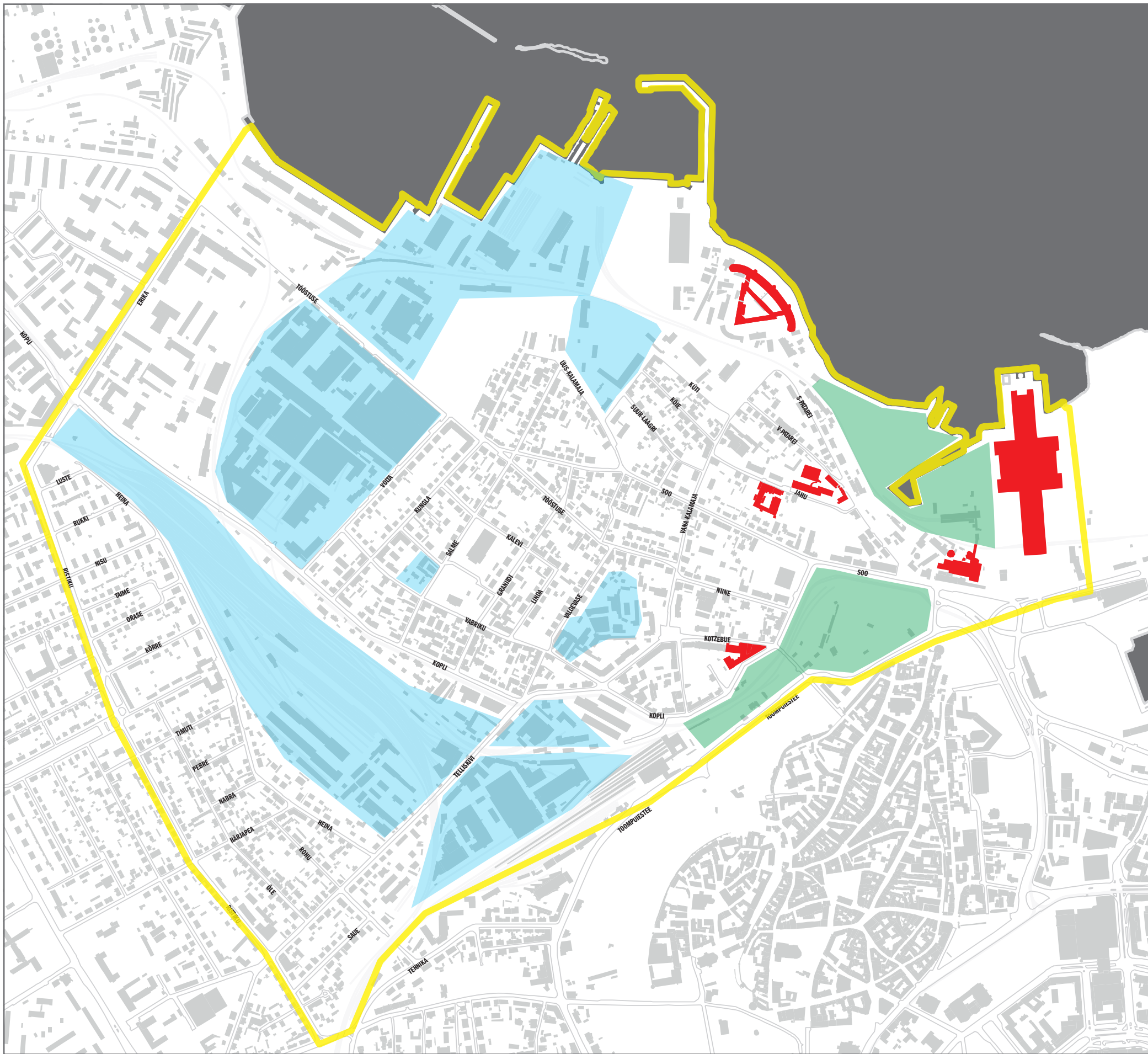
KATLA RUUMIPROGRAMM

PLANEERITUD:
INTERDISCIPLINAARNE SAAL: 4
TÖÖKODA: 4
FILMI- JA FOTOSTUUDIO: 1
HELISTUUDIO: 1
MEEDIATEEK: 1
STUUDIO- JA KONTORIPINNAD: 32
AVATUD KONTOR: 1
LOOMEMAJANDUSE KESKUS: 1
VALDKONNA KESKUSI: 3
BLACK JA WHITE BOX: 2
PROOVISAALID: 3
KOHVIK-RESTORAN: 1

LIIKUMISTELJED

- OLEMASOLEV LINNALISELT AKTIIVNE ÜHENDUSTÄNAV
- KULTUURIKILOMEETER
- ETTEPANEK AKTIIVSE TÄNAVARUUMI LOOMISEKS LÄBI KALAMAJA KULGEVAL TELJEL
- PIIRKONNA KONTEKSTIS PEAMISED KÄIGURAJAD





POTENTIALSIAALSED ALAD

- | | |
|--|------------------------------------|
| | UUE FUNKTSIOONIGA ARENDATAVAD ALAD |
| | POTENTSIAALSED PUHKEALAD JA PARGID |
| | UUE KASUTUSEGA ARENDATAVAD HOONED |

1 TELLISKIVI LOOMELINNAK
2 SALME KULTURIKESKUS
3 NIINE 11
4 KULTURIKATEL



✗ 1. TUNNEL



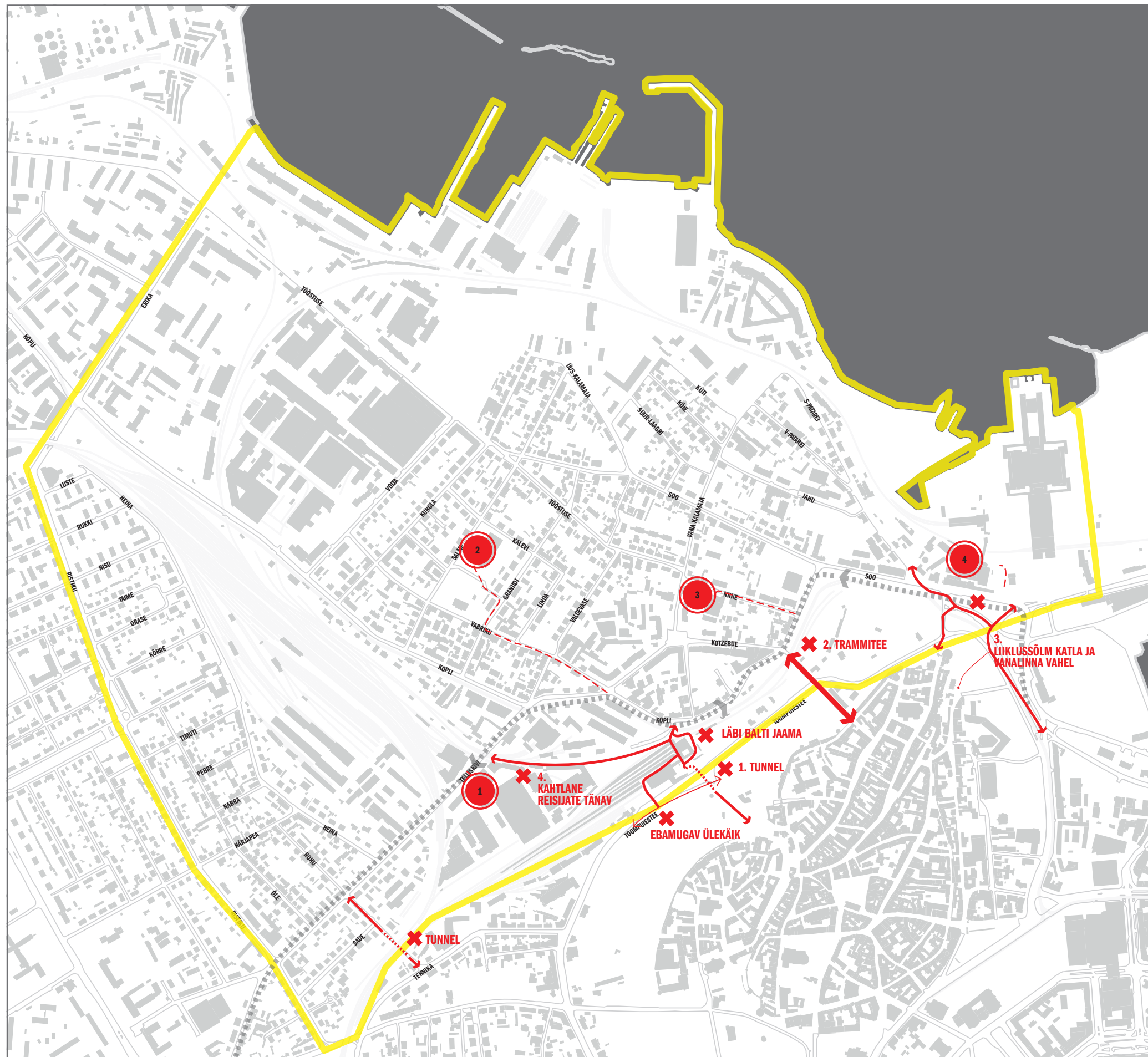
✘ 2. SISSESÕIT KALAMAJJA MÕODA SUURTÜKI TÄNAVAT



✖ 3. LIIKLUSSÕLM KATLA JA VANALINNA VAHEL



✖ 4. KAHTLANE REISIJATE TÄNAV

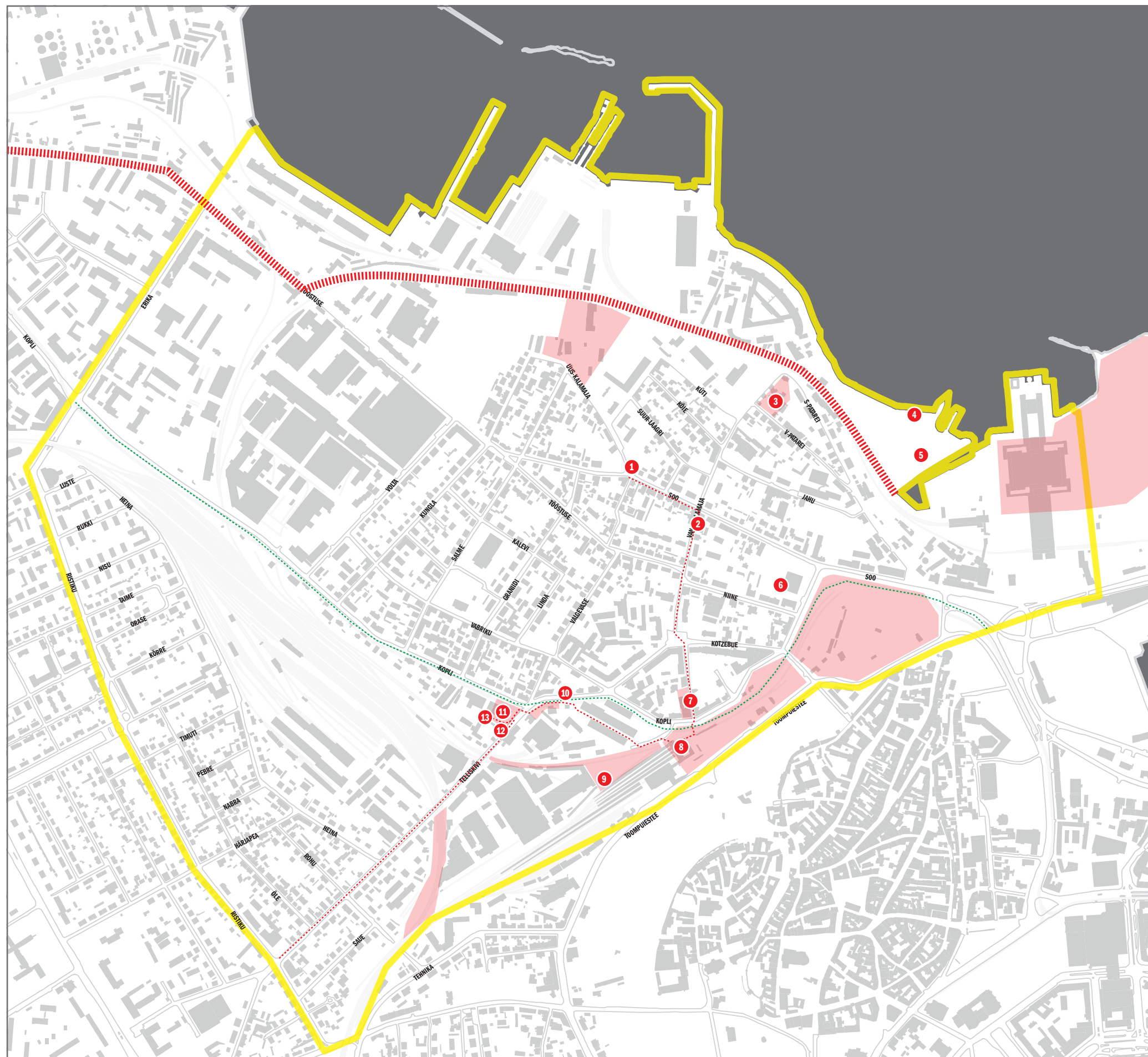


- 1 ALKOHOLI JA MUU MANUSTAMISE VÄLJAK
- 2 ASOTSIAALIDE ÕEBIMISPAIK
- 3 PÖLENUD TONDILOSS
- 4 ALTERNATIIVNE RAND
- 5 ASOTSIAALIDE LAAGER
- 6 RIMI TAARAPUNKT
- 7 BALTI JAAMA ALKOHOLIPOOD
- 8 BALTI JAAMA KUULSAD ALKOHOLIKUTE PINGID
- 9 KOHALIKE ELUHEIDIKUTE KOHTUMISPAIK
- 10 KOPLI TÄNAVA ALKOHOLIPOOD
- 11 SÄASTUMARKETI TAARAPUNKT
- 12 SÄASTUMARKETI ALKOHOLIPOOD
- 13 SÄASTUMARKETI TAGUNE KOHTUMISPAIK

- 1 ALKOHOLI JA MUU MANUSTAMISE VÄLJAK
- 2 ASOTSIAALIDE ÕEBIMISPAIK
- 3 PÖLENUD TONDILOSS
- 4 ALTERNATIIVNE RAND
- 5 ASOTSIAALIDE LAAGER
- 6 RIMI TAARAPUNKT
- 7 BALTI JAAMA ALKOHOLIPOOD
- 8 BALTI JAAMA KUULSAD ALKHOOLIKUTE PINGID
- 9 KOHALIKE ELUHEIDIKUTE KOHTUMISPAIK
- 10 KOPLI TÄNAVA ALKOHOLIPOOD
- 11 SÄASTUMARKETI TAARAPUNKT
- 12 SÄASTUMARKETI ALKOHOLIPOOD
- 13 SÄASTUMARKETI TAGUNE KOHTUMISPAIK

■■■■■■■■■■ ALATEADLIK SULETUS (ENDINE PIIRITSOON)

ASOTSIAALIDE "PEATÄNAVAD"



KOOSTÖÖ TOIME TÄNANE LÄVI

TOIMIVA KOOSTÖÖ TRAJEKTOORID

